

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

TEISĖS FAKULTETAS

VERSLO TEISĖS KATEDRA

LAURA ANDRIJAUSKIEN

SUTARTIES NUTRAUKIMAS NEESMINIO PAŽEIDIMO ATVEJU

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -

Prof. dr. Egidijus Baranauskas

Vilnius, 2014

TURINYS

SUTRUMPINIMAI	3
VADAS	4
1. LIETUVOS TEISĖS SISTEMOS VYSTYMASIS SUTARTIES NUTRAUKIMO INSTITUTO DALYJE	7
2. SUTARTIES NUTRAUKIMO BENDRIEJI PAGRINDAI IR <i>FAVOR CONTRACTUS</i> PRINCIPO REIKŠMIS	10
3. SUTARTIES PAŽEIDIMO SAMPRATA	17
3.1. Esminio sutarties pažeidimo sąvoka	21
3.2. Esminio sutarties pažeidimo nustatymo kriterijai.....	22
3.3. Neesminio sutarties pažeidimo sąvoka	24
4. SUTARTIES NUTRAUKIMAS DĖL NEESMINIO JOS PAŽEIDIMO	31
4.1. Sutarties laisvės principo ribos	33
4.2. Sutarties nutraukimo esant neesminio jos pažeidimo atveju pagrindai	35
4.2.1. Sutarties nutraukimas teisiniu būdu realu ar ne?.....	35
4.2.2. statyminių atveju (LR CK 6.209 str.).....	36
4.2.3. Sutartinių atveju (LR CK 6.217 str. 5 d.)	43
4.3. Nukentėjusios šalies teisė priimti sutarties vykdymą	47
4.4. Nukentėjusios šalies teisė sustabdyti sutartį	49
4.5. Nukentėjusios šalies teisė nutraukti sutartį	50
4.6. Sutarties nutraukimo tvarka neesminio jos pažeidimo atveju	52
5. TEISMIŲ PRAKTIKOS DĖL SUTARTIES NUTRAUKIMO NEESMINIO JOS PAŽEIDIMO ATVEJŲ ANALIZĖ	56
IŠVADOS	62
PASIŪLYMAI	64
LITERATŪROS RAŠAS	65
SANTRAUKA	72
SUMMARY	73

SUTRUMPINIMAI

LR – Lietuvos Respublika

CBS teis j kolegija – civilini byl skyriaus teis j kolegija

LAT – Lietuvos Aukš iausiasis Teismas

LR CK – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas

PECL principai – Europos sutar i teis s principai (angl. *Principles of European contract law*)

UNIDROIT Principai – UNIDROIT tarptautini komercini sutar i principai (angl. *UNIDROIT principles of international commercial contracts*)

DCFR – bendros princip sistemos metmenys (angl. *Draft Common Frame of Reference*)

Konvencija – 1980 m. Jungtini Taut konvencija d l tarptautinio preki pirkimo-pardavimo sutar i

VADAS

Temos aktualumas ir mokslinis naujumas. Sutarties nutraukimas neesminio pažeidimo atveju Lietuvos sutar i teis je n ra palyginti naujas dalykas ir teism praktikoje pasitaikantis gana dažnai.

Sutarties nutraukimas neesminio pažeidimo atveju netiesiogiai yra tvirtintas 1980 m. Jungtini Taut konvencijoje d l tarptautini preki pirkimo – pardavimo sutar i (toliau – Konvencija), Europos sutar i teis s principuose (toliau – PECL), UNIDROIT tarptautini komercini sutar i principuose (toliau – UNIDROIT Principai). Pažym tina, kad UNIDROIT Principai recepcijos b du Lietuvos civilin je teis je tvirtino daugel nauj , Vakar pasaulyje pripažint , sutar i nutraukimo princip .

Sutarties nutraukimas neesminio pažeidimo atveju n ra sulauk s didelio teisinink teoretik d mesio. Dauguma autori , nagrin jusi sutarties nutraukimo klausimus, apsiribojo vienašalio sutarties nutraukimo d l esminio pažeidimo analize.

Atsižvelgus tai, kad sutarties nutraukimo neesminio pažeidimo atveju pagrindai n ra išsamiai išanalizuoti, taip pat n ra aišku kokiomis normomis privaloma vadovautis nepažeidžiant sutarties nutraukimo teis tumo, o pati nutraukimo galimyb yra pakankamai ribota, tod l šiame darbe daugiausiai d mesio skiriama šio instituto dalies analizei, šali valios išraiškai ir sutarties nutraukimo teis tumui.

Šiame darbe aprašyti LR CK numatyti vienašalio sutarties nutraukimo esant neesminiam sutarties pažeidimui atvejai bei j ypatumai, kartu pateikiant Lietuvos Aukš iausiojo Teismo (toliau – LAT) suformuluotas analizuojam LR CK 6.217 str. 5 d. ir 6.209 str. norm taikymo problemas ir principus.

Magistro baigiamojo darbo naujumas taip pat yra susij s su siekiu palyginti sutarties nutraukimo galimybes esant mažareikšmiam sutarties pažeidimui numatytam LR CK 6.209 str., 6.217 str. 5 d., su sutarties nutraukimo modeliu, tvirtintu UNIDROIT Principuose, PECL, bendros princip sistemos metmenyse (toliau – DCFR).

Šio darbo praktin reikšm grindžiama tuo, kad nutraukti teis tai sutart esant neesminiam sutarties pažeidimui yra pakankamai sunku, nemažai klausim kyla d l teising teis s norm taikymo, taip pat d l sutarties šali laisv s principo absoliutumo rib . Pakankamai aiški ir visapusiška sutarties nutraukimo pasirinkimo analiz , pagr sta teis s mokslinink nuomon mis ir LAT naujausiais išaiškinimais, galima civilin s apyvartos dalyvius pagr stai ir teis tai naudotis šia teisi gynimo priemone.

Mokslin problema. D l sutarties nutraukimo neesminio pažeidimo atveju kyla tiek teorinio, tiek praktinio pobūdžio sunkumai. Teorinė šios temos problema kyla dėl literatūros stokos. Tarkime išsamios analizės apibrėžiančios šio instituto dalies nutraukimo pagrindus. Praktinė šios temos problema kyla dėl to, kad sutarties šalys, vienašališkai nutraukdamos sutartį, nesilaiko sutarties nutraukimo tvarkos, ypač tuomet, kai sutarties pažeidimas yra mažareikšmis. Teismų praktikoje nėra aiškūs kriterijai, padedantys suprasti, kaip teisėtai turėtų būti nutraukiama sutartis esant neesminiam pažeidimui. Nemažai problemų kyla dėl LR CK 6.209 str. normos taikymo.

Darbo hipotezė. Nukentąjį sutarties šalį turi teisė nutraukti sutartį esant neesminiam sutarties pažeidimui, remiantis LR CK 6.209 str. ir 6.217 str. 5 d. pagrindais.

Tyrimo objektas. Šio magistrinio darbo tyrimo objektas – neesminis sutarties pažeidimas, sukiantis civilines teises pasekmes, t. y. sutarties nutraukimą. Tyrimo dalykas – neesminio sutarties pažeidimo reglamentavimas privatinėse teisėse, Lietuvos Respublikos, užsienio valstybių teisėse aktuose bei teismų praktikoje.

Darbo tikslas. Norint patvirtinti hipotezę, pagrindinis tikslas yra sistemiškai ir aiškiai išanalizuoti sutarties nutraukimo nuostatas, atskirti esminį sutarties pažeidimą nuo neesminio, apibrėžti sutarties šalių susitarimo ribas, nukentėjusios šalies teises, taip pat teisines normas, tvirtinančias šalių galimybes nutraukti sutartį esant mažareikšmiam pažeidimui, taikymą. Siekiant šio tikslo bus remiamasi ir kitais teisės aktais, taip pat LAT suformuluota praktika. Išanalizavę visus svarbiausius aspektus, pateiksime išvadą ir pasiūlysim galimus problemų sprendimo variantus.

Darbo uždaviniai. Siekiant patvirtinti darbo hipotezę bei gyvendinti darbo tikslus, keliami tokie uždaviniai:

- 1) Išanalizuoti sutarties nutraukimo instituto dalies kilmę.
- 2) vertinti *favor contractus* principo reikšmę ir apibrėžti sutarties nutraukimo esant neesminiam pažeidimui pagrindus.
- 3) Pateikti „neesminio sutarties pažeidimo“ sampratą, bei atskleisti min to pažeidimo tvirtinimo vietas PECL, DCFR ir UNIDROIT Principuose.
- 4) Išaiškinti LR CK 6.209 str. ir 6.217 str. 4, 5 d. normų taikymą, pateikti jų probleminius aspektus, nukentėjusios šalies teisių gyvendinimo ribas.
- 5) Apibrėžti sutarties nutraukimo esant neesminiam pažeidimui tvarką.
- 6) Pateikti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktinius pavyzdžius, nutraukiant sutartį, remiantis LR CK 6.209, 6.217 str. nuostatomis.

Tyrimo metodai. Darbe remiamasi lyginamuoju, analizės, apibendrinimo, loginiu, dokument analizės metodais.

Lyginamasis, analizės apibendrinimo metodas. Reikalingas lyginant sutarties nutraukimo esant neesminiam sutarties pažeidimui tvirtinim kituose teisės aktuose, taip pat analizuojant esminio ir neesminio sutarties pažeidimo sėvok atskiriamum .

Loginis metodas. Būtinias, norint atskleisti bet kokio mokslinio tiriamojo darbo tikslus, aiškinantis teisės norm turin , pateikiant išvadas, apibendrinimus.

Sisteminės analizės metodas. Taikomas analizuojant teisės aktus ar atskiras teisės normas, reglamentuojančias sutarties nutraukim , neesminio pažeidimo atveju.

Dokument analizės metodas – Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos teisės akt , Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos analizavimas.

Darbo struktūra. Magistrin darbas sudaro vadą ir penkios pagrindinės dalys: 1) „Lietuvos teisės sistemos vystymasis sutarties nutraukimo instituto dalyje“; 2) „Sutarties nutraukimo bendrieji pagrindai ir *favor contractus* principo reikšmė“; 3) „Sutarties pažeidimo samprata“ (3 poskyriai); 4) „Sutarties nutraukimas dėl neesminio jos pažeidimo“ (6 poskyriai), (3 skyreliai); 5) „Teismų praktikos dėl sutarties nutraukimo neesminio jos pažeidimo atveju analizė“ išvados ir pasiūlymai.

Pirmoje darbo dalyje nagrinėjama sutarties nutraukimo esant neesminiam sutarties pažeidimo atveju atsiradimo kilmė .

Antroje darbo dalyje nagrinėjami sutarties nutraukimo bendrieji pagrindai, tvarka, atskleidžiami bendrieji sutarties nutraukimo principai, o ypač *favor contractus* principo reikšmė . Analizuojami sutarties nutraukimo pagrindai pagal PECL, UNIDROIT principus ir DCFR.

Trečiojoje dalyje nagrinėjama sutarties pažeidimo samprata, atskleidžiamos tiek esminio, tiek neesminio pažeidimo sėvokos. Analizuojama ši samprata reikšmė kituose teisės aktuose.

Ketvirtojoje darbo dalyje nagrinėjamas pats sutarties nutraukimo procesas, esant neesminiam pažeidimui, sutarties šalies laisvės principo ribos, į valią, sėlygos nutraukti sutart , esant neesminiam sutarties pažeidimui. Plačiau analizuojamos nukentėjusios šalies teisės ir šios teisės gyvendinimo ribos.

Paskutinėje, t. y. penktojoje darbo dalyje analizuojama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, pateikiamos situacijos, ir ši situacijų teisiniai vertinimai.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados bei pasiūlymai, naudotos literatūros sėrašas, santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

1. LIETUVOS TEISINĖS SISTEMOS VYSTYMASIS SUTARTIES NUTRAUKIMO INSTITUTO DALYJE

Pradedant analizuoti temą: „sutarties nutraukimas neesminio pažeidimo atveju“, svarbu atskleisti šio instituto vystymąsi Lietuvos teisinėje sistemoje. Nuo kada apskritai vartojama sąvoka „neesminis sutarties pažeidimas“ ir kaip jis pasireiškia mūsų teisinėje sistemoje.

Kalbant apie privatinis teisinius santykius, reikėtų pradėti nuo romėnų teisės istorijos, jos tokos vakarų teisės tradicijos šalinis, nes būtent vakarų teisės tradicijos šaknys glūdi romėnų teiseje, kurios rėpimasis tvarka, valdymu, statymais ir procesu buvo unikalūs senovės pasaulyje ir kurios šešiolis siekia mūsų dienomis¹. Romėnų teisė takojo ir Rusijos teisė. Šis faktas yra ypač svarbus, atsižvelgiant tai, jog istoriškai Lietuvos teisės sistema patyrė didelį Rusijos teisės taką. Vienas iš aktyvių romėnų teisės takos etapų Rusijoje prasidėjo XVIII amžiuje (tuo metu sigaliojo Rusijos imperijoje statymų s vado X ir XVI tomai, kurie, anot rusų mokslininkų, yra laikytini vakarietiškojo romėnų teisės recepcijos rezultatu)². Kaip žinia, kaip tik tuo metu Lietuva atsidūrė Rusijos imperijos sudėtyje, todėl minėti statymų s vado tomai pradėjo galioti ir jos teritorijoje.

Iš visų romėnų teisės institutų, prievolių teisė suvaidino svarbiausią vaidmenį šiuolaikinės teisinės kultūros kėrimo procese³. Ypač aktyvi romėnų teisė taka šiuolaikiniam prievolių teisiniams santykiams reglamentavimui reiškiasi prievolių pasibaigimo institute⁴. Prievolių s baigdavosi: vykdymu, skaitymu, novacija, šalių susitarimu arba vienasmenišku kreditoriaus veiksmu, skolininko kreditoriaus sutapimu, negalimumu vykdyti, šalies mirtimi⁵.

Analizuojant teisės mokslininkų darbus, romėnų teisės vadovėlius, galima teigti, kad sutarties šalys norėdamos nutraukti sutartį turėjo remtis labai rimtomis priežastimis. Buvo griežtai vadovaujamosi *pacta sunt servanda* principu, kuris plačiai taikomas ir iki šios dienos. Tai tarsi bendro principo *favor contractus*, kurį galima būtų vardinti kaip prioriteto sutarčiai principą, dalis⁶. Tačiau nesuabsoliutinant šio principo, praktikoje sutarties šalys galėdavo **bendru susitarimu** nutraukti sutartį.

Romėnų sutarčių teiseje nebuvo vartojamos sąvokos „*esminis*“ ir „*neesminis*“ sutarties pažeidimas. Apskritai nebuvo galima nutraukti sutarties vienašališkai, remiantis neesminiais

¹ Glendon M. A., Gordon M. W., Osakwe Ch. Vakarų teisės tradicijos. Vilnius: Pradai, 1993. P. 18.

² Jonaitis M. Romėnų privatinė teisė taka šiuolaikinei civilinei ir civilinio proceso teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01S) LTU-Vilnius, 2005. P. 71-72, 154.

³ Ten pat.

⁴ Ten pat.

⁵ Nekrošius I., Nekrošius V., Vilyvis S. Romėnų teisė. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia, 2007. P. 226.

⁶ Stonys A. Reguliacinis sutartys viešojoje teiseje: daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01S) LTU-Vilnius, 2013. P. 179.

aplinkyb mis. Sutarties šalys buvo pakankamai pareigojamos laikytis sutartini princip , tuo siekiant išsaugoti sutart .

Manytume, kad kalb ti apie skirstym : esminis ir neesminis sutarties pažeidimas, verta tik tuomet kai buvo suformuluota esminio sutarties pažeidimo doktrina. Pradinink šios doktrinos yra Anglija. 1777 m. buvo išnagrin ta *Boone v Eyre* byla, šioje byloje teismas pasisak , kad: „toks pažeidimas iš esm s nepažeidžia atsakovo gaunamos naudos, tod l jis neturi teis s sustabdyti savo prievoli vykdymo“⁷. Vadinasi nuo 1777 m. buvo prad ta skirstyti pažeidimus, kurie „go to the whole of the consideration“ nuo t , kurie „go to the part of the consideration“⁸. V liau teism praktika tik patobulino kriterijus, kuriais remiantis b t galima išsamiau atskirti esmin pažeidim nuo neesminio.

Lietuva, patyrusi nemenk sovietin s teis s tak , nepriklausomyb s laikais kurdama nauj j teis s sistem , vadovavosi Vakar Europos valstybi ir kit šali pasiekimais. Tas pats pasakytina ir apie 2000 m. LR CK⁹. Kuriant min t statym buvo vadovaujamosi ne tik užsienio šali patirtimi, bet ir tarptautin s teis s nuostatomis.

Pirmieji sutarties nutraukimo taisykli vienodinimo rezultatai buvo tvirtinti jau 1980 m. Jungtini Taut Vienos konvencijoje d l tarptautinio preki pirkimo pardavimo sutar i , kur pagrindas nutraukti sutart buvo esminis sutarties ne vykdymas, o nutraukimas gyvendinamas pateikiant pranešim kitai šaliai apie nutraukim ¹⁰. Nagrin jant teis s doktrin teis s recepcijos klausimais, nekyla abejoni , kad didžiausi tak sutarties nutraukimo instituto tvirtinimui LR CK padar UNIDROIT ir PECL principai. Visa tai patvirtina LR CK reng j prof. V. Mikelnas citata, pateikiama LR CK komentaro pradžioje: „LR CK šeštosios knygos II dalis (LR CK 6.154-6.228 str.) parengta pagal Tarptautinio privatin s teis s unifikavimo instituto (UNIDROIT) parengtus ir 1994 m. paskelbtus tarptautini komercini sutar i principus ir specialios – Europos sutar i teis s komisijos parengtus Europos sutar i teis s principus“¹¹. Tod l vadovaujantis šia citata, nekyla joki abejoni , kad sutarties nutraukimo instituto tvirtinimas LR CK teis s recepcijos b du perimtas iš nevalstybin s iniciatyvos teis s šaltini ¹². Prof. V. Mikelnas pateik detalesnes nuorodas ir komentuojamuose straipsniuose dažnai konstatuoja,

⁷ Balikonis R. Sutar i vykdymo teisin s problemos: esminis sutarties pažeidimas: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teis (01 S). Vilnius: 2004. P. 16.

⁸ Ten pat.

⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstyb s žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁰ Drazdauskas S. Bendrosios sutar i teis s vienodinimo taka Lietuvos sutar i teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 276-277.

¹¹ Mikelnas V. Ir kt. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievoli teis (I) // Justitia. 2003. P. 191.

¹² Ten pat.

jog LR CK tam tikras straipsnis pakartoja UNIDROIT Princip straipsn tarp j ir **LR CK 6.217, 6.209 str.**

D 1 LR CK 6.209 str. kilm s n ra joki abejoni , tai analogas UNIDROIT Princip 7.1.5 str., LR CK 6.217 str. tvirtinti esminio pažeidimo kriterijai atitinka UNIDROIT Princip 7.3.1 str. 2 d. kriterijus, ta iau UNIDROIT Princip 1.1 str. nors ir yra tvirtinta sutar i laisv s principo id ja, ta iau tiesiogiai ne tvirtinta normos, kuria remiantis sutarties šalims b t numatyta galimyb vienašališkai nutraukti sutart joje numatytais atvejais.

Aiškinantis šios normos dalies atsiradim pirmiausia reik t prad ti kalb ti nuo to, kad pri mus nauj j LR CK buvo nustatyta, kad civiliniai santykiai reglamentuojami vadovaujantis ir sutarties laisv s principu (*angl. freedom of contract*)¹³. Liberal jant sutartiniams santykiams, kei iantis rinkos ekonomikos s lygoms, siekiant sukurti palankesnes teises galimybes pl toti versl , sustiprinti asmens laisves ir teises, keit si poži ris ir pa ias sutarties šalis. Susiformulavo nuostata, kad jog tam, kad asmuo visgi gal t priimti savarankiškus sprendimus, jis turi b ti laisvas ne tik formaliai, bet iš ties ir faktiškai¹⁴. Santyki , kuri imperatyvios normos nereguliuoja, subjektams buvo palikta galimyb nustatyti tarpusavio teises ir pareigas.

Naujajame LR CK sutarties laisv s principas nurodomas LR CK 1.2 str. 1 d., kaip vienas iš civilin s teis s princip , kuriais reguliuojami civiliniai teisiniai santykiai. Teisin šio principo išraiška yra tvirtinta LR CK 6.156 str. Šis principas suformuluotas pagal UNIDROIT Princip 1.1 str., tod l jo apimtis ir ribojimai analizuojami remiantis UNIDROIT Principais. LR CK naujojo kodekso reng jai priimdami LR CK 6.217 str. 5 d. norm , r m si sutar i laisv s principo id ja, leidžian ia šalims sutartyje numatyti nutraukimo s lygas, nustatyti kriterijus, kurie pad t atskirti esmin sutarties pažeidim nuo neesminio.

Išanalizavus min tas aplinkybes, galime daryti išvad , kad tuo metu, kai egzistavo gana siaura ekonomin sistema, stabil s ir kategoriški sutartiniai santykiai nebuvo didelio poreikio nutraukti sutart esant neesminiam sutarties pažeidimui, apskritai sutarties šalims buvo ribojamos sutarties nutraukimo galimyb s. Ta iau naujojo LR CK kodekso reng jai vadovaudamiesi UNIDROIT Princip ir sutarties laisv s id jomis tvirtino sutarties nutraukim esant ir neesminiam pažeidimui. Analogiškos UNIDROIT Princip 7.1.5 ir 7.3.1 str. nuostatos tvirtintos LR CK 6.209, 6.217 str.

¹³ Attiyah P. S. The Rise and Fall of Freedom of Contract. Oxford: Clarendon Press, 1979.

¹⁴ Šulija G. sutarties laisv s principas ir jo taikymo ribos: analiz tarptautini aviacijos sandori pavyzdžiu // Teis s problemos. 2012, Nr. 4 (78). P. 27.

2. SUTARTIES NUTRAUKIMO BENDRIEJI PAGRINDAI IR *FAVOR CONTRACTUS* PRINCIPO REIKŠM

Platonas aiškino, kad susitarim privalu laikytis, nes to reikalauja s žiningumas, o Aristotelis teig : „nesilaikydamas pažado, žmogus pažeidžia ir moral s nuostatas, ir teisingumo princip ¹⁵.

Pagal bendr taisykl sudarytos sutartys turi b ti vykdomos taip, kaip sutarties šalys sipareigojo jas vykdyti¹⁶. Ta iau ne visuomet jos yra vykdomos s žiningai, teis tai, tod l gali atsitikti taip, kad sudaryta sutartis nutraukiama arba pakei iamos sutarties s lygos.

Teis tai sudarytos sutarties nutraukimo pagrind ir tvarkos reglamentavimas yra viena sud tingiausiai sprendžiam problem sutar i teis je¹⁷. Dažniausiai sunkumas atsiranda tod l, kad susiduriama su fundamentaliais sutar i teis s principais: *pacta sunt servanda* („sutar i reikia laikytis“), be šio principo praktiškai ne sivaizduojamas rinkos ekonomikos funkcionavimas ir priva ios iniciatyvos savireguliacija, *rebus sic stantibus* (sutartis išlieka pareigojanti jos šalis, jei sudarius sutart „aplinkyb s iš esm s nepasikei ia“), *impossibilium nulla obligatio* („niekas negali sipareigoti, vykdyti ne manoma“)¹⁸ ir *favor contractus* (sutarties išsaugojimo). Analizuojant ši princip reikšm ir viet sutar i teis s sistemoje, turi b ti užtikrinamas kuo tikslesnis sutar i nutraukimo teisinis reguliavimas, jog b t pasiektas kompromisas tarp ši teis s princip . Turi b ti užkirstas kelias galimam šali piktnaudžiavimui, siekiant neteis tai, nepagr stai nutraukti sutart . Pažym tina, jog turi b ti atsižvelgta ir sutarties šal kuri pažeid sutart , jos interesus, bei visas j gas, investicijas ruošiantis sutarties vykdymui.

vairiose teis s sistemose, sutarties nutraukimo problema sprendžiama dviem b dais: 1) suteikiant teis tik teismui nutraukti sutart , manant, kad b tent teismas kiekvienu konkre iu atveju tinkamai vertins priešingus kontrahent interesus (pvz., Pranc zijoje (CK 1184 str.), Italijoje (CK 1453 str.)) arba siekiant efektyvesnio ekonomini ištekli naudojimo, galiojant nukent jusi šal vienašališkai savo pranešimu nutraukti sutart (pvz., Vokietijoje, Šveicarijoje, bendrosios teis s tradicijos valstyb se); 2) klasifikuojant ir iš anksto vardijant galimus sutarties pažeidimus (pvz., Vokietijos civilinio kodekso redakcija iki 2002 m. sausio 1 d. pakeitim , Austrijos HGB §376, ABGB § 9190, Graikijos CK 401 str., 385(2))¹⁹.

¹⁵ Mikel nas V. Sutar i teis . Bendrieji sutar i teis s klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996, P. 21.

¹⁶ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2007 m. birželio 11 d. nutartis civilin je byloje *UAB „Omnitel“ v UAB „Marijampol s gelžbetonis“*, bylos Nr. 3K-3-235/2007.

¹⁷ Schlechtriem P. Termination and Adjustment of Contracts // European Journal of Law Reform, 1999. Vol. 1. No. 3. P. 305.

¹⁸ Bal ikonis R. esminio sutarties pažeidimo samprata pagal Lietuvos Respublikos civilin kodeks // Jurisprudencija. 2004, Nr. 51(43). P. 48.

¹⁹ Ten pat, p. 48.

Vis dėlto nekreipiant dėmesio šiai formali teisės sistem skirtumams visos pagrindinės teisės sistemos turi vieną bendrąybą – nutraukiant sutartį pažeidimas turi turėti tam tikro svarbumo („*the default attains a certain minimum degree of seriousness*“)²⁰.

Pirmieji sutarties nutraukimo taisyklės vienodinimo rezultatai buvo tvirtinti jau 1980 m. Jungtini Tautų Vienos konvencijoje dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių, kur pagrindas nutraukti sutartį buvo esminis sutarties nevykdymas, o nutraukimas gyvendinamas pateikiant pranešimą kitai šaliai apie nutraukimą²¹.

Europos sutarčių teisės principuose 9:301 str. 1 d. tvirtinta norma, kad sutarties šalis gali nutraukti sutartį, jei kitos šalies sutarties nevykdymas yra esminis. Tame pačiame straipsnyje 2 dalyje, tvirtinta, kad tuo atveju, jei kita šalis delsia vykdyti sutartį, nukentėjusioji šalis taip pat gali nutraukti sutartį, remiantis PECL 8:106 str. 3 d.²². Analogiška taisyklė tvirtinta UNIDROIT Principų 7.3.1. str. 3 d.²³ ir DCFR III.-3:503 str.²⁴.

DCFR III.-3:502 str. reglamentuojamas sutarties nutraukimas, dėl esminio nevykdymo, pagal kurį:

1. Kreditorius gali nutraukti (sutartinius santykius), jei skolininko sutartiniai santykiai nevykdymas yra esminis.

2. Sutartinis pareigų nevykdymas yra esminis, jei:

(a) kreditorius iš esmės negauna to, ko jis galėjo teisėtai tikėtis iš sutarties, kiek tai taikytina visam vykdymui arba atitinkamai jo daliai, išskyrus atvejus, kai sutarties sudarymo metu skolininkas nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato; arba

(b) prievolė nevykdyta tyčia arba dėl nerpestingumo ir duoda pagrindą kreditoriui manyti, kad jis negali tikėtis iš skolininko prievolės vykdymo²⁵.

Vadinasi matome, kad DCFR III.-3:502 str. reglamentuoja kreditoriaus teisę vienašališkai neteisėtine tvarka nutraukti sutartinius santykius dėl skolininko atlikto esminio sutartinis prievolės nevykdymo ir apibrėžia tik esminio sutartinis prievolės nevykdymo sampratą²⁶.

Pagal DCFR III.-3:504 str. sutartis gali būti nutraukiama, kai iš anksto yra numatomas sutarties nevykdymas (LR CK 6.219 str.), taip pat sutartis gali būti nutraukta (DCFR III.-3:505 str.) jeigu kreditorius pareikalavo vykdymo užtikrinimo, o kita šalis šios pareigos nevykdo.

²⁰ International Encyclopedia of Comparative Law. Vol. VII. Contracts in General. P. 126.

²¹ Ten pat.

²² http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20engelsk/engelsk_partI_og_II.htm; prisijungimo laikas: 2013-11-20.

²³ <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm>; prisijungimo laikas: 2013-11-20.

²⁴ http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf; prisijungimo laikas: 2013-11-20.

²⁵ Ten pat.

²⁶ Ambrasien D., Cirtautien S., Dambrauskaitė A., Selelionytė-Drukteinien S., Tiknaitė A. Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva europiniame kontekste. Vilnius: Justitia, 2013. P. 323.

Remiantis DCFR III.-3:503 str., sutarties šalims yra suteikiama galimybė susitarti dėl papildomo termino sutarties vykdymui, tačiau tik tuo atveju, jeigu sutartinis pareigų nevykdymas neturi esminės reikšmės, tuomet nukentėjusiai sutarties šaliai sutartis bus galima nutraukti tik pasibaigus nustatytam papildomam terminui arba jeigu kita sutarties šalis nevykdys pareigų per nustatytą papildomą terminą²⁷.

Atsižvelgiant tai, kad tarptautinė privatinė materialinė teisė pasuko tarptautinės komercinės teisės derinimo link, taip pat palyginus Konvencijos 25 str. „Esminis pažeidimas“ („*Fundamental breach*“), PECL 8:103 str. „Esminis nevykdymas“ („*Fundamental Non-Performance*“) ir UNIDROIT Principų 7.3.1. str. „Esminis nevykdymas“ („*Fundamental non-performance*“) nuostatas, darytina išvada, kad tarptautinėje privatinėje teisėje sitvirtino vienašališko sutarties nutraukimo, esant esminiam sutarties pažeidimui (nevykdymui), modelis²⁸.

Kaip minėjome, kad UNIDROIT Principų nuostatos, reglamentuojančios sutarties nevykdymą ir jos nutraukimą buvo inkorporuotos naujajame LR CK, todėl šiame dokumente tvirtintas sutarties nutraukimo reglamentavimo modelis aiškiai atsispindi ir Lietuvos sutartinėje teisėje. Lietuvoje sutarties nutraukimo pagrindai yra išdėstyti LR CK Šeštosios knygos XVIII skyriuje „Sutarties pabaiga“. Sutarties nevykdymas, kaip minima, dažniausiai yra taikomas kaip sutarties nutraukimo pagrindas.

LR CK 6.217 str. 1 d. numato, jog šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties nevykdo ar vykdo netinkamai, ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Analogiški kriterijai yra nustatyti UNIDROIT Principuose 7.3.1. str. Taigi, LR CK 6.217 str. 1 d. yra numatyti keli atvejai, kai šalis gali nutraukti sutartį. Viena iš šalių gali nutraukti sutartį, jei kita šalis sutarties nevykdo ar vykdo ją netinkamai ir tai yra esminis sutarties pažeidimas.

Vienašališkai nutraukiant sutartį svarbu nustatyti, ar pažeidimas buvo esminis ar neesminis. LR CK 6.217 str. 2 d. nurodo, kas turi būti atsižvelgiama, nustatant ar sutarties pažeidimas buvo esminis. Taigi, vadovaujantis LR CK 6.217 str. 2 d., turi būti atsižvelgiama:

- 1) ar nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato;
- 2) ar pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminės reikšmės;
- 3) ar prievolė nevykdyta tyčia, ar dėl didelio neatsargumo;

²⁷ http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf; prisijungimo laikas: 2013-11-23.

²⁸ Balikonis R. Sutarties vykdymo teisinės problemos: esminis sutarties pažeidimas: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius: 2004. P. 11.

4) ar ne vykdytas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus vykdyta ateityje;

5) ar sutarties nevykdžiusi šalis, kuri rengiasi vykdyti ar vykdo sutartį, patirta labai dideli nuostoli, jeigu sutartis būtų nutraukta²⁹.

LR CK 6.217 str. 3 d. numato, jog kai sutarties vykdymo terminas praleistas, nukentėjusi šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis nevykdo sutarties per papildomai nustatytą terminą. Svarbu pažymėti, kad kai termino praleidimas prievoliškai turi esminio pažeidimo reikšmę, taikomos LR CK 6.217 str. 1, 2 d. bei 6.218 str. nustatytos taisyklės³⁰.

Tačiau jeigu termino praleidimas neturi esminės reikšmės, tai nutraukiant sutartį vadovaujama LR CK 6.209 str., 6.217 str. 3 d., 6.218 str.³¹. Panaši praktika taikoma ir Vokietijos teisinėje praktikoje kuomet kreditorius gali vienašališkai nutraukti sutartį, jeigu skolininkas jos nevykdo ir per kreditoriaus papildomai nustatytą terminą (vok. *Nachfrist*)³².

Nagrįsiant teismų praktiką akivaizdu, kad dažniausiai sutartys yra nutraukiamos tuomet kai yra padarytas esminis sutarties pažeidimas, atrodo, jog klausimui dėl to per daug nekyla, tačiau kas kita yra tuomet kai sutartis nutraukiama esant neesminiam pažeidimui. Sutarties nutraukimas neesminio pažeidimo atveju galimas esant dviem pagrindams.

Pirmiausia statyminis atvejis tvirtintas LR CK 6.209 str., šio straipsnio trečiojoje dalyje reglamentuojama: „*Jeigu termino praleidimas nėra esminis sutarties pažeidimas ir nukentėjusi šalis nustatę protingą papildomą terminą, tai pasibaigus šiam terminui ji gali sutartį nutraukti. Jeigu papildomas terminas nustatytas neprotingai trumpas, tai jis turi būti atitinkamai pailgintas. Nukentėjusi šalis savo pranešime dėl papildomo termino gali nurodyti, kad sutartis bus vienašališkai nutraukta, jeigu kita šalis jos nevykdys per nustatytą papildomą terminą*“³³. Plačiau apie tai, kaip taikomas ir aiškinamas šis straipsnis analizuosime šio magistrinio darbo ketvirtoje dalyje.

Antrasis sutartinis atvejis, kuomet sutarties šalims galima nutraukti sutartį esant neesminiam sutarties pažeidimui reglamentuotas LR CK 6.217 str. 5 d., tvirtinta nuostata: „*Vienašališkai sutartis gali būti nutraukta joje numatytais atvejais*“³⁴. Manytina, kad šioje normoje suteiktas leidimas nutraukti sutartį esant neesminiam pažeidimui, suprantamas turint

²⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262. 6.217 str.

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *N. S. v. I. R.*, bylos Nr. 3K-3-287/2009.

³¹ Ten pat.

³² Beale, H. Et al. Cases, Materials and Text on Contract Law. 2 edition, Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2010, P. 938-944.

³³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262, 6.209 str.

³⁴ Ten pat, 6.217 str. 5 d.

omenyje vien svarbiausi civilin s teis s princip – sutarties laisv , tvirtint LR Konstitucijoje 46 str. ir LR CK 6.156 str.

Lietuvos Aukš iausiasis Teismas nurod , jog sutarties šalims statymas leidžia susitarti d l galimyb s vienašališkai nutraukti sutart joje nustatytomis s lygomis, jeigu jos neprieštaruoja imperatyviosioms teis s normoms, t. y. sutarties šalys gali vienašališkai nutraukti terminuot sutart prieš termin arba inicijuoti tokios sutarties nutraukim teismine tvarka, jeigu tokia teis joms yra nustatyta sutartyje, ir kai realiai atsiranda tok sutarties nutraukim leidžian ios, j pa i sutartyje nurodytos, s lygos ar aplinkyb s³⁵.

Visais kitais atvejais, kai sutarties negalima nutraukti vienašališkai ar tarpusavio susitarimu, šalys nor damos nutraukti sutart turi teis kreiptis teism su ieškiniu d l sutarties nutraukimo. teism , d l sutarties nutraukimo, taip pat galima kreiptis, kai iš esm s pasikei ia sutartini prievoli pusiausvyra, tokiu atveju, šalis, kurios teis s yra suvaržytos, kreipdamasi teism turi teis reikalauti, kad s lygos b t suvienodintos arba b t nutraukta pati sutartis.

Vadinasi bendrieji sutar i nutraukimo b dai: 1) Vienašalis sutarties nutraukimas (LR CK 6.217 str. 1 – 3 d.); 2) Sutarties nutraukimas teismo keliu (LR CK 6.217 str. 4 d.); 3) Sutarties nutraukimas šali susitarimu (LR CK 6.125 str.).

Galime apibendrinti vienašalio sutarties nutraukimo atvejus: 1) esant esminiam sutarties pažeidimui (LR CK 6.217 str. 1 – 2 d.); 2) pasibaigus papildomai nustatytam prievol s vykdymo terminui, jeigu sutarties pažeidimas pasireiškia termino praleidimu ir sutarties vykdymas nepraranda prasm s po termino praleidimo (LR CK 6.209 str., 6.217 str. 3 d.); 3) šali bendru susitarimu numatytais atvejais (LR CK 6.217 str. 5 d.); 4) kitais statyme numatytais atvejais (LR CK 6.212 str. 4 d., 6.363, 6.390, 6.609, 6.642 str.).

Dažnai civiliniai teisiniai santykiai teisinami sudarant vairias sutartis, kuriose yra nustatomos sutarties šali teis s ir pareigos, j keitimo ar panaikinimo tvarka. Vadovaujantis LAT praktika, teis tai sudaryta ir galiojanti sutartis šalims turi statymo gali ir šalys turi atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, k lemia sutarties esm arba statymai³⁶. Sutarties šalys turi siekti išsaugoti sutart , jeigu tai tik yra manoma, o sutarties nutraukim naudoti tik kaip *ultima ratio* priemon (*favor contractus* principas)³⁷.

Favor contractus principas aiškiai yra tvirtintas UNIDROIT Principuose. Kaip nurodo A. Rosset, UNIDROIT Princip 7 skyriaus nuostatos, reglamentuojan ios sutarties nutraukim ,

³⁵ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2003 m. gruodžio 3 d. nutartis civilin je byloje UAB „Olfega“ v. Vilniaus miesto savivaldyb , bylos Nr. 3K-3-1097/2003.

³⁶ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilin je byloje J. G. v. AB SEB bankas, bylos Nr. 3K-7-306/2012.

³⁷ Ten pat.

yra sukonstruotos taip, kad šalys bet koku atveju pareigos imtis vis manom priemoni, kurios padėtų vykdyti sutartį ir išvengti jos nutraukimo³⁸. Pagrindinis UNIDROIT Principas idėja, pasak min to autoriaus, aiški – sutartis turi būti išsaugota, jeigu tik tai manoma padaryti³⁹. Pats sutarties galiojimo, nutraukimo klausimas gali būti svarstomas tik išimtiniais atvejais.

Minėjome, kad sutarties nutraukimo reglamentuojančios LR CK normos iš esmės atkartoja UNIDROIT Principus 7.3.1 – 7.3.5 str. nuostatas, todėl galima drąsiai teigti, kad Lietuvoje sutarties nutraukimo institutas taip pat yra paremtas *favor contractus* principu⁴⁰.

Sutarties nutraukimas yra vienas iš kreditoriaus teisi gynimo būdų, tačiau reikia atsižvelgti ir tai, ar nutraukus sutartį, tiek esant esminiam, tiek neesminiam sutarties pažeidimui, nebus iš esmės pažeisti kaltosios sutarties šalies interesai. Toki nuomonę palaiko ir LAT, kuris civilinėje byloje Nr. 3K-7-306/2012 teigia, jog: *Sutarties nutraukimas – kreditoriaus teisi gynimo būdas, tačiau pirmiau nurodyti nutraukimo ribojimai reiškia, kad turi būti paisoma ir skolininko interesai*⁴¹.

Teismų praktikoje yra laikomasi nuomonės, jog sutarties nutraukimas, turintis būti taikomas kaip *ultima ratio* priemonė. Sutarties šalys turėtų imtis vis manom priemonių tam, jog būtų išsaugota sudaryta sutartis. *Favor contractus* principas reiškia, kad šalys turi siekti išsaugoti sutartį, jeigu tai tik yra manoma.

LAT vienoje iš savo nutarimų pažymėjo, jog sutarties nutraukimo, esant jos nevykdymui, skaitant netinkamą vykdymą ir termino praleidimą, reguliavimą būdas LR CK patvirtina tarptautinėje sutarčių teisėje pripažintame *favor contractus* principo tvirtinimą nacionalinėje teisėje⁴². LR CK 6.189 str. 1 d. tvirtina, kad teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi statymo galią. Dėl to sutarties nutraukimas, pagal tarptautinės sutarčių teisės *favor contractus* (sutarties naudai) principą ir jį atspindint nacionalinį teisinį reguliavimą, LR CK šeštosios knygos II dalies normos, yra išimtinis teisi gynimo būdas, todėl jo taikymui turi būti konstatuotas pakankamas teisinis ir faktinis pagrindas⁴³.

Favor contractus principo svarbą patvirtina ir 2013 m. kovo 28 d. LAT nutartis, kurioje teismas teigia, kad *sutartini santyki nutraukimas, nesant tam pakankamo ir teis to pagrindo, nesilaikant statyme ar šali susitarime nustatytos tvarkos, pažeist kitos sutarties šalies, kuri*

³⁸ Rosett A. UNIDROIT Principles and Harmonization of International Commercial Law: Focus on Chapter Seven // <http://www.unidroit.org/english/publications/review/articles/1997-3.htm>

³⁹ Ten pat.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. I dalis. Pirmasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 191.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *J. G. v. AB SEB bankas*, bylos Nr. 3K-7-306/2012.

⁴² Ten pat.

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Erdana“ v. UAB „Pajūrio metalo konstrukcijos“*, bylos Nr. 3K-3-236/2013.

taip pat turi sutartines teises bei pareigas ir privalo imtis priemoni joms tinkamai vykdyti (investuoja tam tikras l šas, atlieka parengiamuosius darbus ir pan.), teises bei teis tus interesus. Net ir tais atvejais, kai viena iš sutarties šali netinkamai vykdo sutart , ji turi teis tik tis iš kitos sutarties šalies adekvataus, t. y. statyme ar sutartyje nustatyto, reagavimo sutarties pažeidim , bet ne „siurprizinio“ elgesio⁴⁴.

Ta iau kitoje savo nutartyje LAT si lo nesuabsoliutinti favor contractus principio: Pripaž stant sutarties stabilumo (favor contractus) principo svarbum sutartiniuose santykiuose, negalima šio principo suabsoliutinti, paneigiant kit kreditoriaus teisi gynimo b d egzistavim ir panaudojimo galimyb ⁴⁵. Kaip matyti, susiduria sutar i laisv s ir favor contractus principai. Viena vertus, šalis turi teis pasirinkti nutraukti sutart ar esant esminiam ar neesminiam jos pažeidimui, ta iau kita vertus, sutarties šalis turi paisyti tarptautin je sutar i teis je tvirtinto favor contractus principo.

Apibendrinus tai, kas buvo išd styta, galima daryti išvad , kad sutarties nutraukimas galimas ir esant neesminiam sutarties pažeidimui. Skiriami dveji sutarties nutraukimo neesminio pažeidimo atveju pagrindai: 1) statyminis pagrindas tvirtintas LR CK 6.209 str.; 2) sutartinis pagrindas tvirtintas LR CK 6.217 str. 5 d.

Nors favor contractus principas užima pakankamai svarbi viet sutar i teis je, ta iau šis principas n ra absoliutus, šalys gali nutraukti sutart esant neesminiam pažeidimui, remiantis bendrai suderinta šali valia arba sutarties ne vykdymu.

⁴⁴ Ten pat.

⁴⁵ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilin je byloje A. K. v. Klausu io kredito unija, bylos Nr. 3K-3-345/2013.

3. SUTARTIES PAŽEIDIMO SAMPRATA

Civiliniai teisiniai santykiai vadovaujami subjekt lygiateisiškumo, sutarties laisvės, proporcingumo, teisėtumo, neleistinumo piktnaudžiauti teise, bei kitais civilinės teisės gynbos principais⁴⁶. Siekiant teisinti civilinius teisinius santykius yra sudaromos various sutartys, kuriose yra nustatomos subjekt teisės ir pareigos, jų keitimo, nutraukimo tvarka, esminės sąlygos ir kitos svarbios aplinkybės.

Pagal LR CK 6.189 str.: „Teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi statymo galią. Sutartis pareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, kokia lemia sutarties esmę arba statymai“⁴⁷. Šio straipsnio esmė ta, kad šalys privalo tinkamai vykdyti sutarties sąlygas. Vienos šalies pareiga vykdyti sutartinį prievolę atitinka kitos šalies reikalavimo teisė, kuri yra ginama statymu, nes už sutartinį prievolę nevykdymą arba netinkamą vykdymą, gali būti taikoma sutartinė atsakomybė. Sutarties privalomumo ir vykdytinumo (*pacta sunt servanda*) principai, kuriais grindžiami sutartiniai santykiai lemia, kad bet koks sutarties netinkamas vykdymas reiškia sutarties pažeidimą, už kurį atsakinga sutartinissipareigojimą nevykdanti sutarties šalis⁴⁸. Sutarties šaliai nevykdžius, arba netinkamai vykdžius sutartį, kita sutarties šalis, atsižvelgiant aplinkybes, galia teisėtai naudotis sutartyje ir statyme nustatytais teisi gynimo būdais, kurie yra tvirtinti, tiek bendrosiose sutarties teisės normose, tiek atskiras sutartis reguliuojančiose teisės normose⁴⁹.

Bendrieji teisi gynimo būdai: teisė reikalauti vykdyti prievolę natūra, reikalauti nuostolių, netesybų, palkanų, reikalauti pakeisti sutartį ar ją nutraukti, skaitant ir sutarties nutraukimą nustatytus papildomus terminus ir kt. Priklausomai nuo sutarties pažeidimo, kreditorius gali rinktis vieną ar kelis gynimo būdus, jeigu bendrąjį taikymą leidžia pasirinkti gynimo būdų prigimtis⁵⁰.

Sutarties šalis bet kada gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties nevykdo ar netinkamai vykdo. Tai yra esminis sutarties pažeidimas, tačiau esant neesminiam sutarties pažeidimui, sutarties šalis gali nutraukti sutartį tik statyme ar sutartyje numatytais atvejais, tačiau kaip tai padaryti nepažeidžiant teisėtumo ribų nėra aišku, teismų praktika šiuo klausimu yra skirtinga.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262, 1.2 str.

⁴⁷ Ten pat, 6.189 str.

⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *J. G. v. AB SEB bankas*, bylos Nr. 3K-7306/2012.

⁴⁹ Ten pat.

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje *R. S., D. S. v. AB DNB bankas*, bylos Nr. 3K-3-349/2013.

Nagrin jant esminio ir neesminio sutarties pažeidimo samprat , atskiriamumo problem , kriterijus, svarbu apibr žti pa i „*sutarties pažeidimo*“ s vokos reikšm , t.y. koku atveju šalis bus laikoma pažeidusi sutart .

Pagal dabartin Lietuvi kalbos žodyn , žodis „pažeisti“ reiškia sulaužyti, peržengti tvark , status⁵¹.

Profesorius V. Mikelnas sutarties pažeidim apibr žia pla i ja prasme, tok sutarties pažeidim , kuris sukelia civilin atsakomyb ⁵². Ne bet koks sutarties s lyg ne vykdytas laikomas sutarties pažeidimu. Sutarties pažeidimu gali b ti laikomas tik nepateisinamas sutarties ne vykdytas ar netinkamas vykdytas⁵³.

Profesorius Treitel (1991) sutarties pažeidim apibr ž taip: „Sutartis pažeidžiama, kai viena šalis be jokios teisin s priežasties atsisako vykdyti tai, k yra sipareigojusi atlikti pagal sutart “⁵⁴. Vadinasi, vienai sutarties šaliai nutraukus sutart d l nenurodyt teisini priežas i , yra pažeidžiama sutartis, to pasekoje kyla teisin s pasekm s.

UNIDROIT Princip 7.1.1 str. ir PECL 1:301 str. 4 punkto bei 9 skyriaus normomis, sutartis nutraukiama esant ne „sutarties pažeidimui“, bet siejant su „sutarties nevykdymu“ (angl. „*non-performance*“). Pagal Princip 7.1.1 str. ne vykdytas yra šalies neatlikimas sutartimi prisiimtos prievol s, skaitant netinkam vykdym ar pav luot vykdym ⁵⁵. Ne vykdytu laikomas sutarties ne vykdytas ir tuo atveju, jeigu jis yra pateisinamas d l *force majeure* aplinkybi , pagal UNIDROIT Princip 7.1.7 str. Šiuo atveju, kreditorius gali naudotis tik ribotomis gynimo priemon mis. Sutartis nebus pažeista (t.y. ne vykdyta pagal 7.1.1 str.), jeigu ne vykdyt l m pa ios šalies veiksmai ar neveikimas ar vykis, kurio atsiradimo rizika jai tenka (7.1.2 str.), arba jeigu kita šalis sustabdo prievol s vykdym d l to, kad pirmoji šalis nevykdo savo prievol s (7.1.3 str.)⁵⁶.

Analizuojant PECL ir UNIDROIT princip , DCFR princip normas, galima daryti išvad , jog toks tvirtinimas yra pateisinamas, nes terminas „nevykdymas“ šiuose principuose apima visas sutarties pažeidimo r šis:

1) visišk sutartin s prievol s nevykdym („*failure to perform*“);

⁵¹ Keinys S. Dabartin s lietuvi kalbos žodynas. – Vilnius: Lietuvi kalbos institutas, 2012. P. 533.

⁵² Mikelnas V. Sutar i teis . Bendrieji sutar i teis s klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P. 466-467

⁵³ Ten pat.

⁵⁴ Coester-Waltjen D. The new approach to breach of contract in German law // Comparative remedies for breach of contract. –Oxford: Hart publishing, 2002. P. 135.

⁵⁵ Non-performance is failure by a party to perform any of its obligations under the contract, including defective performance or late performance.

⁵⁶ Vogenauer S., Kleinheisterkamp J. Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC). Oxford: Oxford University Press, 2009. P. 732-733.

- 2) netinkam („*defective performance*“) sutartin s priedavol s vykdym ⁵⁷;
- 3) vykdymo termino praleidim („*late performance*“) ⁵⁸.

LR CK 6.217 str. 1 d. tvirtinta, kad šalis gali nutraukti sutart , jeigu kita šalis sutarties ne vykdo ar netinkamai vykdo, ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Lietuvos Aukš iausiasis Teismas ne kart savo bylose yra pasisak s, kad pagal CK 6.217 str. sutarties pažeidimas gali b ti laikomas esminiu dviem pagrindais:

- 1) pažeidimas gali b ti laikomas esminiu pagal statym ,
- 2) šalys gali pa ios susitarti, k jos laikys esminiu pažeidimu ⁵⁹.

LR CK 6.217 str. 2 d. nustatyti kriterijai, kuriuos atsižvelgiant sprendžiama, ar sutarties pažeidimas vertintinas esminiu ar ne. Tai yra statymo nustatyti kriterijai ir jie taikomi vertinant tas sutarties s lygas, d l kuri pažeidimo n ra, šali susitarimo vertinti konkre ias sutarties s lygas ar sutarties pažeidimo aplinkybes, kaip pagrind vienašališkai nutraukti sutart ⁶⁰.

Pagal LR CK 6.217 str. 5 d. suteikiama teis sutarties šalims nutraukti sutart joje numatytais atvejais, t. y. net ir tada, kai LR CK prasme pažeidimas n ra esminis, arba šalys gali susitarti, kokius sutarties pažeidimus laikys esminiais, teikian iais teis t pagrind jos nutraukimui. ⁶¹ Vadinasi, kiekvienu atveju, siekiant tinkamai nustatyti sutarties pažeidim , privaloma aiškintis šali bendru susitarimu nustatytas teises ir pareigas, taip pat labai svarbu atsižvelgti ir sudaromos sutarties pob d .

Vienos konvencijoje vartojama sutarties pažeidimo (angl. *breach of contract* arba *failure to perform*, kurie vartojami kaip sinonimai) s voka, o sutarties pažeidimu laikomas objektyvus sutartin s priedavol s ne vykdymas ar netinkamas vykdymas ⁶². Sutartis laikoma pažeista ir tada, kai ne vykdymas yra pateisinamas ⁶³.

Užsienio valstybi teisin se sistemose sutarties pažeidimo s voka yra apibr žiama nevienodai. Vienose valstyb se ši s voka apima bet kok nukrypim nuo sutarties s lyg , taip pat visišk sutarties ne vykdym ⁶⁴. Anglijos teisin je sistemoje sutar i pažeidimu (*breach of*

⁵⁷ <http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.1998/doc.html>; prisijungimo laikas: 2013-12-02.

⁵⁸ <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-12-02.

⁵⁹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2013 m. geguž s 16 d. nutartis *Lietuvos kariuomen v. UAB „EISIGA“*, bylos Nr. 3K-3-230/2013.

⁶⁰ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilin je *V. P., J. P v. AB DNB bankas*, bylos Nr. 3K-3-244/2013.

⁶¹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilin je *UAB „Tamro vaistin “ v. UAB „Gamafondas“*, bylos Nr. 3K-3-150/2012.

⁶² S.Selelionyt -Drukteinien sutartin atsakomyb : gr sta kalte ar be kalt s? // Jurisprudencija. 2011, Nr. 18(4). P. 1426-1427.

⁶³ Schlechtriem P., Schwenger I. Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). 2-oji laida. Oxford: Oxford University Press, 2005, P. 521-522, 749-750.

⁶⁴ Mikelnas V. Sutar i teis . Bendrieji sutar i teis s klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P. 466.

contract) laikomas tik nepateisinamas sutartini prievoli ne vykdymas ar atsisakymas jas vykdyti, taip pat netinkamas vykdymas⁶⁵.

Vokietijos teisėje nėra taip stipriai suformalizuojama sutarties pažeidimo sąvoka, dažniausiai kalbama apie atskiras sutarties pažeidimo rūšis, pvz.: sutarties vykdymo termino praleidimas (*Verzug*), sutarties vykdymo negalimumas (*Unmöglichkeit*), pozityvus sutarties pažeidimas (*positive Vertragsverletzung*)⁶⁶. Pozityvus sutarties pažeidimas – bet koks kitas pažeidimas, nesusijęs su sutarties vykdymo termino praleidimu ir sutarties vykdymo negalimumu, šiuo atveju, tai gali būti: nekokybiškas darbas atlikimas, prekės pardavimas ir pan.⁶⁷

Pastebime, kad užsienio valstybių sutartinės teisės doktrinos termino praleidimas, netinkamos kokybės prekės pateikimas, supakavimo kiekis, taros reikalavimų neatitikimas, kiti sutarties sąlygų netinkamo vykdymo atvejai vadinami vienu terminu – sutarties pažeidimu. Tačiau dažniausiai prieš sudarant sutartį, šalims yra leidžiama tvirtinti nuostatas, kuriomis vadovaujantis sutarties šalys diferencijuotai sutarties pažeidimus, t.y. numatytas kas bus laikytina „sutarties pažeidimu“. Jeigu sutarties šalys turi plačią laisvę nuspręsti sutarties pažeidimo kriterijus, vadinasi yra pakankamai sunku apibrėžti tiksliai sutarties pažeidimo sampratą, kiekvienu atveju pagal vertinamuosius kriterijus, aiškinantis sutarties esmę, aplinkybes, galima apibrėžti tiksliai sutarties pažeidimo sampratą.

Šalių sudaryta sutartis – tai prievolė, teisinis santykių atsiradimo pagrindas. Sutartimi šalys įgyja teises ir prisiima pareigas, kurios sudaro prievolės turinį. Sutarties pažeidimo atveju „nukent jusioji šalis“, „s žinoma šalis“ tampa „kreditoriumi“ kitos sutarties šalies atžvilgiu ir kuris įgyja reikalavimo teisę tinkamam prievolės vykdymui⁶⁸. Dėl skirtingų užsienio valstybių teisinės sistemos, šie sąvokos „perėjimai“ gali būti traktuojami skirtingai⁶⁹. Todėl dėl sąvokos diferencijavimo, šiame darbe gali būti vartojamos minėtos sąvokos, neatsižvelgiant sutarties pažeidimo atsiradimo.

Apibendrinus tai, kas buvo išdėstyta, galima teigti, kad dažniausiai bet koks pažeidimas, net jeigu jis yra neesminis, plačiai prasme suprantamas kaip netinkamas sutarties šalių sutartinis įsipareigojimų vykdymas, kuris sukelia civilines teises pasekmes, pavyzdžiui, teisės nuostolių atlyginimą.

⁶⁵ Mikėnas V. Sutartinė teisė. Bendrieji sutartinės teisės klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P. 467

⁶⁶ Ten pat, p. 491.

⁶⁷ Ten pat.

⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ Ten pat.

3.1. Esminio sutarties pažeidimo s voka

Siekiant tinkamai nustatyti kriterijus, kada galima nutraukti sutart esant neesminiam pažeidimui, labai svarbu apibr žti esminio pažeidimo samprat . Pažeidimai klasifikuojami dichotomijos pagrindu, šiuo atveju, tai kas n ra esminis pažeidimas yra neesminis pažeidimas.

Tai, kas sudaro esmin pažeidim , dažniausiai priklauso nuo sutarties interpretacijos, aiškinimo, esmini aplinkybi ir kit labai svarbi fakt . Pagrindin taisykl – griežtas sutarties s lyg laikymasis ir sutartyje tvirtint s lyg vykdymas⁷⁰. Jeigu griežtas sutarties s lyg laikymasis yra pagrindinis bruožas, sutarties s lyg pažeidimas gali b ti pripažintas esminiu, kad ir kokie d l to kil padariniai⁷¹.

Kaip min jome, kad esminio sutarties pažeidimo doktrina susiformavo Anglijoje, 1777 m. buvo spr sta byla *Boone v Eyre*⁷². *Ieškovas pardav atsakovui plantacij Vakar Indijoje kartu su visais joje esaniais vergais už 500 svar . Pardav jas sutarties sudarymo metu patvirtino, kad jis yra teis tas ir negin ijamas plantacijos ir verg savininkas, ieškovas kreip si teism , nes atsakovas netur jo teisi kai kuriuos vergus*⁷³. *Teismas atsakovo priešieškin atmet , nes nusprend , kad toks pažeidimas iš esm s nepažeidžia atsakovo gaunamos naudos, tod l jis neturi teis s sustabdyti savo prievoli vykdymo, ta iau teismas patvirtino, kad byla b t buvusi išspr sta kitaip, jei pardav jas netur t nuosavyb s teis s žem arba tur t teises vien verg*⁷⁴. Bendrosios teis s doktrina, ši byl laiko esminio sutarties pažeidimo doktrinos pradininke. Nustatin dami pažeidimo esmingum , teigia, kad esminis pažeidimas atsiranda tada, kai konkretus pažeidimas „siekia sutarties esm “ („*got to the root of contract*“)⁷⁵.

Bendrai esminis pažeidimas pripaž stamas, kai nukent jusi šalis „žymia dalimi negauna naudos tos, kurios šalys tik josi (š ketinim išreišk sutartyje) gauti pagal sutart “⁷⁶, pvz., nupirkto daikto nebus galima naudoti pagal paskirt arba d l v lavimo viena iš sutarties šali negal s vykdyti prisiimt sutartini sipareigojim pagal kitas sutartis ir pan.

Princip 7.3.1. str. 1 d. teis nutraukti sutart siejama ne su „esminiu sutarties pažeidimu“, bet su „esminiu sutarties nevykdymu“⁷⁷. S voka ne vykdymas (*non-performance*) apima visas

⁷⁰ Mikel nas V. ir kt. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievoli teis (I) // Justitia. 2003, P. 293.

⁷¹ Ten pat.

⁷² Bal ikonis R. Sutar i vykdymo teisin s problemos: esminis sutarties pažeidimas: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2004. P. 15-16.

⁷³ Ten pat.

⁷⁴ Ten pat.

⁷⁵ UK byla: *Boon v Eyre*, 1 B1. H. 273, 126 Eng. Rep. 160 (1777).

⁷⁶ UK byla: *Hon Kong Fir Shipping Co. Ltd. V. Kawasaki Kisen Kaisa Ltd.*, Court of Appeal (1962).

⁷⁷ Bal ikonis R. esminio sutarties pažeidimo samprata pagal Lietuvos Respublikos civilin kodeks // Jurisprudencija. 2004, Nr. 51(43). P. 45-47.

galimas sutarties pažeidimo r šis: 1) visišk sutartin s prievol s ne vykdym ; 2) netinkam sutartin s prievol s vykdym ; 3) vykdymo termin praleidim ⁷⁸.

Pagal LR CK 6.217 str. 1 d. šalis gali nutraukti sutart , jeigu kita šalis sutarties ne vykdo ar netinkamai vykdo ir tai yra **esminis pažeidimas**. Esminio sutarties pažeidimo pagrindin funkcija yra pad ti nustatyti, kada bet kuris ir kiekvienas sutarties pažeidimas suteikia teis nutraukti sutart .⁷⁹

Kiekvienu gin o atveju sutarties pažeidim pripaž stant esminiu, turi b ti vertinta, ar nukent jusios šalies asmeniniai interesai d l tokio pažeidimo buvo iš esm s suvaržyti, nes esmin sutarties pažeidim nulemia tai, ar nukent jusioji šalis negavo didži ja dalimi to, k pagal sutart per vis jos termin pagr stai tik josi gauti, taip pat ar nukent jusios šalies teis ti, pagr sti l kes iai d l numatyt sutarties vykdymo rezultat lieka ne gyvendinti vien d l sutart pažeidusio kontrahento veiksm , ar ir d l kit priežas i .

3.2. Esminio sutarties pažeidimo nustatymo kriterijai

Esminio pažeidimo samprata yra laikoma kaip matavimo instrumentas, kuriuo dažniausiai matuojamos pažeidimo aplinkyb s ir kuriuo suteikiama teis civilin s apyvertos dalyviams spr sti, kaip kvalifikuojamos konkre ios aplinkyb s, o tai dažniausiai padeda individualizuoti teis s normos taikym .

PECL 8:103 str. yra apibr žiamas esminis nevykdymas (esminis pažeidimas), kuris atitinka LR CK 6.217 str. 2 d. 1, 2, 4 punkt nuostatas (nukent jusi šalis negauna to ko tik josi iš sutarties (PECL 8:103 str. b punktas); griežtas pareig laikymasis turi esmin s reikšm s (PECL 8:103 str. a punktas); nevykdymas duoda pagrind nukent jusiai šaliai nesitik ti, kad sutartis bus vykdyta ateityje (PECL 8:103 str. c punktas).

Nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, atsižvelgiama LR CK 6.217 str. 2 d. nurodytus pagrindus, kurie kiekvienu sutarties pažeidimo atveju yra vertinamojo pob džio⁸⁰. Taigi, vadovaujantis LR CK 6.217 str. 2 d. ir UNIDROIT 7.3.1 turi b ti atsižvelgiama:

1) ar nukent jusi šalis iš esm s negauna to, ko tik josi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumat ir negal jo protingai numatyti tokio rezultato. Princip 7.3.1 str. 2 d. (a) punkte yra tvirtintas kriterijus: „ar nukent jusi šalis iš esm s negauna to, ko tik josi iš sutarties,

⁷⁸ Ten pat.

⁷⁹ Balikonis R. Sutar i vykdymo teisin s problemos: esminis sutarties pažeidimas: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2004. P. 141-143.

⁸⁰ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2013 m. kovo 5 d. nutartis civilin je byloje V „Valstyb s turto fondas“ v. UAB „Struktus“, bylos Nr. 3K-3-45/2013.

*išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumat ir negal jo protingai numatyti tokio rezultato*⁸¹. Šio kriterijaus atsiradim paskatino *Hong Kong Fir* bylos sprendimas. Siekiant rodyti šias aplinkybes reikia analizuoti, ar analogiškoje situacijoje sutarties sudarymo metu asmuo, naudodamas protingumo reikalavimus atitinkan ias žinias ir apdairum , gal jo žinoti ar numatyti atitinkamas sutarties ne vykdymo pasekmes⁸²;

2) jeigu griežtas sutarties s lyg laikymasis yra pagrindinis sutarties bruožas, tuomet sutarties s lyg pažeidimas gali b ti pripažintas esminiu, kad ir kokie d l to kilt padariniai⁸³. Pavyzdžiui, teism praktikoje vienos dienos termino praleidimas buvo pripažintas esminiu sutarties pažeidimu.

3) ar prievol ne vykdyta ty ia ar d l didelio neatsargumo. B tina analizuoti kalt s form pagal bendr sias civilin s atsakomyb s nuostatas⁸⁴.

R. Bal ikonio si lymu Lietuvos CK 6.217 str. 2 d. 3 punkt reikia aiškinti siaurai, tai yra, kad ty inis ar didelis neatsargumas turi sugriauti pasitik jim kita šalimi⁸⁵. Šiuo atveju b tina atsižvelgti pažeidimo pob d ,svarb ir padarinius;

4) ar ne vykdymas duoda pagrind nukent jusiai šaliai nesitik ti, kad sutartis bus vykdyta ateityje. ia b tina nustatyti, ar sutart pažeidusi šalis teb ra abejinga sipareigojimams, taip pat ar ji iš viso paj gi sutart vykdyti⁸⁶.

Pavyzdžiui, sutarties šalis padaro mažareikšm , ta iau ty in pažeidim , kuris leidžia tik tis, kad ateityje sutartis nebus tinkamai vykdoma. Tokiais atvejais nukent jusioji šalis gali nutraukti sutart , nelaukdama jos vykdymo termino pabaigos.

5) ar sutarties ne vykdytusi šalis, kuri reng si vykdyti ar vykd sutart , patirt labai dideli nuostoli , jeigu sutartis b t nutraukta. Ta iau bendruoju atveju teismai visada atsižvelgia nukent jusios šalies interesus ir, kad ir kokie neteisingi sprendimai pažeidusios šalies atžvilgiu b t , neatsižvelgia pastarosios nuostoli dyd ⁸⁷. Tai aiškinama tuo, kad pažeidusios šalies nuostoli vertinimas gali tur ti daugiau žalos negu naudos⁸⁸.

⁸¹ <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-12-07.

⁸² Bal ikonis R. esminio sutarties pažeidimo pagal Lietuvos Respublikos civilin kodeks // Jurisprudencija. 2004, Nr. 51(43). P. 44-61

⁸³ Ten pat.

⁸⁴ Ten pat.

⁸⁵ Ten pat, p. 58.

⁸⁶ Ten pat.

⁸⁷ Didžiulis L. Numatomo sutarties pažeidimo doktrina: samprata, kvalifikavimo pagrindai ir teisinis poveikis // Teis s problemos. 2007. Nr. 1 (55). P. 23.

⁸⁸ Rudzenskait N. Ar vertindamas sutarties nutraukim d l esminio pažeidimo teismas turi atsižvelgti sutart pažeidusios šalies nuostoli dyd ? // International Journal of Baltic Law. Volume 1, No. 4 December, 2004.

Kai sutartį pažeidusi šalis rodo, kad geranoriškai vykdo sutartį ir jos vykdymo pasiruošimui patyrė dideli nuostoli, sutarties pažeidimo nereikt laikyti esminiu, nes tai prieštarautų žiningumo, protingumo, teisingumo principams, pažeistų šalies interesus tarpusavio pusiausvyrą. Vadovaujantis LAT aiškinimu, kuo didesnis atotrakis tarp sutarties nevykdymo ir pažadoto vykdymo, tuo didesnė tikimybė, kad sutarties pažeidimas teismo bus pripažintas esminiu⁸⁹.

Vertinant ar sutarties pažeidimas yra esminis, privalome atsižvelgti visus šiuos kriterijus ir pritaikyti konkrečiai situacijai, jeigu nėra vienas iš šių kriterijų neatitinka, tuomet galima kalbėti ir apie neesminį pažeidimą, tačiau visgi, turi būti analizuojama paaiškinama sutarties šalies sudarytos sutarties sąlygos, suderinta valia ir ar tai neprieštarauja imperatyvioms statymo normoms, gerai moralei ir viešai tvarkai.

Vadinasi, esminis sutarties pažeidimas reiškia griežtą sutarties sąlygų laikymąsi ir sutartyje numatytą sąlygų vykdymą ir „siekia sutarties esmę“.

3.3. Neesminio sutarties pažeidimo sąvoka

Kaip teigėme, kad sąžiningai ir tinkamai sutartį vykdančiai šaliai statymas suteikia papildomą garantiją ir numato varias teises gynimo priemones, pavyzdžiui, teisę vienašališkai nutraukti sutartį⁹⁰. Tai viena iš savignyos priemonių, kuri kartu su restitucija ar nuostolių atlyginimu gali būti taikoma, kai sutartis pažeidžiama iš esmės. Tačiau, nemažai diskusijų kyla tuomet, kai pažeidimas nėra esminis, neatitinkantis LR CK 6.217 str. 2 d. nustatytų kriterijų. Tuomet ir prasideda sutarties šalies įvairios interpretacijos, bandant išvengti atsakomybės ir siekiant kuo greičiau išspręsti kilus ginčą dėl vienašališko sutarties nutraukimo. Analizuojant teismų praktiką, yra nemažai skirtingų argumentavimų, nes kiekvienu atveju, vertinama pagal individualias situacijas ir priimami skirtingi sprendimai, kartais vienas kitam prieštaraujantys. Manome, kad labai svarbu tinkamai išanalizuoti neesminio pažeidimo sampratą, nes lyg šiol teismų praktikoje ir teisės doktrinoje nėra aiški neesminio sutarties pažeidimo nustatymo kriterijai.

Neesminis sutarties pažeidimas yra specifinis vertinamoji teisės norma. Leksma *neesminis* yra kildinama iš antoniminio žodžio *esminis*, pridėjus neigin reiškiančią dalelytę *ne*.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *J.G. v. AB SEB bankas*, bylos Nr. 3K-7-306/2012.

⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Remolita ir Ko“ v. UAB „Autopartis“*, bylos Nr. 3K-3-795/2002.

Žodis „*esm*“ lietuvi bendrinėje kalboje reiškia „pagrindinis, svarbiausias nors dalykas“⁹¹. *Neesminis* vertinamas ir aiškinamas paneigiant *esminio* teiginio reikšmę. Vadinasi, žodis *neesminis* reiškia – neturintis didelės reikšmės, toks. Todėl *neesminio sutarties pažeidimo* paskirties reikšmingumo ir nebelieka, nes vis tai kas ne eina *esminio pažeidimo* srovė lieka *neesminis pažeidimas*.

Kaip minėjome, jog sutarties esant *neesminiam pažeidimui* galima nutraukti sutartiniu (LR CK 6.217 str. 5 d.) ir statyminiu (LR CK 6.209 str.) atvejais.

LR CK 6.217 str. 5 d. leidžia sutarties šalims vienašališkai nutraukti sutartį joje numatytais atvejais ir tada, kai sutarties pažeidimas nėra esminis. Nustatinėjant ar pažeidimas yra esminis, ar ne, pirmiausia analizuojame sutartyje tvirtintas nutraukimo nuostatas, o jeigu sutartyje šalys nenumatė nutraukimo pagrindą, tuomet turėtų būti atsižvelgiama LR CK 6.217 str. 2 d. kriterijus⁹².

1969 m. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės išskiria tik esminio sutarties pažeidimą, pagal Konvencijos 60 str. 1 d. „Vienai iš šalių pažeidus dvišalę sutartį, kita šalis gyja teisę remtis šiuo pažeidimu kaip pagrindu nutraukti tą sutartį arba sustabdyti tos sutarties ar jos dalies galiojimą“⁹³. Vadinasi, viena iš sutarties šalių esant *esminiam pažeidimui* gali vienašališkai nutraukti sutartį. Tačiau šioje Konvencijoje neužsimenama apie *neesminio pažeidimo* atvejį, tokia vienašališka sutarties nutraukimo galimybė nėra numatyta. Tik esant bendram šalių susitarimui sutartis gali būti nutraukta, šiuo atveju, kaip matome, siekiama, jog sutarties šalys nepiktnaudžiautų sutarties nutraukimo galimybe, o esant *neesminius sutarties pažeidimus*, spręstų derybų būdu, ar sutarties keitimo sąlygomis.

Analizuojant 1980 m. Jungtinių Tautų konvencijos dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių straipsnius, sutarties pažeidimu yra laikomas bet koks prievolės pagal sutartį nevykdymas⁹⁴. Nėra kontinentinei teisei būdingo sutarties pažeidimo klasifikavimo atskiras rėšis – netinkamas vykdymas, vykdymo negalimumas ar termino praleidimas. Minėjome, kad teisės doktrina terminu „pažeidimas“ aiškina pakankamai plačiai, tai bet kokios sutartinės pareigos kylančios iš sutarties nevykdymas ar netinkamas vykdymas⁹⁵. Šioje konvencijoje terminas „sutarties pažeidimas“ naudojamas visiems atvejams, kai sutarties šalis, kuri sipareigojo pagal sutartį nevykdyti iš sutarties kylančią pareigą⁹⁶.

⁹¹ Keinys S. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas. – Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012. P. 153.

⁹² Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁹³ Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės // Valstybės žinios, 1969, Nr. 13-480.

⁹⁴ Mikėnas V. Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P. 504.

⁹⁵ Ten pat.

⁹⁶ Ten pat.

Vienos Konvencijos 25 str. nurodo, kad pažeidimas „*breach*“ yra esminis „*fundamental*“, jeigu jis padaro kitai šaliai toki žalį, kad šalis netenka didesnę dalį to, ko ji turi jo teisėtai gauti pagal sutartį, išskyrus atvejus, kai sutartį pažeidusi šalis nenumatė tokio rezultato ir jo analogiškoms aplinkyboms nebūt numatė protingas tokio pat statuso žmogus⁹⁷. Pripažįstant sutarties pažeidimą esminiu, pati klaida turėtų būti tokia rimta, kad daugiau nebūmanoma pasiekti sutarties tikslo. Todėl pažeidimas nebūna pripažintas esminiu, jeigu jis gali būti pašalintas, arba jeigu pirkėjas gauna naudos iš brokuotų prekių. Bet kuriuo atveju, jeigu už žalį arba kainos pakėtimą yra pasiūlyta kompensacija, dėl nevykdytų įkešų, sutartis išlieka⁹⁸.

Pagal Konvencijos nuostatas šalys gali nutraukti sutartį jeigu pardavėjas prievolių nevykdymas pagal sutartį ar šią Konvenciją sudaro esminį sutarties pažeidimą, nepristatymo atveju, jeigu pardavėjas nepristato prekių pagal 47 str. 1 punktą per papildomą pirkėjo nustatytą laikotarpį arba jeigu pareiškia, kad jis nepristatys per taip nustatytą laikotarpį, taip pat šalys gali nutraukti sutartį ir bendru sutarimu⁹⁹.

Pagal Jungtinių Tautų konvencijos 49 str. 2 punktą kai pardavėjas pristato prekes, pirkėjas **netenka teisės pareikšti apie sutarties nutraukimą**, jeigu jis to nepadaro: „dėl pavuoto prekių pristatymo (protingas terminas); dėl bet kokio kito pažeidimo, išskyrus pavuotą pristatymą; po to, kai sužinojo ar turėjo sužinoti apie tokį pažeidimą; pagal 47 str. (1) punktą pirkėjo nustatyto bet kokio papildomo laikotarpio pasibaigimo arba po to, kai pardavėjas pareiškia, kad nevykdys savo prievolių per tą papildomą laikotarpį arba pagal 48 str. (2) punktą pardavėjas nustatyto bet kokio papildomo laikotarpio pasibaigimo arba po to, kai pirkėjas pareiškia, kad nepriims vykdymo“¹⁰⁰.

Analizuojant šio straipsnio formulotą pastebime, kad yra išskiriamos: „*protingas laikas*“ ir „*bet koks kitas pažeidimas*“ s vokos. Jeigu pardavėjas pavluoja pristatyti prekes, pirkėjas galėtų nutraukti sutartį, remiantis tuo, jog buvo pažeistos sutarties sąlygos, tačiau pagal šį straipsnį, jeigu pardavėjas pristato prekes, nors ir pavluotai, kita šalis netenka teisės nutraukti sutartį, svarbu pabrėžti, jog pavluavimo terminas pagal šią formulotą apibrėžiamas kaip „*protingas laikas*“, vadinasi, „telpant protingo laikotarpį“, teisė yra vertinamoji s voka, nustatoma vertinus konkrečias reikšmingas nagrinėjamo aplinkybes¹⁰¹. Vadinasi, toks

⁹⁷ Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės // Valstybės žinios, 1969, Nr. 13-480.

⁹⁸ Keller B. „Favor Contractus. Reading the CISG in Favor of the Contract“ Andersen C.B., Schroeter U.G. Sharing International Commercial Law across National Boundaries: Festschrift for Albert H. Kritzer on the Occasion of His Eightieth Birthday, Wildy, Simmons & Hill Publishing, 2008. P. 258.

⁹⁹ Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių // Valstybės žinios, 1995, Nr. 102-2283.

¹⁰⁰ Ten pat.

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB „ATEA“ v. UAB „LitCon“, bylos Nr. 3K-3-195/2013.

pažeidimas nebus traktuojamas kaip esminis, šiuo atveju, bet padarytas nežymus, neesminis pažeidimas. Šiame straipsnyje minima s voka - „bet koks kitas pažeidimas“, kuris v lgi analizuojant straipsnio nuostatas, tur t b ti suprantamas pla i ja prasme, tas kas nepriklauso esminiam pažeidimui, priklauso „kitiems pažeidimams“, išskyrus pav luot pristatym . Pabr žtina, kad esant „kitiems pažeidimams“ šalis (pirk jas) gali pareikšti reikalavimus d l sutarties nutraukimo.

Vadinasi, galima daryti išvad , kad 1980 m. Jungtini Taut konvencijoje d l tarptautinio preki pirkimo-pardavimo sutar i , nors ir netiesiogiai, yra minimas neesminis sutarties pažeidimas (d l papildomo sutarties vykdymui termino suteikimo), ta iau sutarties šalys negali vienašališkai nutraukti sutart , tokia galimyb yra numatyta tik esant esminiam pažeidimui. Pabr žtina, kad sutartis gali b ti nutraukta ir šali bendru susitarimu, jos gali nusistatysi savo teisi ir pareig ribas, ta iau neturi b ti prieštaraujama bendriesiems teis s principams, nacionaliniams teis s aktams, ir kitoms teis s normoms.

Kaip min jome, kad remiantis PECL 1:301 str. 4 punkto bei 9 skyriaus normomis, sutartis nutraukiama esant ne „sutarties pažeidimui“, bet siejant su „sutarties nevykdymu“ (angl. „non-performance“)¹⁰². PECL 8:103 str. yra apibr žiamas esminis nevykdymas (esminis pažeidimas), pagal 8:105 str. 1 punkt „sutarties šalis, kuri pagr stai mano, kad sutartis iš esm s bus nevykdoma kitos sutarties šalies, gali prašyti adekvataus vykdymo užtikrinimo ir tuo pa iu gali susilaikyti nuo savo paties pareig vykdymo iki tol, kol tas pagr stas tik jimas t siasi“¹⁰³, to paties straipsnio 2 punkte: „jei adekvatus vykdymo užtikrinimas n ra suteiktas per proting laik , to reikalaujanti šalis gali nutraukti sutart , jei vis dar pagr stai mano, kad bus esminis kitos šalies sutarties nevykdymas ir turi pranešti apie nutraukim nedelsdama“¹⁰⁴. Sutarties šalys gali reikalauti papildomo termino sutar iai vykdyti, tokia nuostata tvirtinta PECL 8:106 str.

Ypa mus domina PECL 8:106 str. 3 punktas, kuriame reglamentuojama, kad jeigu pareig vykdymas, kuris n ra esminis, bus delsiamas, nukent jusioji šalis po to, kai jau buvo suteikusi papildom proting laikotarp sutarties vykdymui, gali nutraukti sutart baigiantis papildomam laikotarpiui. Nukent jusioji šalis pranešime gali numatyti, kad jei kita šalis ne vykdys savo pareig per papildom laikotarp , tai sutartis bus nutraukta automatiškai. Jei nustatytas laikotarpis yra per trumpas, nukent jusioji šalis gali nutraukti, arba gali vykti automatiškas sutarties nutraukimas, tik po to, kai pra jo protingas laikotarpis nuo sp jimo¹⁰⁵.

¹⁰² http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20engelsk/engelsk_partI_og_II.htm; prisijungimo laikas: 2013-12-11.

¹⁰³ Ten pat.

¹⁰⁴ Ten pat.

¹⁰⁵ Ten pat.

Vadinasi, neesminis pareig nevykdymas bus tuomet, kai yra praleistas nežymus terminas ir šalys susitarė dėl papildomo termino. Pagal PECL 9:301 str. sutartis bus nutraukiama, kai sutarties nevykdymas yra esminis (esminis vertinamas pagal 8:103 str. nuostatas), taip pat tuomet, kai kita šalis delsia vykdyti sutartį, nukentę jūsi šalis galės nutraukti sutartį remiantis PECL 8:106 str. Analogiška taisyklė tvirtinta UNIDROIT Principuose 7.3.1. str. 3 d.¹⁰⁶. UNIDROIT Principuose buvo išlaikyti tie patys sprendimai, tačiau buvo išplėsta esminio sutarties nevykdymo sąvoka, tiksliau tariant, nustatytas sąrašas kriterijų, kuriuos atsižvelgiant turėtų būti vertinama, ar sutarties pažeidimas yra esminis, ar ne.

Tačiau sutartis gali būti nutraukiama ir tada, kai pažeidimas nėra esminis, bet pažeidusi sutartį šalis nevykdo sutarties per papildomai nustatytą terminą. Papildomo termino nustatymas yra būtina sąlyga sutartį nutraukti tik jeigu sutarties pažeidimas nėra esminis¹⁰⁷. Tai, kad šaliai yra privaloma suteikti galimybę iš anksto pasiruošti sutarties nutraukimui (tuomet paū galimybę ištaisyti sutarties vykdymo trūkumus), žinoma, atrodo sąžininga ir logiška, tuomet suteikiant daugiau vilū išsaugoti šaliū sutartinius santykius. Tačiau kitu atveju sutartį pažeidžianti šalis negali nežinoti, kad jos elgesys yra pagrindas sutartį nutraukti, todėl papildoma termino lengvata skolininkui nėra pateisinama¹⁰⁸.

UNIDROIT Principų 7.3.2 str. tvirtinta taisyklė, kuri pareigoja nukentę jūsi šalį per protingą terminą apsispręsti, ar ji gyvendins savo teisę nutraukti sutartį. Jeigu šalis, turinti teisę nutraukti sutartį šia teise nepasinaudoja per protingą terminą, ji netenka galimybės pasinaudoti šiuo teisiū gynimo būdu.

Kaip minėjome, šio darbo antrame skyriuje, DCFR III.-3:502 str. reglamentuoja sutarties nutraukimas dėl esminio nevykdymo, tačiau pagal III.-3:503 str. sutarties šalims paliekama galimybė nusistatyti papildomą terminą sutartį vykdyti, tačiau tik tuo atveju, jei sutarties nevykdymas nėra esminis:

1. Jei sutartinė pareig, kurios nėra esminės, vykdymas būtų atidėtas, kreditorius gali nutraukti sutartinius santykius tuomet, jei kreditorius buvo suteiktas papildomą protingai pagręstą laiką tarp sutartinė pareigų vykdymui, tačiau skolininkas nevykdė pareigų per protingą laiką tarp¹⁰⁹.

¹⁰⁶ <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>; prisijungimo laikas: 2013-12-15.

¹⁰⁷ Drazdauskas S. Bendrosios sutarties teisės vienodinimo takt Lietuvos sutarties teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 276-277.

¹⁰⁸ Ten pat.

¹⁰⁹ http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf; prisijungimo laikas: 2013-12-15.

2. Jei papildomai suteiktas laikotarpis yra nepagrįstai trumpas, kreditorius gali nutraukti sutartinius santykius tik po protingai pagrįsto laikotarpio skaičiuojant nuo tada, kai buvo pranešta (apie papildomą laikotarpį)¹¹⁰.

UNIDROIT Princip 7.3.1. str. taikomas kartu su 7.1.1. str., o tai reiškia, kad 1) sutartis bus galima nutraukti tiek esminio pateisinamo, tiek esminio nepateisinamo sutarties nevykdymo atveju ir 2) 7.3.1. str. 2 d. nurodyti esminio nevykdymo kriterijai bus taikomi bet kokiai sutarties pažeidimo rėšiai¹¹¹.

Analizuojant Lietuvos teismų praktiką, teismai neesminio sutarties pažeidimo apibrėžia kiekvienu atveju individualiai, atskiriant nuo LR CK 6.217 str. 2 d., taip pat analizuojant sutartyje šalių bendru susitarimu tvirtintus sutarties nutraukimo pagrindus. Kaip minėjome, kad sudarant sutartį sutarties šalys tvirtina nuostatas, kuriomis remiantis galima atskirti kurios laikotarpio esminiu ar neesminiu pažeidimu (LR CK 6.217 str. 5 d.), tačiau dažniausiai praktikoje sutinkantis atvejis yra kai pats klausimas ar sutarties pažeidimas yra neesminis dažniausiai yra paliekamas spręsti teismams. Bendrai siekiant suvokti neesminio sutarties pažeidimo galimą apibrėžti taip: **neesminis sutarties pažeidimas - nežymus nukrypimas nuo sutarties sąlygų**. Neturint didelių reikšmės arba nežymiu nukrypimu teismai laiko, pavyzdžiui, jei šalis pateikia prekių kiekį pirkėjui, kuris nežymiai dalimi nukrypsta nuo sutartyje nustatyto termino¹¹², pavilgoja vykdyti sutartį vien dieną (šiuo atveju, jeigu šalys nebuvo susitarusios sutarties termino laikyti esmine sutarties sąlyga)¹¹³, arba didelį kiekį siuntoje pateikia tik vieną nekokybišką prekę.

Preziumuojama, kad sutartis turi būti vykdoma tinkamai ir sąžiningai¹¹⁴, griežtai laikantis sutarties sąlygų. Teismai turi pareigą vadovautis teisingumo¹¹⁵ ir nepiktnaudžiavimo suteiktomis teisėmis principais, todėl privalo kiekvienu konkrečiu atveju nagrinėjant būti iširti visas aplinkybes, sutarties sąlygas taip pat galimas pasekmes – neteisėb sutarties pažeidusios šalies atžvilgiu ir galbūt kitos šalies nepagrįstą praturtį jį¹¹⁶. Teismai privalo aiškinti sutarties sąlygas, kad būtų užtikrintas teisingumas ir ne viena iš sutarties šalių negalėtų piktnaudžiauti suteiktomis teisėmis, ypačiu atveju jeigu sutartis yra jai nebenaudinga. Tokiose bylose teismas remiantis rodymais gali atskirti ar padarytas esminis ar neesminis pažeidimas, ar pagrįstai

¹¹⁰ Ten pat.

¹¹¹ Balikonis R. esminio sutarties pažeidimo pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodeksą // Jurisprudencija. 2004, Nr. 51(43). P. 45-47.

¹¹² UK byla: Shipton Anderson & Co. v. Weil Bros, KB 574 (1912).

¹¹³ UK byla: Universal Cargo Carriers Corpon v. Citati, 2QB 401 (1957).

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262, 6.200 str.

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014, 109 str.

¹¹⁶ Rudzenskait N. Ar vertindamas sutarties nutraukimo dėl esminio pažeidimo teismas turi atsižvelgti į sutarties pažeidusios šalies nuostolius? // International Journal of Baltic Law. Volume 1, No. 4 December, 2004.

vienašališkai nutraukta sutartis. Dažniausiai toks kaip vertinamasis kriterijus yra nuostoliai, atsižvelgiama ar jie yra menki, neturintys didelės tokos nukentėjusios šalies interesams (kas vertinama kaip neesminis pažeidimas), ar yra pakankamai reikšmingi.

Ankščiau minėto atvejo, kuomet teismas pasisakė dėl neesminio pažeidimo ir kitos sutarties šalies nepagrįsto naudoto siekio, gera iliustracija yra Kauno apygardos teismo išspręsta byla¹¹⁷. „Tarp šalių sutartis buvo sudaryta dėl pastato statybos. Ieškovo turėjo finansuoti darbus, pradžioje dalį išmokama sutartos sumos apyvartinėmis lėšomis. Finansavimui nutraukus atsakovas turėjo likusią apyvartinę lėšą, tačiau atsakovas užskaityti kaip darbo užmokestį už atliktus darbus. Dėl nevykdomo darbo ieškovo siekė nutraukti sutartį, remdamasi tuo, kad atsakovas nors ir turėjo lėšą, nustojo vykdyti sulygtus darbus ir tuo pažeidė sutartį. Teismas atsisakė nutraukti sutartį. Priimdamas sprendimą atsižvelgė esminio sutarties pažeidimo kriterijus, o svarbiausia ir nuostolį dydį. Žinoma vien nuostoliai nebuvo pagrindinis kriterijus. Apeliacinės instancijos teismas ieškovo skundą atmetė ir paliko nutartimi sprendimą galioti. Teismas priimdamas sprendimą atsižvelgė tai, kad pati ieškovo nepajėgė finansuoti darbą, todėl ji nepagrįstai nutraukė sutartį. Teismas atsižvelgė patį pažeidimą“¹¹⁸. Kaip matome teismas, apibūdindamas neesminį pažeidimą vertina ne tik nuostolį dydį, bet ir patį pažeidimą bendrąja prasme. Kiekvienu atveju apibūrinama ir aiškinama gana skirtingai. Jeigu pažeidimas neturi didelės reikšmės, yra menkas, o pažeidus sutartį šalis, vykdo tai, kas pagal sutartį buvo sutarta, nukentėjusi netenka teisės vienašališkai nutraukti sutartį, teismas, šiuo atveju, atsižvelgdamas aplinkybes, kaltajai šaliai gali priteisti nuostolius.

Šio skyriaus uždavinys buvo išsiaiškinti neesminio sutarties pažeidimo sampratą, t.y. rasti atsakymą klausimui: kokie pažeidimai yra laikytini neesminiu sutarties pažeidimu, taip pat atskleisti minėto pažeidimo tvirtinimo vietose PECL, DCFR ir UNIDROIT Principuose.

Atsakymas būt toks: neesminis sutarties pažeidimas – tai nereikšmingas sutarties šalies sutartiniems pareigėjimams nevykdymas ar kriterijai kurie nepatenka LR CK 6.217 str. 2 d. nuostatas, nežymus sutarties vykdymo termino praleidimas, ar sutarties šalių bendru susitarimu apibrėžtos sutarties nutraukimo ribos.

PECL, DCFR ir UNIDROIT Principuose yra numatyta sutarties nutraukimo esant neesminiam pažeidimui galimybė, neesminio sutarties nevykdymo klausimas aiškiai iškeliamas kai kalbame apie papildomą protingo termino nustatymą sutarties vykdymui.

¹¹⁷ Lietuvos Apeliacinio Teismo 2002 m. balandžio 9 d. nutartis civilinėje byloje *Kauno miesto savivaldybės valdyba v. R. J. Firmos (duomenys neskelbtini) filialas*, bylos Nr. 2A-129/2002.

¹¹⁸ Ten pat.

4. SUTARTIES NUTRAUKIMAS D L NEESMINIO JOS PAŽEIDIMO

Daugiau ar mažiau daugeliui sutarčių yra būdingas rezultatyvus ir neretai glaudus santykių pobūdis, t. y. šalys, sudarydamos sutartį, ketina ją vykdyti ir tikisi to paties iš kitos šalies, viliasi gauti iš sutarties teisios naudos, pasitiki viena kita¹¹⁹. Vis tai sulygoja pareigą vykdyti sutartį ir laikytis prisiimtą bendrąsipareigojimą. Tinkamo prievolių vykdymo imperatyvumas randamas ne tik prievolių teisėje, jis kyla iš pačių bendriausių civilinės teisės nuostatų¹²⁰. LR CK 1.137 str. 2 d. tvirtinta nuostata, kad gyvendindami savo teises bei vykdydami pareigas, asmenys laikytis statymų, gerbti bendro gyvenimo taisykles ir geros moralės principus bei veikti sąžiningai, protingai, ir teisingai.

Sutarties vykdymas yra sutarties sulygojimo įgyvendinimas, kai šalys pasiekia tą rezultatą, kurio tikėjosi sudarydamos sutartį¹²¹. LR CK 6.200 str. tvirtinti sutarčių vykdymo principai: 1) tinkamo ir sąžiningo vykdymo; 2) bendradarbiavimo; 3) ekonomiškumo; 4) maksimali pastangų sutarčiai vykdyti, koki būtinomis aplinkybomis protingas asmuo¹²².

Kaip minėjome, kad sutartis turi būti vykdoma tinkamai ir sąžiningai, griežtai laikantis sutarties sulygojimo¹²³. Kiekviena sutarties šalis atlikdama jai pavestas pareigas privalo veikti kuo ekonomiškiausiai, bendradarbiauti su kita sutarties šalimi (šalių pareiga kooperuotis). Atsižvelgiant minėtą nuostatą, taip pat LR CK 6.189 str. tvirtintą prievolių privalomumo principą (*pacta sunt servanda*), galima daryti apibendrinančią išvadą, jog sutarties šalims civilinės teisės formuluoja bendro pobūdžio pareigą būti lojaliems sutartimi prisiimtiems sipareigojimams, kurios privalu laikytis sutarties vykdymo metu¹²⁴.

Pagal Lietuvos sutarčių teisėje formuojamą bendrą taisyklę sutarties šalys turi vykdyti sutartį iš karto t. y. tuo pačiu metu, tačiau gali būti taip, kad sutartis pagal jos prigimtį gali būti vykdoma dalimis, gali būti, kad tam tikrais atvejais reikalingas valstybės institucijos leidimas, ar pats sutarties vykdymas gali pasunkėti nenumatytiems aplinkyboms, arba sutartis nevykdoma, nutraukiama. LR CK 6.217 str. 1 d. numato, kad šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties nevykdo ar netinkamai vykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas. Koks sutarties pažeidimas yra laikomas esminiu – statymas tiksliai neatsako, tik pateikia sąrašą kriterijų, kuri

¹¹⁹ Didžiulis L. Numatomo sutarties pažeidimo doktrina: samprata, kvalifikavimo pagrindai ir teisinis poveikis // Teisės problemos. 2007. Nr. 1 (55). P. 2

¹²⁰ Ten pat, p. 2.

¹²¹ Ambrasienė D., Baranauskas E. ir kiti. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vadovėlis: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, Vilnius, 2004 (naujas leidimas – 2009). P.165.

¹²² Ten pat, p. 165.

¹²³ Rudzinskaitė N. Ar vertindamas sutarties nutraukimą dėl esminio pažeidimo teismas turi atsižvelgti į sutarties pažeidusios šalies nuostolius? // International Journal of Baltic Law. Volume 1, No. 4 December, 2004.

¹²⁴ Ten pat.

pagrindu vertiname ar pažeidimas yra esminis, ar neesminis. Kiekvienu konkreiu atveju nutraukiant sutart turi b ti laikomasi taisykli , s lyg . Pagal komentuojam straipsn sutarties nutraukimo pagrindai turi b ti real s, privaloma rodyti j tikrum , šie pagrindai tur t reikšti, kad tolesnis sutarties galiojimas sukelt nukent jusiajai šaliai sutarties sudarymo metu nenumatytus turtinio ar asmeninio pob džio be galo didelius praradimus¹²⁵. Vien tik formalus, nežymus sutarties esmini nuostat pažeidimas, jeigu neatsiranda joki neigiam pasekmi nukent jusiajai šaliai, dažniausiai leidžia daryti išvad , kad jokio esminio pažeidimo ir nebuvo¹²⁶.

Sutarties šalys gali visais atvejais vienašališkai nutraukti sutart , jeigu tokia teis numatyta sutartyje (LR CK 6.217 str. 5 d.) net ir tada, kai LR CK prasme pažeidimas n ra esminis, arba šalys gali susitarti, kokius sutarties pažeidimus laikys esminiais, teikian iais teis t pagrind jos nutraukimui. Ta iau teismas, spr sdamas sutartini gin klausimus, nuo sutarties s lyg turinio gali (ir privalo) nukrypti ir vadovautis teis s normomis tik tada, kai šali sutartis prieštarauja bendriesiems teis s principams (LR CK 1.5 str.), viešajai tvarkai (LR CK 1.81 str.) ar imperatyviosiems statymo nuostatoms (LR CK 6.157 str.)¹²⁷. D l to esant šali sutartiniam santykiams, turi b ti taikoma šali sutartis, kiek ji neprieštarauja imperatyvioms statym normoms, o jeigu šalys konkreiu klausimu nesudar susitarimo, tai taikomos statymo nuostatos¹²⁸.

Svarbu pažym ti, kad UNIDROIT Principai tvirtindami šiuolaikiškiausias sutar i teis s tendencijas, sutarties nutraukim laiko paskutiniu teis s gynybos b du, ta pa ia id ja yra paremtas ir LR CK tvirtintas vykdymo tr kum ištaisymo institutas (*cure of performance*), suteikiantis galimyb sutart pažeidusiai šaliai išvengti sutarties nutraukimo vykdant sutart ¹²⁹. LR CK 6.209 str. yra tvirtinta taisykl , kuria remiantis nukent jusi šalis gali raštu nustatyti papildom termin sutar iai vykdyti, tik tuo atveju, jeigu termino praleidimas n ra esminis sutarties pažeidimas. Ta iau kiekvienu konkreiu atveju b tina atsižvelgti sutarties prigimt , s lygas, suderint šali vali .

Apie kiekvien iš jau min t sutarties nutraukimo pagrind ir sutarties laisv s principo ribas pla iau analizuosime sekan iuose poskyriuose.

¹²⁵ Bal ikonis R. esminio sutarties pažeidimo pagal Lietuvos Respublikos civilin kodeks // Jurisprudencija. 2004, Nr. 51(43). P. 44-47.

¹²⁶ Ten pat.

¹²⁷ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo Civilini byl skyriaus išpl stin s teis j kolegijos 2010 m. rugs jo 27 d. nutartis civilin je byloje UAB „ŽVC“ v. UAB „Pineka“, bylos Nr. 3K-7-262/2010.

¹²⁸ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilin je byloje J. G. v. AB „SEB bankas“, bylos Nr. 3K-7-306/2012.

¹²⁹ Drazdauskas S. Bendrosios sutar i teis s vienodinimo taka Lietuvos sutar i teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 125.

4.1. Sutarties laisv s principo ribos

Tinkamai ir visapusiškai nagrin jant sutarties nutraukimo pagrindus neesminio pažeidimo atveju, svarbu išsamiai išanalizuoti, apskritai, kokia yra šali teis apimtis, nustatyti sutarties nutraukimo s lygas, kiek pla iai suprantamos sutar i laisv s principo ribos.

Sudarydamos sutartis, šalys dalyvauja sutartiniuose santykiuose. Jos vienareikšmiškai siekia sav tiksl , pagal kuriuos atitinkamai konstatuoja ir išreiškia savo tikr j vali . Ypa tai b na akivaizdu kai sutartis sudaro verslo subjektai, tokio teisinio subjektiškumo ir statuso teis s subjektai, teisiniuose santykiuose, tiesiogiai ir betarpiškai susij su vykdoma veikla – komercine, dažniausiai siekia vieno pagrindinio tikslo – ekonomin s naudos, dar vadinama, pelno gavimu. Verslo srityje veikiantis subjektas priima sprendimus ir vis su tuo susijusi rizik . Dalyvaudami sutartiniuose santykiuose yra laisvi, nevaržomai gali nusistatyti teises ir pareigas, ta iau j laisv visiškai n ra absoliuti.

Civilin teis laikytina privatin s teis s šaka, tod l civilin je teis je vyrauja dispozityvus teisinio reguliavimo metodas, tai reiškia, kad teis s subjektai paprastai turi galimyb pasirinkti j interesus labiausiai atitinkant elgesio variant . Civilini santyki subjekt elgesio dispozityviškumas *inter alia* pasireiškia per sutarties laisv s princip .

LR CK 6.217 str. 5 d. yra tvirtinta nuostata, kad vienašališkai sutartis gali b ti nutraukta joje numatytais atvejais. Ši nuostata aiškiai tvirtina sutarties laisv s princip – šali teis , tarpusavio bendru susitarimu nutraukti sutart ¹³⁰. Sutarties laisv s principas suteikia šalims teis susitarti d l sutarties nutraukimo bet kuriuo sutarties galiojimo metu, nepriklausomai ar nutraukimo pagrindu yra sutarties pažeidimas ar ne. statymai nustato, kad numatytais atvejais sutartis gali b ti nutraukiama tik teismo keliu. Ta iau remiantis šali laisv s principu, jos gali pa ios sutartyje numatyti, kad sutartis bus nutraukiama teismo keliu, nepriklausomai nuo pažeidimo r šies. Vadinasi, laisv s principas teoriniu poži riu nagrin jamas dviems aspektais: a) nagrin jant laisv sudaryti sutart , b) laisv netrukdomai j gyvendinti¹³¹.

Šiuolaikin tarptautin verslo teis yra grindžiama nuostata, kad sutartiniai šali santykiai netur t b ti ribojami, nebent tarp šali sudaryti susitarimai akivaizdžiai, neprotingai suvaržo vien iš sutarties šali ¹³².

¹³⁰ Mikel nas V. ir kt. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievoli teis (I) // Justitia. 2003. P. 291.

¹³¹ Wilson S. N. Freedom of Contract and adhesion Contracts // The International and Comparative Law Quarterly, 1965, 14 (1). P. 172.

¹³² Šulija G. sutarties laisv s principas ir jo taikymo ribos: analiz tarptautini aviacijos sandori pavyzdžiu // Teis s problemos. 2012, Nr.4 (78). P. 27.

Sutar i laisv s principas yra pla iai aptariamas LAT praktikoje. Viena iš aktualiausi LAT nutar i yra 2012 m. balandžio 10 d. bylos Nr. 3K-3-150/2012. Šioje byloje LAT konstatavo, jog: *Sutarties laisv s principas apima sutarties šali teis bet kada nutraukti sutart j bendru sutarimu. [...] Sutarties šalys gali susitarti d l bet koki sutarties keitimo ar nutraukimo pagrind ir s lyg , neprieštaraujan i imperatyviosioms statym nuostatomis. Esant tokiems susitarimams gin o atveju taikomos sutar i nuostatos*¹³³. Vienoje civilin je byloje Nr. 3K-3-521/2006 LAT išaiškino sutar i laisv s principo turin : *Sutarties laisv s principas apima šali teis pasirinkti ir sudaryti tokios r šies sutart , kuri labiausiai atitinka j interesus. Be to, šalys gali sudaryti sutart , nustatydamos joje s lygas, b dingas skirting r ši sutartims, t. y. šalys gali sudaryti mišri j sutart . LR CK 6.156 str. 3 d. nurodyta, kad šalys gali sudaryti sutart , turin i keli r ši sutar i element*¹³⁴.

Kitoje civilin je byloje LAT ne tik aiškino sutar i laisv s principo turin , bet ir akcentavo šali vali bei si l sutartiniuose santykiuose atsižvelgti ne tik statym nuostatas, bet ir šali ketinimus: *Sutarties laisv s principas reiškia sutarties šali teis nustatyti, papildyti ar pakeisti sutarties s lygas tiek, kiek to neriboja imperatyviosios teis s normas. Jeigu sutarties s lygas nustato dispozityviosios teis s normas, tai šalys gali susitarti ši s lyg netaikyti arba susitarti d l kitoki s lyg . Jeigu toki susitarim n ra, sutarties s lygos nustatomos pagal dispozityvi sias normas*¹³⁵.

Kasacinio teismo praktikoje, aiškinant šio principo esm , pažym ta, kad sutarties laisv s principas valstyb s pripaž stamas ir ginamas tikslingai – jis suteikia reikšm suderintiems šali tarpusavio ketinimams. Šali pasiektas susitarimas, formintas teis s akt pripaž stama tvarka, tampa teisiškai pareigojan iu aktu ir reikšmingu visuomenin s savireguliacijos instrumentu. Šis aktas (susitarimas) nustato teises ir pareigas. Valstyb , siekdama kio našumo, sipareigoja šias pareigas užtikrinti priverstinai, nustatydamas teisin reikalavim laikytis sutar i (*pacta sunt servanda*) ir prireikus per teism priverstinai gyvendina. Sprendžiant gin us, kylan ius iš sutartini santyki , nevalia ignoruoti sutarties šali valios ir vadovautis vien statymo nuostatomis¹³⁶.

Apibendrinant galima teigti, jog tik iš sutar i laisv s principo id jos ir veikimo atsirado sutarties nutraukimas esant neesminiam pažeidimui. Tai šio instituto dalies atsiradimo pagrindas,

¹³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilin je byloje UAB „Tamro vaistin“ v. UAB „Gamafondas“, bylos Nr. 3K-3-150/2012.

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilin je byloje UAB „Rov“ v. UAB „Serneta“, bylos Nr. 3K-3-521/2006.

¹³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugpjūčio 29 d. nutartis civilin je byloje UAB „Tikroji vaivorykšt“ v. UAB „Glass market“, bylos Nr. 3K-3-430/2008.

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartis civilin je byloje UAB „ŽVC“ v. AB „Precizika“, bylos Nr. 3K-3-123/2011.

pamatinis idios. Šis principas suteikia sutarties šalims teis pa ioms nustatyti sudaromos sutarties nutraukimo pagrindus, nusistatyti kok pažeidim laikyti esminiu, o kok ne, ta iau pažym tina, kad tai n ra absoliuti teis , ši teis riboja imperatyv s statymo reikalavimai.

4.2. Sutarties nutraukimo esant neesminio jos pažeidimo atveju pagrindai

4.2.1. Sutarties nutraukimas teisiniu b du realu ar ne?

Kai sutarties pažeidimas yra esminis, nekyla joki problem , nukent jusi šalis nieko nelaukdama gali vienašališkai nutraukti sutart , nesikreipdama teism . Ta iau kai sutarties pažeidimas yra neesminis, o sutartyje šalys neaptar , kada jos tur s teis vienašališkai nutraukti sutart , tuomet šalims yra ribojama teis vienašališkai nutraukti sutart , jos privalo kreiptis teism .

LR CK 6.217 str. 4 d. yra bendroji sutarties nutraukim teismo keliu reglamentuojanti teis s norma, kurioje nustatyta, jog kitais, tai yra, LR CK 6.217 str. nenumatytais pagrindais, sutartis gali b ti nutraukiama tik teismo tvarka pagal suinteresuotos šalies ieškin ¹³⁷. Manytina, kad šia imperatyvia nuostata siekiama užkirsti keli piktnaudžiauti sutarties nutraukimu esant mažareikšmiam sutarties pažeidimui. statymas riboja vienašališko sutarties nutraukimo galimyb , nes civilini teisini santyki šali autonomija ir civilin s apyvartos stabilumas, be kita ko, reikalauja, kad šali sudarytos sutarties galiojimas ir vykdymas negali visiškai priklausyti tik nuo vienos šalies valios¹³⁸. Aiškinant šias nuostatas ir taikant teism praktikoje, kyla nemažai klausim , koku atveju galima remtis šia norma. Remiantis gramatiniu aiškinimu, galima daryti išvad , kad LR CK 6.217 str. 4 d. nurodyti „**kiti pagrindai**“ tur t b ti taikomi, kai šalis **padaro neesmin sutarties pažeidim** ir šiuo atveju, šalims ribojama teis vienašališkai nutraukti sutart .

Pažym tina, kad tokios pozicijos laikosi prof. V. Mikel nas. Jo teigimu, LR CK 6.217 str. 4 d. reiškia, jog net ir esant neesminiam sutarties pažeidimui, šalis turi teis kreiptis teism su ieškiniu d l sutarties nutraukimo¹³⁹. Remiantis min ta profesoriaus nuomone, jeigu viena iš sutarties šali nevykdo prisiimt sutartini sipareigojim , ta iau jos padarytas pažeidimas yra neesminis ir šalys sutartyje neaptar galim vienašalio sutarties nutraukimo pagrind , sutartis

¹³⁷ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstyb s žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹³⁸ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2009 m. birželio 18 d. nutartis civilin je byloje AB „DnB *NORD*“ v. D. A., bylos Nr. 3K-3-241/2009.

¹³⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievoli teis . I dalis. Pirmasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 294.

gali būti nutraukiama pareiškus ieškinį teisme arba arbitraže remiantis LR CK 6.217 str. 4 d. pagrindu¹⁴⁰. Vadinasi, sutarties nutraukimo klausimas paliekamas teismui diskrecijai.

Tačiau LAT praktikoje buvo išaiškintas šio straipsnio taikymas kiek kitu aspektu: „Ieškovas savo reikalavimą reiškia LR CK 6.217 str. 4 d. pagrindu, t.y. remiasi kitais šiame straipsnyje nenumatytais pagrindais. Tačiau bet kokių atvejų, kad pagrįsti vienašališkai sutarties nutraukimą ar pagrįsti savo reikalavimą dėl būtinumo nutraukti sutartį teismine tvarka, besikreipiančioji (nukentusioji) šalis turi rodyti, jog sutarties nevykdymu pažeidžiami esminiai jos interesai“¹⁴¹. Kadangi nebuvo rodyta, kad buvo pažeistos esminės sutarties sąlygos, ieškovo kasacinis skundas nebuvo patenkintas.

Galbūt galima pritari ti šiai praktikai, kadangi visgi sutarties nutraukimas esant neesminiam pažeidimui yra min to sutarties laisvės principo išraiška - šalies valios išraiškos gyvendinimas. Kitas atvejis, sudarydamos sutartį šalys negali numatyti, dėl kokių pagrindų sutartis gal s būti nutraukta, jeigu kreipsis teismu, be to, vargu ar apskritai sutarties nutraukimas, kai nėra jos esminio pažeidimo, yra suderinamas su sutarties privalomumo principu¹⁴².

Galima daryti išvadą, kad LR CK 6.217 str. 4 d. numatyta galimybė (teis vienašališkai teismine tvarka nutraukti sutartį neesminio sutarties pažeidimo atveju) nėra aiškiai atskleista ir visiškai išplėtotas teisiniame reguliavime ir doktrinoje. Remiantis aktualiausiu teismų praktikos išaiškinimu, LR CK 6.217 str. 4 d. tvirtinta norma taikytina kartu su kitomis LR CK nuostatomis, tvirtinančiomis konkrečius sutarties nutraukimo pagrindus.

4.2.2. statyminių atvejų (LR CK 6.209 str.)

Analizuojant LR CK šeštosios knygos II dalies nuostatas, akivaizdu, kad statym leidimas prioritetas teikia sutarties vykdymui, o ne jos nutraukimui. Dažniausiai teis nutraukti sutartį yra suteikiama, kai sutarties pažeidimas yra esminis, manytina, kad toks santykių reguliavimo būdas yra min to *favor contractus* principo išraiška¹⁴³. Ne išimtis ir LR CK 6.209 str. normos, kuriomis remiantis yra siekiama išsaugoti sutartį. Sudarant sutartį šalys dažniausiai

¹⁴⁰ Ten pat.

¹⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje AB „Stella Vitae“ v. AB „Dirbtinis pluoštas, AB „Kauno energija“, bylos Nr. 3K-3-759/2003.

¹⁴² Drazdauskas S. Bendrosios sutarties vienodinimo taktika Lietuvos sutarties teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 277.

¹⁴³ Bonell M. J. An International Restatement of Contract Law. The UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. 2nd edition Transnational Publishers, Incorporated, 1998. P. 117-135.

yra suinteresuotos, kad pati sutartis būtų vykdoma laiku, tuo siekiama objektyviai gyvendinti savo teises. Todėl sutarties šalys dažniausiai sutarties vykdymo terminą vardijs aiškiai, apibrėžia kaip vien iš esminių sutarties sąlygų. Tačiau pasitaiko atvejai ir gana dažnai, kuomet ne visuomet pavyksta vykdyti sutartį laiku, tai priklauso nuo daugelio priežasčių, todėl šalys sutarties vykdymo terminą ne visuomet vardijs kaip esminį.

LR CK 6.209 str. 1 d. tvirtinta teisė nustatyti protingą papildomą terminą sutarčiai vykdyti yra šalies bendradarbiavimo ir ekonomišką prievolių vykdymo principo išraiška¹⁴⁴. Pagal minėtą straipsnį, kreditorius gali nustatyti protingą papildomą terminą sutarčiai vykdyti, tačiau apie tai privaloma pranešti skolininkui¹⁴⁵. Teismų praktikoje pripažįstama, kad sutartinis prievolių šalies veiksmai sutarties vykdymo metu vertintini ir vieno pagrindini prievolių vykdymo principas – šalies bendradarbiavimo principo požiriu¹⁴⁶. Komentuojamas straipsnis pakartoja UNIDROIT Principą 7.1.5 str.¹⁴⁷. Šio straipsnio tikslas – leisti sutarties šalims išsaugoti sutartį, nepaisant praleisto jos vykdymo termino¹⁴⁸.

Pažymintina, jog profesoriaus V. Mikelną teigimu, LR CK 6.209 str. vartojama sąvoka „*sutarties nevykdymas*“ aiškinama siauresne prasme (termino praleidimu), todėl, kad analizuojama norma reglamentuoja konkretų pažeidimą¹⁴⁹. Minėtas autorius nurodo, kad praleistas terminas negali būti atsirasti, tai yra, termino praleidimas yra negrįžtamas¹⁵⁰. Tačiau šis lingvistinis aiškinimas yra pasens. Šio magistro darbo trečiojoje dalyje minėjome, kad analizuojant UNIDROIT Principą nuostatas, sąvoka „nevykdymas“ apima visas galimas sutarties pažeidimo rūšis, tarp jų ir vykdymo termino praleidimą. Aiškinant sąvoką „nevykdymas“ siaurėje prasme kiltų netikslumų dėl LR CK 6.217 str. 4, 5 d. normų taikymo, nes ši sąvoka neapima „netinkamo vykdymo“. Kitas aspektas yra tai, kad net ir esant esminiam sutarties pažeidimui, nukentę šalis gali nepasinaudoti sutarties nutraukimo galimybe ir suteikti kitai sutarties šaliai papildomą terminą sutarčiai vykdyti. Todėl remiantis LR CK 6.209 str. terminas „sutarties nevykdymas“ aiškinamas tik plačioje prasme¹⁵¹.

¹⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Baltijos investicijos“ v. M. B., S. B., bylos Nr. 3K-3-96/2011.

¹⁴⁵ Mikelnas V. Sutartinė teisė. Bendrieji sutartinės teisės klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996. P. 494-495.

¹⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Remolita ir Ko“ v. UAB „Autopartis“, bylos Nr. 3K-3-795/2002.

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. I dalis. Pirmasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 279.

¹⁴⁸ Ten pat, p.271.

¹⁴⁹ Ten pat, p. 271.

¹⁵⁰ Ten pat.

¹⁵¹ Vogenauer S., Kleinheisterkamp J. Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC). Oxford: Oxford University Press, 2009. P. 730-760.

Konvencijos 47 str., 63 str. yra tvirtinta galimybė tiek pirkėjui, tiek pardavėjui nustatyti papildomą terminą prievolei vykdyti¹⁵². Sutarties šalys nustatę protingą papildomą laikotarpį prievolei vykdyti, negali to laikotarpio metu pasinaudoti bet kokia teisine gynbos priemone dėl sutarties pažeidimo, išskyrus, galimybę reikalauti nuostolių atlyginimo dėl uždelsimo¹⁵³.

PECL 8:106 str. 3 d. tvirtina: „Jei pareigą vykdydamas, kuris nėra esminis, bus delsimas, nukentėjusioji šalis po to, kai jau buvo suteikusi papildomą protingą laikotarpį sutarties vykdymui, gali nutraukti sutartį baigiantis papildomam laikotarpiui. Nukentėjusioji šalis pranešime gali numatyti, kad jei kita šalis nevykdys savo pareigų per papildomą laikotarpį, tai sutartis bus nutraukta automatiškai. Jei nustatytas laikotarpis yra per trumpas, nukentėjusioji šalis gali nutraukti, arba sutartis nutraukiama automatiškai, tik po to, kai praėjo protingas laikotarpis nuo spėjimo“¹⁵⁴

DCFR III.-3:503 str. tvirtina nuostatą, kuria remiantis sutarties šalims esant neesminiam sutarties pažeidimui yra suteikiama teisė susitarti dėl papildomo termino:

- 1) Jei sutartinė pareigą, kurios nėra esminė, vykdydamas bet atidėtas, kreditorius gali nutraukti sutartinius santykius tuomet, jei kreditorius buvo suteikęs papildomą protingai pagrįstą laikotarpį sutartinė pareigą vykdyti, tačiau skolininkas nevykdė pareigų per tą laikotarpį¹⁵⁵.
- 2) Jei papildomai suteiktas laikotarpis yra nepagrįstai trumpas, kreditorius gali nutraukti sutartinius santykius tik po protingai pagrįsto laikotarpio skaičiuojant nuo tada, kai buvo pranešta (*apie papildomą laikotarpį*)¹⁵⁶.

LR CK 6.209 str. 3 d. tvirtina norma, kad „*Jeigu termino praleidimas nėra esminis sutarties pažeidimas ir nukentėjusi šalis nustatė protingą papildomą terminą, tai pasibaigus šiam terminui ji gali sutartį nutraukti. Jeigu papildomas terminas nustatytas neprotingai trumpas, tai jis turi būti atitinkamai pailgintas. Nukentėjusi šalis savo pranešime dėl papildomo termino gali nurodyti, kad sutartis bus vienašališkai nutraukta, jeigu kita šalis jos nevykdys per nustatytą papildomą terminą*“. Ši norma yra specialioji, reglamentuojanti situaciją, kai termino praleidimas nebuvo esminis sutarties pažeidimas¹⁵⁷. Termino praleidimas gali būti vertintas kaip esminis sutarties pažeidimas, jei laikotarpiu po termino praleidimo tolesnis prievolių vykdymas

¹⁵² Jungtini Tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių // Valstybės žinios, 1995, Nr. 102-2283.

¹⁵³ Balikonis R. Sutarties vykdymo teisinės problemos: esminis sutarties pažeidimas: daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (OIS) LTU-Vilnius, 2004. P. 49.

¹⁵⁴ <http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.1998/doc.html>; prisijungimo laikas: 2014-01-16.

¹⁵⁵ http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf; prisijungimo laikas: 2014-01-16.

¹⁵⁶ Ten pat.

¹⁵⁷ Mikėlnas V. ir kt. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I) // Justitia. 2003. P. 280.

praranda prasm asmenims, kuri naudai yra atliekamas toks pav luotas prievol s vykdymas¹⁵⁸, arba jeigu šalys sutartyje nustat tai kaip esmin sutarties s lyg .

Komentuojamame straipsnyje yra vartojama s voka „*protingas papildomas terminas*“, kuri, manytume, yra gana abstrakti ir teism praktikoje apibr žiama skirtingai atsižvelgiant kiekvien situacij individualiai. *Protingo papildomo termino* ribos nustatomos gana vairios, priklausant nuo aplinkybi ir sipareigojimo m sto: 7 dienos, 10 dien , 3 m n. ir daugiau. Pagrindinis siekis yra tai, kad papildomas terminas b t protingas, t.y. toks, kad leist skolininkui tinkamai vykdyti sutart be joki papildom pastang ar išlaid¹⁵⁹. O kok termin laikyti protingu ir realiu, tai yra fakto klausimas, kuris priklauso nuo sutarties dalyko, prigimties, sutarties vykdymo vietos ir b do, s žiningumo principo.

Papildomo protingo termino nustatym , galime traktuoti, kaip teis s gynimo priemon , kuri gali b ti pritaikoma vairiose situacijose, pvz. prek s nepristatymas viet , neapmok jimas, prek s neatsi mimas ir pan.¹⁶⁰, ta iau kitais atvejais jis privalo b ti taikomas, kitu atveju teismas gali pripažinti vienašališk sutarties nutraukim negaliojan iu. Vienas iš toki svarbesni pavyzdži iliustruojantis min t teigin , b t LAT 2009-06-26 d. priimta nutartis civilin je byloje Nr. 3K-3-287/2009. Situacija buvo tokia: „*ieškovas su atsakovu sudar akcij pirkimo-pardavimo sutart , pagal kuri pardav jas I. R. sipareigojo perduoti daiktus, apibr žtus r šiniais požymiais – 320 vnt. paprast j vardini UAB „Delight Baltic“ 100 lit nominalios vert s akcij – pirk jo N. S. nuosavyb n, o pastarasis sipareigojo priimti šiuos daiktus ir sumok ti už juos šali sutart pirkimo kain . Nuo sutarties sudarymo ieškovas naudojosi akcininko turtin mis ir neturtin mis teis mis. 2008 m. kovo m nes ieškovas gavo kito UAB „Delight Baltic“ akcininko – atsakovo I. R. pranešim , kad šis atsisako 2005 m. rugs jo 1 d. akcij pirkimo-pardavimo sutarties, nes jam nebuvo sumok ta sutartyje nustatyta akcij kaina (32 000 Lt). Pranešim d l sutarties nutraukimo ieškovas gavo netrukus po to, kai pagal savo prašym buvo atleistas iš bendrov s direktoriaus pareig . Ieškovas praš atsakovo leisti ši kain sumok ti po pranešimo apie sutarties nutraukim gavimo, ta iau atsakovas su tuo nesutiko. Ieškovas, gav s atsakovo pranešim apie sutarties nutraukim , perved advokato depozitin s skait 32 000 Lt, ta iau atsakovas atsisak juos priimti. Ieškovas kreip si teism su ieškiniu ir praš pripažinti neteis tu ir niekiniu atsakovo pranešim d l akcij pirkimo-pardavimo sutarties atsisakymo, pripažinti ieškovo nuosavyb s teis 320 UAB „Delight Baltic“ 100 Lt nominalios vert s akcij nuo 2005 m. rugs jo 1 d., konstatuojant, kad nuosavyb s teis*

¹⁵⁸ Smaliukas K. Esminio sutarties pažeidimo samprata ir nustatymo kriterijai. Juristas. 2007, Nr. 3 (el. versija): <http://www.vakarai.lt/article.php?id=77>; prisijungimo laikas: 2014-01-20.

¹⁵⁹ Ten pat.

¹⁶⁰ http://www.dundee.ac.uk/law/research_events/images/2011PontianOkoli.pdf; prisijungimo laikas: 2014-01-25.

nebuvo prarasta, bei pareigoti UAB „Delight Baltic“ direktori - atsakov, padaryti atitinkamus“¹⁶¹. Lietuvos Aukščiausias Teismas pasisakė, kad: „Vertinant ieškovo padarytą sutarties pažeidimą darytina išvada, kad kainos sumokėjimo termino praleidimas neturėtų esminės reikšmės atsakovui. Pirmosios instancijos teismas, vertinęs visas reikšmingas aplinkybes, pagrįstai konstatavo, kad ieškovo padarytas pažeidimas **nera esminis**, todėl tuo atveju, kai pirkimo-pardavimo sutarties pažeidimas **nera esminis** ir pasireiškia kainos sumokėjimo termino praleidimu, LR CK 6.345 str. 1 d. taikoma laikantis LR CK 6.209 str., 6.217 str. 3 d. bei 6.218 str. nustatytos nutraukimo tvarkos“¹⁶². Išanalizavus šią LAT nutartį akivaizdu, kad esant **neesminiam** sutarties pažeidimui nukentęs šalis norėdamas nutraukti sutartį nesikreipiant į teismą **privalo** nustatyti papildomą terminą sutartį vykdyti, kitu atveju būtų prieštaraujama bendradarbiavimo principui, kuris pareigoja sutarties šalis dėti kuo maksimaliausias pastangas išsaugoti sutartį¹⁶³.

LR CK 6.209 str. aiškintinas ir taikytinas kartu su LR CK 6.217 str. 3 d.¹⁶⁴. Nusprendusi vienašališkai nutraukti sutartį ir nustatydama skolininkui papildomą terminą prievolei vykdyti, nukentėjusioji šalis turi laikytis LR CK 6.209 str. reikalavimų¹⁶⁵, nukentėjusioji šalis prarandanti teisę vienašališkai nutraukti sutartį tol kol papildomas terminas nėra pasibaigęs¹⁶⁶. Šiuo atveju, jeigu sutartis nevykdoma per nustatytą papildomą terminą, nukentėjusioji šalis, papildomam terminui pasibaigus, gali pasirinkti kitus gynimo būdus, skaitant ir sutarties nutraukimą¹⁶⁷.

Apibendrinant LR CK 6.209 str. 3 d. normos esmę, galima teigti, kad ji nors ir apriboja nukentėjusios šalies teisę nutraukti sutartį esant papildomam terminui, tačiau yra pakankamai svarbi, siekiant santykių stabilumo, ypač tuo atveju, kai sutartį pažeidusiai šaliai yra suteikiama laikina statyminė apsauga prievolei vykdyti. Pati sutartis gali būti nutraukiama neatsižvelgiant į tai ar sutarties pažeidimas yra esminis ar neesminis. Reikalavimas nustatyti papildomą terminą sutartį vykdyti yra viena iš svarbiausių šios teisės gyvendinamųjų lygių, kartu ir sutartį pažeidusios šalies garantija.

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *N. S. v. I. R.*, bylos Nr. 3K-3-244/2013.

¹⁶² Ten pat.

¹⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje *R. A. v. Vutauto Didžiojo universitetas*, bylos Nr. 3K-3-402/2006.

¹⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje *D. L. v. I. K.*, bylos Nr. 3K-3-148/2010.

¹⁶⁵ Ten pat.

¹⁶⁶ Mikėnas V. ir kt. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I) // *Justitia*. 2003, P. 279.

¹⁶⁷

Kita labai svarbi norma apie kuri privalu pakalbėti plačiau yra tvirtinta komentuojamo str. 4 d., kuri skamba taip: „Šio straipsnio 3 dalis netaikoma, jeigu ne vykdyta prievolė **sudaro nedidel sutarties ne vykdytą šalies sutartini prievoli dalį**“¹⁶⁸. Pasak prof. V. Mikelnos ši norma yra specialioji, numatanti LR CK 6.209 str. 3 d. išimtį¹⁶⁹.

Kaip minėjome, jog naujojo LR CK rengėjai šio straipsnio nuostatas perkėlė iš UNIDROIT Principų 7.1.5 str., kaip ir daugelį kitų normų, kurios buvo tiesiogiai inkorporuojamos, todėl šiuo atveju, didelis darbas buvo paliktas teismų praktikai, aiškinant ir pritaikant šias normas realioms gyvenimo sąlygoms. Ne išimtis ir minėta LR CK 6.209 str. 4 d. norma. Pažymėtina, kad PECL principuose nėra tvirtinto panašaus reguliavimo, neišskiriama ne vykdytos sutartini prievoli dalis.

Analizuojant šio straipsnio nuostatas, daugiausia, mūsų manymu, klausimą keliantis teiginys yra „nedidel sutartini prievoli dalis“, kuris, sakykime, yra pakankamai absoliutus ir kategoriškai apibrėžiamas. Nedidel sutartini prievoli dalis kiekvienu atveju gali būti apibrėžiama skirtingai, atsižvelgiant aplinkybes, sutarties pobūdį, šalį susiklosčiusi praktika. Pati formulė – *sudaro nedidel sutarties ne vykdytą šalies sutartini prievoli dalį*, parodo tai, kad jau yra prisirišama prie konkrečios sutarties, jos taikymo sąlygų ir taisykli. Todėl siekiant apibrėžti jos kriterijus reikia remtis sutartyje tvirtintomis nuostatomis, pvz. esant paskolos sąlykoms reikia atsižvelgti ne tik tai, kad pradelsta sumokėti suma visos prievolės kontekste gali būti nedidelė, bet taip pat ir pažeidimo terminą, šalį bendradarbiavimą, pažeidimo taisyklę ir pan. Kai sutartis yra taisyklių pobūdžio ir jos vykdymas susideda iš daugelio atskirų veiksmų, vienas laiku neatliktas veiksmas yra labai nedidelė sutartini šalies sipareigojimų dalis, pvz. ilgalaikis nuomos atveju, kai yra praleidžiamas tik vienas mėnesio mokėjimo terminas¹⁷⁰.

Tačiau, kyla klausimas, tuo atveju, kai esant ilgalaikis kreditavimo sutartims ir išimtinai vien tik vadovaudamiesi LR CK 6.209 str. 4 d. norma, ar būtų manoma nustatyti, kiek paskolos gavėjas galėtų praleisti sipareigojimų, kad pradelsta skolos suma visos prievolės kontekste būtų pakankamai didelė¹⁷¹. Geriausiai šį klausimą padėtų atsakyti Lietuvos Aukščiausio Teismo praktikos išaiškinimai. Vienoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-345/2013, LAT pažymėjo: „kad sutarties nutraukimas dėl nedidelės sipareigojimų dalies gali būti laikomas neproporcingu sutarties pažeidimui teisiniu padariniu, taigi jeigu ieškovo pažeidimas nėra

¹⁶⁸ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262, 6.209 str.

¹⁶⁹ Mikelnas V. ir kt. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentarai. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I) // Justitia. 2003. P. 279.

¹⁷⁰ Ten pat, p. 280.

¹⁷¹ Lietuvos Aukščiausio Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje R. B. v. AB „Nordea Bank Finland Plc“, bylos Nr. 3K-7-297/2012.

vienartinis, ir net po jos nutraukimo ieškovas nevykdo toliau savo prievoli, galima teigti, kad atsakovas pagrįstai pasinaudojo vienašališko sutarties nutraukimo galimybe¹⁷². Vadinasi, jeigu ne vykdytas sipareigojimas sudaro nors 1 procent kredito sumos, tačiau jeigu skolininko pažeidimai yra t stiniai pasikartojantys, kita šalis kreditorius turi teis remiantis LR CK 6.209 str. 3 d. ir vienašališkai nutraukti sutart, vadinasi LR CK 6.209 str. 4 d. norma taikoma tik esant vienartiniam pažeidimui.

Ta iau analizuojant kit LAT nutart Nr. 3K-3-58/2012, tarsi, yra paneigiama LR CK 6.209 str. 4 d. normos reikšm, siejant ryšium su tuo, kad kredito staig finansinis paj gumas yra priklausomas reguliari mok jimo vykdym, LAT min toje byloje pažym jo, kad „b tina užtikrinti tinkam ir laiku gyvendinam finans sistemos stabilumo stiprinimo priemoni panaudojimo galimybes, nes šios statym nuostatos rodo, kad finans sistemos stabilumas yra viešasis interesas, o griežtas paskolos s lyg laikymasis, atsižvelgiant kreditavimo verslo specifika, turi esmin reikšm“¹⁷³.

LAT nurod, kad „sprendžiant, ar sutarties pažeidimas, buvo pagrindas vienašališkai nutraukti sutart remiantis LR CK 6.209 str., reikia vertinti, ar pagal sutarties esm griežtas prievol s s lyg laikymasis turi esmin reikšm“¹⁷⁴. Stebint paskutinius vykius susijusius su bank bankrotais Lietuvoje, akivaizdu, kad bank sektorius yra priskiriamas prie jautriausi sektori, o tai gali tur ti takos šalies ekonomikai. Ta iau žvelgiant iš kitos pus s, t. y. sutarties pažeid jo, vartotojo, pad tis yra kur kas sunkesn, jautriausiai yra palie iamos j teis s ir teis ti interesai. Tod l pasamprotavimui vert t išskirti LR CK 6.209 str. 4 d. normos privalumus ir tr kumus, nes LAT praktikoje n ra pla iai analizuojamas šios nuostatos veikimas.

• PRIVALUMAI (LR CK 6.209 str. 4 d.):

- 1) Užtikrinamas sutartinis teisinių santykių stabilumas draudžiant nutraukti sutart jeigu yra ne vykdyta tik maža dalis sutartin s prievoli s.
- 2) Išvengiama piktnaudžiavimo savo teis mis galimyb .
- 3) Užtikrinamas galutinis sutarties vykdymas.
- 4) Sutarties nutraukimas, yra pagrindinis kreditoriaus teis i gynybos b das, ta iau remiantis šios normos nuostatomis yra dalinai apsaugomi ir skolininko teisiniai interesai.

¹⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. Klausu i kredito unija, bylos Nr. 3K-3-345/2013.

¹⁷³ Ten pat.

¹⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje A. P., D. P. v. AB „DnB NORD bankas“, bylos Nr. 3K-3-58/2012.

- 5) Suteikiama sutartį pažeidusiai šaliai papildoma apsauga, išvengiant galimos sutarties nutraukimo rizikos, tuo išsaugant sutarties šalies teisę ir pareigų pusiausvyrą. Tačiau ši papildoma apsauga nesuteikia teisės nevykdyti laisva valia prisiimtąsipareigojimą.

• TR KUMAI (LR CK 6.209 str. 4 d.):

- 1) Minėjome, kad šioje nuostatoje tvirtintas „*nedidel* sutarties nevykdžiusios šalies sutartini prievoli dalis“ teiginys yra pakankamai abstraktus ir teismų praktikoje apibrėžiamas atsižvelgus individualiai kiekvienai situacijai. Pati šios normos formulė leidžia suprasti, kad yra prisirišimas prie **konkrečios sutarties**, vadinasi, esant teisiniams ginčams dėl sutarties nutraukimo teisėtumo, paliekama teisė aiškinti teismams.
- 2) Sutartį pažeidusiai šaliai yra paliekama galimybė piktnaudžiauti savo teisėmis, pvz. esant nuomos santykiams, nuomotojas sumoka 85 proc. nuomos mokesčio ir gali teigti, kad nevykdyta sutarties dalis yra pakankamai nedidelė. Nukentęjusiai sutarties šaliai, tokiu atveju, yra apsunkinama galimybė tuoj pat nutraukti sutartį.
- 3) Apribojamos kredito staigios teisės, ypač kai jos finansinis pajūgumas yra priklausomas nuo reguliarių mokėjimų vykdymų.

LR CK 6.209 str. 4 d. normos reikšmingumas, žvelgiant tiek praktiniu, tiek teoriniu aspektu, vis dėlto nėra itin didelis, nes ir esant nedidelei sutarties nevykdžiusios šalies sutartini prievoli daliai, netaikoma ši norma, kai pats pažeidimas yra būtinas, t. y. nuolat pasikartojantis. Vadinasi, nukentėjusi sutarties šalis, gali nutraukti sutartį remiantis LR CK 6.209 str. 1, 3 d., net jei yra likusi tik nedidelė nevykdyta sutartinių prievolių dalis.

4.2.3. Sutartiniu atveju (LR CK 6.217 str. 5 d.)

Jau minėjome, kad teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis šalims turi statymo galią. Pagal LR CK 6.189 str. 1 d. sutartis pareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, kuo lemia sutarties esmę arba statymai. Sutarties privalomumo ir vykdytinumo (*pacta sunt servanda*) principai, kuriais grindžiami sutartiniai santykiai, lemia, kad bet koks sutarties netinkamas vykdymas reiškia sutarties pažeidimą, už kurį atsakinga sutartiniūsipareigojimą nevykdanti sutarties šalis¹⁷⁵.

¹⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje V. „Valstybės turto fondas“ v. UAB „Struktus“, bylos Nr. 3K-3-45/2013.

Sutarties laisvės principas užtikrina sutarties šalies teisę pasirinkti ir pasinaudoti jo interesus geriausiai atitinkančiu teisių gynimo būdu¹⁷⁶. Dažnai šis pasirinkimas lemia kitos sutarties šalies veiksmus ir elgesys vykdamas sutartiniussipareigojimus, o esant sutartini sipareigojim pažeidimui – pažeidimo mastas ir reikšm¹⁷⁷. Esant neesminiam sutarties pažeidimui šalis gali pasinaudoti vienašališko sutarties nutraukimo galimybe.

Kiekvienu konkrečiu atveju, sprendžiant dėl vienašališko sutarties nutraukimo pagrįstumo, privaloma nustatyti ar šalis pažeidė sutartį, jei taip tai kokių mastu. Nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, atsižvelgiama LR CK 6.217 str. 2 d. nurodytus pagrindus. Šie pagrindai kiekvienu sutarties pažeidimo atveju yra vertinamojo pobūdžio, todėl kita šalis turi galimybę rodyti priešingas aplinkybes, t. y. kad sutarties pažeidimas yra neesminis¹⁷⁸.

LR CK 6.217 str. 5 d. nuostatos suteikia šalims galimybę vienašališkai nutraukti sutartį ir tais atvejais, kai sutarties pažeidimas nėra esminis, vadinasi, iš šios nuostatos išplaukia tik viena išvada, kad teismas neprivalo aiškintis, ar sutarties pažeidimas pripažintas esminiu pagal LR CK 6.217 str. 2 d. kriterijus¹⁷⁹. Tai sutaria laisvės principo išraiška, aiški šali valia, kuri nekvestionuojama. Svarbu atkreipti dėmesį tai, kad kiekvienu konkrečiu atveju sutarties pažeidimas gali būti apibrėžiamas skirtingai. Vienas iš pavyzdžių – termino praleidimas, jeigu vėluojama pristatyti prekes sutartu laiku, kuris prekė gavėjui yra labai svarbus (pavyzdžiui, jis turi pakrauti prekes laivą paskutinio išvykimo dieną) – toks pažeidimas galėtų būti pripažintas esminiu, tačiau jei patalpų nuomos sutarties atveju nuomininkas vėluoja sumokėti eilinę nuomos mokesčią – toks pažeidimas neturėtų būti laikomas esminiu sutarties pažeidimu. Visuomet reikia atsižvelgti ir tai, kokios kyla sutarties pažeidimo pasekmės, jeigu jos yra mažai reikšmingos kreditoriui, net ir tuo atveju, jeigu pažeidimas yra padaromas dėl didelio neatsargumo, vis dėlto turėtų būti laikomas neesminiu sutarties pažeidimu.

Dažniausiai šalys sudarydamos sutartį joje nustato sutarties nutraukimo galimybes. Esant aiškiai sutartiniai šali valiai, nustatinėjant vienašališkus sutarties nutraukimo pagrindus, būtina aiškintis sudarytos sutarties sąlygas, joje numatytas nutraukimo galimybes.

Atskleidžiant sutarties nutraukimo sąlygų tikrąjį prasmę, numatytus padarinius, turėtų būti vadovaujama LR CK 6.193 str. tvirtintomis sutaria aiškinimo taisyklėmis ir jį pateiktu aiškinimu bei taikymu kasacinio teismo praktikoje, taip pat LR CK 1.5 str. tvirtintais

¹⁷⁶ Ten pat.

¹⁷⁷ Ten pat.

¹⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje V. M. v. UAB „Progresyvioji investicijos“, Nr. 2A-144/2004.

¹⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje AB „Turto bankas“ v. UAB „Rastuva“, bylos Nr. 3K-3-577/2007.

bendraisiais teisės principais¹⁸⁰. Kiekvien kartą privaloma aiškinti tikruosius šali ketinimus, kuomet tiksliau išaiškinti šali valia, kuri jos išreiškia sudarydamos sutartį ir prisiimdamos iš tokios sutarties kylančiussipareigojimus¹⁸¹. Kartu LAT praktikoje laikomasi pozicijos, kad nurodytas reikalavimas lemia bityb aiškinant sutarties sąlygas atsižvelgti ne tik į lingvistinį reikšmę, bet ir vertinti sutarties šali elgesį, į subjektyvią nuomonę dėl sutarties sąlygų turinio bei sutarties sudarymo metu buvusios sąlygų suvokimo¹⁸², nustatyti reikšmingas faktines aplinkybes, susijusias su sutarties sudarymu, vykdymu, kitokiais šali ketinimais¹⁸³.

Svarbu pabrėžti ir tai, kad sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nereikšt **nes žinimumo vienos iš šali atžvilgiu**¹⁸⁴. Dažnai teismų praktikoje pasitaikantis atvejis yra kreditavimo sutarties nutraukimas esant neesminiam pažeidimui. Kredito staigos siekdamas užtikrinti maksimaliai savo interesus, standartinės sutarties sąlygose numato sutarties nutraukimą neesminio pažeidimo atveju, jeigu klientas nevykdo sutartinio sipareigojimo. Pavyzdžiui, kreditavimo sutartyje būna numatyta sąlyga, kad klientui praleidus nors vieną mėnesį sumokėti mokėjimus, kredito staiga turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį ir pareikalauti grąžinti visą kreditą ir kitas priskaičiuotas mokes. LAT yra pasisakęs, kad kreditavimo sutartyje tvirtintos sutarties nutraukimo reglamentuojančios sąlygos taikytinos, kuria jos suteikia kreditoriui teisę, jei kredito gavėjas sutartyje nustatytais terminais negrąžina bankui bent vienos kredito dalies, nutraukti kreditavimo sutartį ir reikalauti sugrąžinti visą paimtą kreditą, palikusias, delspinigius bei kitus sutartyje numatytus mokėjimus, prieštarauja bendriesiems žinimumo reikalavimams ir iš esmės pažeidžia šali teisę ir pareigą pusiausvyrai, todėl pripažintinos negaliojančiomis *ab initio*¹⁸⁵.

Toks kredito sutarties nutraukimas esant vienos kredito mokes praleidimui, turėtų būti pripažįstamas neteisėtu¹⁸⁶. Analizuojant bankų paruoštas standartinės kreditavimo sutartis, galima sutikti ir kitus panašius atvejus, kuomet kredito staigos nepagrįstai sutartimi išplėčia savo ribas nutraukiant sutartį esant neesminiam sutarties pažeidimui, tai: sipareigojimai yra susiję su kliento pareigų vykdymu kredito staigai sutarties galiojimo metu, susijusi su keisto turto draudimu,

¹⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Ervin“ v. AB „Ageratec“, bylos Nr. 3K-3-128/2010.

¹⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Miaras“ v. I „Aldaujana“, bylos Nr. 3K-7-409/2010.

¹⁸² Ten pat.

¹⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Lietuvos ir Vokietijos UAB „Autopunktas“ v. UAB „Daivera“, bylos Nr. 3K-3-288/2010.

¹⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Šiaulių miesto savivaldybė v. UAB „Artapolis“, bylos Nr. 3K-3-323/2010.

¹⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje R.B. v. AB „Nordea Bank Finland Plc“, bylos Nr. 3K-7-297/2012.

¹⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje E.M.-M. v. AB „DnB Nord bankas“, bylos Nr. 3K-3-247/2012.

jo užregistravimu ar pareig , susijusi su tam tikros informacijos ar dokumentacijos kredito staigai pateikimu¹⁸⁷.

Kiekvienu atveju taikant LR CK 6.217 str. 5 d. nuostatas, tinkamai ir išsamiai analizuojama sudarytos sutarties nutraukimo slygos, pagrindai, pvz. pripažinus, kad šali sudaryta sutartis yra daikto pirkimo-pardavimo išsimoktinai sutartis, tuomet būtina patikrinti, ar tokia sutarties slyga neprieštarauja bendrasis sutarčių sudarymo, vykdymo bei pasibaigimo taisyklės nustatymams bei šios sutarčių rėš (daikto pirkimo-pardavimo išsimoktinai) reglamentuojančių imperatyvioms teisės normoms¹⁸⁸.

Tai yra šalies teisė, kuri gyvendinama kiekvienu konkrečiu atveju sudarant sutartį, tačiau, kaip minėjome šalies laisvė nėra visiškai absoliuti, ji suderinta valia **neturi prieštarauti imperatyvioms statymo normoms** (pvz. lizingo sutarties atveju lizingo davėjui leidžiama nutraukti sutartį tik tada, kai sutarties pažeidimas yra esminis ir tik LR CK 6.574 str. nustatyta tvarka¹⁸⁹ arba LR CK 6.379 str. 2 ir 3 d. nurodomi specialios didmeninio pirkimo-pardavimo sutarties pažeidimo atvejai, šiose nuostatose nurodyti veiksmai savaimė reikš esminio sutarties pažeidimą, nes tai tiesiogiai vadyta statyme¹⁹⁰).

Pažymėtina, kad nutraukti sutartį nesant esminio pažeidimo yra šalies valia suderintos. Šalys dalyvaudamos sutartiniuose teisiniuose santykiuose turi būti apdairios, protingos, sąžiningos prisiimti su tuo susijusį riziką. Nustatinėjant sutarties nutraukimo pagrindus, šalys privalo vertinti kylančią riziką, kad nebūt pažeidžiamas tarpusavio santykių stabilumas, nebūt piktnaudžiaujama sutarties nutraukimo galimybe. Galima teigti, jog sutartyje nustatant negriežtas sutarties nutraukimo prielaidas, šalis vertina ir tai, kad bet kada ta sutartis gali būti nutraukiama, vadinasi prisiima visą riziką ir prarand sutarties nutraukimo neesminio pažeidimo atveju ginčyti teisme, nebent dėl nuostolių priteisimo.

Pažymėtina, kad LR CK 6.217 str. 5 d. norma taikoma ne tik tuomet, kuomet sutarties šalys tvirtina sutarties nutraukimo pagrindus esant neesminiam pažeidimui, LAT pažymėjo, kad: „jeigu šalys susitarė, kad tam tikros sutarties slygos pažeidimas yra pagrindas vienašališkai nutraukti sutartį, tai nebūtina, kad jos būtų susitarusios šio pažeidimą vertinti, kaip esminį“¹⁹¹. Vadinasi, jeigu konkrečių sutarties slygų pažeidimas pagal sutartį vertinamas kaip esminis ir

¹⁸⁷ Ten pat.

¹⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje *I. S. Tikrosios kinų bendrijos „(duomenys neskelbtini)“ v. UAB „Askela“*, bylos Nr. 3K-3-474/2008.

¹⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Danske lizingas“ v. Ž B „Vadokliai“*, bylos Nr. 3K-3-40/2014.

¹⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Akvil“ v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministro Registracijos centras Vilniaus filialas*, bylos Nr. 3K-3-473/2010

¹⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje *V. P. ir kt. v. AB „Dnb bankas“*, bylos Nr. 3K-3-244/2013.

(ar) sudarantis pagrind vienąšališkai nutraukti sutart , tai yra pagrindas sutart vienąšališkai nutraukti joje nustatytu atveju (LR CK 6.217 str. 5 d.)¹⁹². Tačiau min tas nutraukimo pagrindas yra sutarties s lyga, todėl teismo vertinamas ir kontroliuojamas sutarties s lyg teis tumo ir s žiningumo aspektais¹⁹³, vadinasi, šalys sudarin damos sutart ir tvirtindamos sutarties s lygas, nėra visiškai laisvos ir nekontroliuojamos.

Tod l galima daryti išvad , vienąšališkai nutraukiant sutart , remiantis sutartyje tvirtintomis nuostatomis, vadovaujamesi LR CK 6.217 str. 5 d. Kiekvienu atveju kilus gin ui ar sutartis vienąšališkai nutraukiama teis tai, turi b ti atsižvelgiama tai, ar sutarties šalys tinkamai tvirtino sutartyje numatytas vienąšališko sutarties nutraukimo s lygas, ar jos neprieštarauja sutarties imperatyvioms statymo normoms, taip pat ar sutartyje numatytos s lygos atitinka faktines aplinkybes, kuriomis nukent jusi šalis remiasi vienąšališkai nutraukiant sutart .

4.3. Nukent jusiosios šalies teis priimti sutarties vykdym

Sutarties vykdymas yra sutarties s lyg gyvendinimas, kai sutarties šalys pasiekia t rezultat , kurio tik josi sudarydamos sutart ¹⁹⁴. Dalyvaujant teisiniuose santykiuose kiekviena sutarties šalis, privalo elgtis s žiningai, bendradarbiauti, o pati sutartis turi b ti vykdoma tinkamai¹⁹⁵. Yra pripaž stama, jog nepaisant sunkum , kurie gali iškilti vykdant sutart , sutarties šalys yra suinteresuotos išsaugoti sutartinius santykius¹⁹⁶. Lietuvos Aukš iausias Teismas ne vienoje byloje yra išsak s savo pozicij , kad prioritetas tur t b ti teikiamas sutar i vykdymui, o ne nutraukimui.

Dažniausiai sutartys yra vykdomos taip, kaip yra nustatyta sutartyje. LR CK 6.217 str. 5 d. nuostatos suteikia šalims galimyb sutartyje numatytais pagrindais nutraukti sutart , nepaisant pažeidimo sunkumo, arba pasibaigus papildomam terminui sutar iai vykdyti¹⁹⁷. Tačiau sutarties nutraukimas esant neesminiam jos pažeidimui ne visuomet gali b ti laikomas tinkamu problema

¹⁹² Ten pat.

¹⁹³ Ten pat.

¹⁹⁴ Ambrasien D., Baranauskas E. ir kiti. Civilin teis . Prievoli teis . Vadov lis: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, Vilnius, 2004 (naujas leidimas – 2009). P.165.

¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstyb s žinios. 2000, Nr. 74-2262, 6.158 str., 6.200 str.

¹⁹⁶ Drazdauskas S. Bendrosios sutar i teis s vienodinimo taka Lietuvos sutar i teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 124.

¹⁹⁷ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstyb s žinios. 2000, Nr. 74-2262.

išsprendimo būdu, ypač tuo aspektu, kai pažeidimas yra mažareikšmis, neturintis nukentėjusios šalies teisėms didelės reikšmės.

Dispozityvumo principas privatiniuose santykiuose leidžia sutarties šaliai pasirinkti, priimti sutarties vykdymą su tam tikromis išlygomis esant tiek esminiam, tiek neesminiam sutarties pažeidimui. Tačiau minėtu paskutiniu atveju nukentėjusios šalies laisvė yra labai plati. Remiantis **sutartinėmis** nuostatomis (LR CK 6.217 str. 5 d.) nukentėjusi šalis gali vienašališkai nutraukti sutartį, jeigu visos aplinkybės atitinka sutartyje tvirtintą sąlygą, pvz. šalių bendru sutarimu sutartyje gali būti nustatyta, jog sutartis gali būti vienašališkai nutraukta be jokio sąlygavimo ir tuo atveju, jeigu paramos gavėjas nevykdo bendrųjų sąlygų¹⁹⁸ arba nedaryti jokių skubotų veiksmų, vykdyti sutartį toliau, ir tik tada, kad kita sutarties šalis vykdytų sutartį, nors ir ne taip kaip ji tikėjosi, tačiau ji bus vykdyta. **statyminių** atveju (LR CK 6.209 str.), kai termino praleidimas yra nežymus sutarties pažeidimas, nukentėjusi sutarties šalis privalo suteikti papildomą terminą sutarčiai vykdyti ir priimti sutarties vykdymą, išimtis LR CK 6.209 str. 4 d. **Kitais atvejais**, kai sutarties pažeidimas, nesusijęs su termino praleidimu, vertinamas kaip neesminis LR CK 6.217 str. 2 d. normos kontekste, nukentėjusi šalis privalo priimti sutarties vykdymą.

Nukentėjusi šalis, kuri priima sutarties vykdymą esant neesminiam sutarties pažeidimui, savo elgesiu sutartį patvirtina tai, kad atsisako teisės nutraukti sutartį, tačiau teisė reikalauti nuostolių kompensacijos išlieka. Esant tokiai nukentėjusios šalies valiai, sutartį pažeidusi šalis, turi pagrįstą pagrindą manyti, jog galimybė vykdyti sutartį ir toliau išlieka.

LAT yra pažymėjęs, jog sutarties nutraukimas be reikšmingo tam pagrindo, nenustatius esminių, nekaltos šalies interesus pažeidžiančių sutarties nutraukimo aplinkybių, laikytinas pernelyg formaliu sutarties sąlygų aiškinimu, paneigiančiu *favor contractus* principą.¹⁹⁹

Taigi, nukentėjusiai šaliai dažniausiai paliekama ribota pasirinkimo galimybė spręsti dėl sutarties baigtumo, nei esant esminiam pažeidimui. Remiantis LR CK nuostatomis prioritetas skiriamas sutarties vykdymo priėmimui, tik esant LR CK 6.209 str. 3, 4 d., 6.217 str. 5 d. nuostatomis šalis gali nepriimti sutarties vykdymo.

¹⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje AB „Turto bankas“ v. UAB „Rastuva“, bylos Nr. 3K-3-577/2007.

¹⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje R. S. v. L. L. K., bylos Nr. 3K-3-443/2013.

4.4. Nukent jusios šalies teis sustabdyti sutart

Sutarties vykdymas yra jos šali bendradarbiavimo procesas, kuris turi vykti s žiningumo ir geros valios s lygomis²⁰⁰. Esant sutartiniam teisiniam pažeidimui, nukent jusi sutarties šalis, gali pasinaudoti vienu iš teisini gynybos b d , t. y. sutarties vykdymo sustabdymas. Ta iau nemažai teisini diskusij kyla, tuo atveju, kai šiuo teisiniu gynybos b du yra pasinaudojama tuomet kai sutarties pažeidimas yra neesminis.

Bendrojoje teis s sistemoje viena iš sutarties šali gali sustabdyti sutart tik tuomet kai padarytas pažeidimas yra pakankamai rimtas, esminis, ta iau civilin s teis s tradicijoje sutarties vykdymo sustabdymo s lygos yra lankstesn s²⁰¹

LR CK 6.207 str. 1 d. yra tvirtinta, kad jeigu šalys turi vykdyti sutart tuo pa iu metu, tai bet kuri iš j turi teis sustabdyti sutarties vykdym tol, kol kita šalis neprad s jos vykdyti²⁰². To paties straipsnio 2 d. yra tvirtinta, kad kai šalys savo prievoles turi vykdyti viena paskui kit , tai turinti sutart vykdyti v liau šalis gali sustabdyti vykdym tol, kol kita šalis ne vykdo savo prievoli²⁰³. Remiantis šiomis nuostatomis, akivaizdu, kad sutartis gali b ti teisingai sustabdoma tik tokia apimtimi, kiek yra ne vykdyta pati sutartis, toks nukent jusios šalies poelgis turi atitikti s žiningumo ir protingumo kriterijus. Šiuo reikalavimu yra siekiama, kad sutarties šalys nepiktnaudžiaut galimybe sustabdyti sutarties vykdym esant nereikšmingiems pažeidimams, tuo išsaugant sutartinius santykius. Laikina sustabdant sutarties vykdym , nukent jusi šalis nesiekia nutraukti sutart , o panaudodama spaudim siekia paskatinti kit šal ištaisyti sutarties vykdymo tr kumus²⁰⁴. Tol, kol sutart pažeidžianti šalis negauna reikšmingos vert s vykdymo, ji bus suinteresuota vykdyti sutart²⁰⁵.

LR CK 6.207 str. nustatytos sutarties vykdymo sustabdymo taisykl s yra analogiškos UNIDROIT Princip 7.1.3 str., remiantis šiomis nuostatomis sutartis gali b ti sustabdoma neesminio sutarties pažeidimo atveju. LR CK 6.209 str. 2 d. yra nustatyta, kad nukent jusi sutarties šalis nusta iusi papildom termin sutar iai vykdyti, gali sustabdyti savo prievoli vykdym ir pareikalauti nuostoli atlyginimo, ta iau pasinaudojusi šia teise, ji nebegali taikyti

²⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Ž B „Minai iai“ v. AB „Žemaitijos pienas“, bylos Nr. 3K-3-208/2013.

²⁰¹ Drazdauskas S. Bendrosios sutar i teis s vienodinimo taka Lietuvos sutar i teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 273.

²⁰² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstyb s žinios. 2000, Nr. 74-2262, 6.207 str.

²⁰³ Ten pat.

²⁰⁴ Drazdauskas S. Bendrosios sutar i teis s vienodinimo taka Lietuvos sutar i teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 274.

²⁰⁵ Ten pat.

kit gynomosi b d ²⁰⁶. Kaip pastebi S. Drazdauskas savo disertacijoje „Bendrosios sutar i teis s vienodinimo taka Lietuvos sutar i teisei“, kad LR CK 6.58 str. 3 d. tvirtina konservatyvi taisykl , reikalaujan i , kad sutarties vykdymo sustabdymo apimtis atitikt sutarties pažeidimo apimt ²⁰⁷. Šios taisykl s laikomasi ir teism praktikoje, iš esm s reikalaujant, kad sustabdom prievoli apimtis b t ekvivalentiška ne vykdyt prievoli apimiai²⁰⁸. Anot min to autorio, šis teisi gynimo b das nebeatlieka savo pagrindinio vaidmens, t. y. neskatina sutart pažeidusios šalies t sti sutarties vykdym , tod l ši nuostata susilpnina sutarties vykdymo sustabdymo instituto efektyvum ²⁰⁹.

LAT analizuodamas sutarties vykdymo sustabdymo tvark , pažym jo, kad kad teisinis reguliavimas numato vairius d l netinkamo sutarties vykdymo nukent jusios šalies teisi gynimo b dus. Šie b dai tvirtinti tiek bendrosiose sutar i teis s normose, tiek ir specialiosiose. Priklausomai nuo sutarties pažeidimo kreditorius gali rinktis vien ar kelis teisi gynimo b dus, jeigu j bendr taikym leidžia pasirinkt gynimo b d prigimtis²¹⁰. Taciau pasirinkdamas savo teisi gynimo ar prievoli s pabaigos b d nukent jusysis turi vertinti ir tai, kad kai kuri iš j panaudojimas gali b ti ribojamas statym ²¹¹.

Išanalizavus min t straipsni nuostatas, galima daryti išvad , kad galima sustabdyti sutarties vykdym ir esant neesminiam sutarties pažeidimui, taciau kiekvienu konkre iu atveju privaloma atsižvelgti statymuose tvirtintus reikalavimus.

4.5. Nukent jusiosios šalies teis nutraukti sutart

Neesminis sutarties pažeidimas pats savaime nenutraukia teisinio sutartinio ryšio, taciau faktiškai pasireiškia kaip sutarties netinkamas vykdymas, tod l nukent jusi šalis gali vienašališkai nutraukti sutart remiantis statyme ar sutartyje tvirtintais atvejais. Vertinant ar sutarties šalis tinkamai gyvendina savo teis (vienašališkai nutraukdama sutart), vis pirma turi b ti atskleidžiamas tikrasis (ne formalus) šios teis s turinys²¹².

²⁰⁶ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstyb s žinios. 2000, Nr. 74-2262, 6.209 str.

²⁰⁷ Drazdauskas S. Bendrosios sutar i teis s vienodinimo taka Lietuvos sutar i teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 274.

²⁰⁸ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2006 m. rugs jo 13 d. nutartis civilin je byloje AB „Klaip dos apdaila“ v. V. K., bylos Nr. 3K-73-468/2006.

²⁰⁹ Drazdauskas S. Bendrosios sutar i teis s vienodinimo taka Lietuvos sutar i teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 275.

²¹⁰ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilin je byloje UAB „Praviena“ v. UAB „Hanner Development“, bylos Nr. 3K-3-486/2011.

²¹¹ Ten pat.

²¹² Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2013 m. rugpj io 30 d. nutartis civilin je byloje R. S. v. L. L. K., bylos Nr. 3K-3-443/2013.

Bendriausia prasme analizuojant sutarties nutraukimo institutą yra pripažinta, kad šalys sutarties nutraukimui turi naudoti kaip *ultima ratio* priemonę. Tačiau ne visos yra linkusios išsaugoti sutartį, ir ne visos vienodai reaguoja į sutarties pažeidimus. Vienašališkas sutarties nutraukimas galima laikyti nukentėjusios šalies interesų saugymo priemone, kuri laikoma adekvata reakcija į sutarties pažeidimą šalies elgesiu²¹³, tačiau ši reakcija ne visada yra statymiškai pagrįsta ir teisinga, ypač tais atvejais kai pažeidimas yra mažareikšmis.

Lietuvos Aukščiausias Teismas ne vienoje civilinėje byloje apibrėžė vienašališko sutarties nutraukimo pagrindus, nesant LR CK 6.204 str. numatytiems pagrindams²¹⁴:

1) Esant esminiam sutarties pažeidimui, kuris nustatomas atsižvelgiant LR CK 6.217 str. 2 d. nurodytas aplinkybes. Ši nuostata yra pakankamai aiški, šalims yra pakankamai rimta priežastis vienašališkai nutraukti sutartį ir klausimui dėl to nekyla.

2) Jei sutartis pažeidžiama termino praleidimu (t. y. jeigu sutarties vykdymo termino praleidimas, kaip toks, yra esminis sutarties pažeidimas), nukentėjusi šalis gali nutraukti sutartį, prieš tai nustatiusi papildomą terminą ne vykdytai sutarčiai vykdyti (LR CK 6.209 str., 6.217 str. 3 d.)²¹⁵. Tačiau, mūsų manymu, šis pagrindas turėtų būti ginytinas, kadangi jei pažeidimas yra esminis, vertiname atsižvelgiant LR CK 6.217 str. 2 d. kriterijus, todėl kai termino praleidimas yra esminis sutarties sąlyga, vertiname ne pagal LR CK 6.217 str. 3 d., 6.209 str., o **pagal LR CK 6.217 str. 2 d. normą**²¹⁶.

3) LR CK 6.217 str. 5 d. leidžia sutarties šalims vienašališkai nutraukti sutartį joje nustatytais atvejais, t. y. aptarus sutartyje konkrečius jos nutraukimo pagrindus.

Kai sutarties nutraukimas pasireiškia termino praleidimu, kuris nėra esminis sutarties sąlyga, nukentėjusi šalis gali nutraukti sutartį, jeigu sutarties pažeidusi šalis, nevykdydama sutarties per papildomai nustatytą terminą (LR CK 6.209 str. 2, 3 d.). Jeigu kreditorius nustato skolininkui papildomą terminą sutarčiai vykdyti, jis praranda teisę nutraukti sutartį, tačiau teisę reikalauti nuostolių atlyginimo išlieka. Taip pat gali reikalauti sumokėti netesybas, piniginių prievolių atveju gali būti skaičiuojamos ir palikanos.

Vienašališkas sutarties nutraukimas negalimas remiantis LR CK 6.209 str. 4 d. nuostatomis, kai protingas terminas sutarčiai vykdyti gali būti neteikiamas, jeigu nevykdyta

²¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 29 d. plenarinės sesijos nutartis *J. Zolotariovas v. UAB „Baldras“*, bylos Nr. 3K-P-346/2004.

²¹⁴ Ten pat.

²¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje *A. R. v. V. R., G. R.*, bylos Nr. 3K-3-31/2009.

²¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje *AB „DnB NORD bankas“ v. A. P ir kt.*, bylos Nr. 3K-7-272/2011.

prievo l sudaro nedidel sutarties ne vyk d žiusios šalies sutartini prievo li dal ²¹⁷. Svarbu pamin ti, kad termino prat simas leidžia sutarties šalims išsaugoti sutart , tuo išvengiant mažesni nuostoli , nei nutraukiant sutart .

Lietuvos Aukš iausiasis Teismas, pasisakydamas d l vienašališk sutarties nutraukim reglamentuojan i teis s norm aiškinimo ir taikymo, yra ne kart konstatav s, kad jei sutarties vykdymui aplinkyb s yra prastin s ir n ra ypating atvej , tai statymo leid jas suteikia galimyb vienašališkai nutraukti sutart remiantis ir LR CK 6.217 str. 5 d. nuostatomis, t. y. aptarus sutartyje konkre ius jos nutraukimo pagrindus.²¹⁸

LR CK 6.217 str. 5 d. norma suteikia šalims galimyb vienašališkai nutraukti sutart kai sutarties pažeidimas n ra esminis. Sutarties šalys gali sutartyje tvirtinti nutraukimo pagrindus, jeigu neprieštarauja sutarties prigim iai, imperatyvioms statymo nuostatomis.

Nukent jusiai sutarties šaliai ne visada yra leidžiama nutraukti, ypa tais atvejais, kai santykiai yra kvalifikuojami kaip vartojimo santykiai, o vartotojo teisin apsauga yra pakankamai griežta, taip pat ir tais atvejais kai sutarties nutraukimas b t pernelyg neproporcingas kitos šalies interesams. LAT vienoje civilin je byloje pažym jo, kad vien tik formalus sutarties esmini nuostat pažeidimas, jeigu neatsiranda neigiam padarini (žalos) nukent jusiai šaliai, paprastai leidžia daryti išvad , kad esminio sutarties pažeidimo nebuvo, o nukent jusios šalies r mimasis tokia aplinkybe vienašališkai nutraukiant sutart reiškia bandym rodyti tariam ar apsimestin sutarties nutraukimo pagrind ²¹⁹.

Atsižvelgus ankš iau min tas sutarties nutraukimo pasirinkimo galimybes, galima daryti išvad , kad statymo nuostatos, taip pat pa i sutarties šali sipareigojim vykdymo privalomumas riboja šalies vienašal iniciatyv nutraukti sutart , o pats neesminis sutarties pažeidimas – yra tik pakankamai silpna prielaida nukent jusiai sutarties šaliai nutraukti sutart .

4.6. Sutarties nutraukimo tvarka neesminio jos pažeidimo atveju

Siekiant vienašališkai nutraukti sutart , nepakanka remtis vien tik šali išreikšta valia. Esant neesminiam sutarties pažeidimui LR CK numato nemažai reikalavim , kuriais privaloma vadovautis norint teis tai nutraukti sutart . Pati rizika d l sutarties nutraukimo teis tumo tenka sutart vienašališkai nutraukusiai šaliai.

²¹⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstyb s žinios. 2000, Nr. 74-2262, 6.209 str.

²¹⁸ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2010 m. vasario 1 d. nutartis civilin je byloje Ž B „Minai iai“ v. AB „Žemaitijos pienas“, bylos Nr. 3K-3-14/2010.

²¹⁹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2012 m. lapkri io 29 d. nutartis civilin je byloje AB „Akvil “ v. Nacionalin žem s tarnyba prie Ž M, bylos Nr. 3K-7-306/2012.

Analizuojant teismų praktiką, akivaizdu, kad vienašališkai nutraukiant sutartį kyla nemažai teisinės problemos dėl teisės normų taikymo ypač tais atvejais, kai vienašališkai sutartis nutraukiama esant neesminiam sutarties pažeidimui.

Vienašališko sutarties nutraukimo gyvendinimo tvarką nustato LR CK 6.218 str. 1 d., ši norma nustato sąlygas, kurias nukentėjusi šalis privalo vykdyti, siekdama vienašališkai nutraukti sutartinius santykius. Tai jau vien tik šio pagrindo buvimas, pats savaime nereiškia sutarties nutraukimo. Sutarčiai teisėje pabrėžiama, kad vienašalis sutarties nutraukimas, atsiradus statymo numatytoms aplinkybėms, yra nukentėjusios šalies teisė, bet ne pareiga. Siekiant nutraukti sutartį, nukentėjusi šalis privalo informuoti sutartį pažeidusią šalį. Toki pareigą taip pat numato LR CK 6.4 str. (šalių pareiga elgtis sąžiningai), taip pat LR CK 6.38 str. 3 d. (šalių bendradarbiavimo pareiga)²²⁰. Tais atvejais, kai apie sutarties vienašalį nutraukimą nėra pranešta, sutartis nėra laikoma nutraukta, nes nukentėjusios šalies valia vienašališkai nutraukti sutartį nėra aiškiai išreikšta.

LR CK 6.218 str. tvirtinta nuostata, kad apie sutarties nutraukimą privaloma iš anksto pranešti sutarties šaliai per sutartyje nustatytą, o jeigu sutartyje toks terminas nenurodytas - per trisdešimt dienų²²¹ (išskyrus tuos atvejus, kai statymas nustato kitokį išankstinio pranešimo terminą pvz., LR CK 6.614 str. 1 d., 6.642 str.²²²). Taigi, statymo imperatyviai reikalaujama, kad antrajai sutarties šaliai **privalo** būti iš anksto pranešta apie numatomą sutarties nutraukimą²²³. Konvencijoje ir UNIDROIT Principuose yra atsisakyta šios nuostatos taikymo, kadangi sutarties šalims yra paliekama **teisė**, bet ne pareiga nustatyti papildomą terminą sutarties vykdymui²²⁴. Kaip minėjome, kad pareiga atsiranda tik tuo atveju kai sutarties pažeidimas yra neesminis.

Remiantis LR CK 6.218 str. norma, pareiga pranešti apie sutarties nutraukimą yra nustatyta antrosios sutarties šalies naudai²²⁵. Analizuojant šio straipsnio imperatyvias nuostatas, darytina išvada, kad sutarties šalims yra paliekama galimybė susitarti ir dėl sutarties nutraukimo tvarkos.

Tai jau kyla klausimas ar visuomet reikia laikytis išankstinio pranešimo dėl sutarties nutraukimo tvarkos, ar ši tvarka taikoma nutraukiant sutartį LR CK 6.217 str. 5 d. nuostatomis. Vienoje civilinėje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino sutarties šalies teisę nutraukti

²²⁰ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

²²¹ Ten pat, 6.218 str.

²²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. balandžio 15 d. Konsultacija, Nr. A3-104.

²²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje A. I. v. A. K. I., bylos Nr. 3K-3-32/2006.

²²⁴ Drazdauskas S. Bendrosios sutarties vienodinimo taktika Lietuvos sutarties teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 278.

²²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje A. I. v. A. K. I., bylos Nr. 3K-3-32/2006.

sutart neesminio pažeidimo atveju be perspėjimo, jeigu tokia nuostata yra tvirtinta sutartyje²²⁶. Jau minėjome, kad vienašališkai nutraukti sutartį sutarties šalis gali tik statyme ar sutartyje nustatytais atvejais (LR CK 6.217 str. 5 d.). Tačiau tokia galimybė yra ribojama remiantis LR CK 6.218 str. nuostatomis.

Kas kita yra jeigu sutarties pažeidimas pasireiškia nežymiu termino praleidimu, o sutartis gali būti nutraukiama tuo atveju, kai baigiasi papildomas terminas sutarčiai vykdyti. Nors LR CK 6.218 str. 1 d. numatytas pranešimas apie sutarties nutraukimą nėra prilyginamas papildomo termino nustatymui, tačiau šalis, gavusi tokį pranešimą turi teisę pasinaudoti galimybe ištaisyti sutarties vykdymo trūkumus, todėl iš esmės tai labai artima papildomo termino nustatymui²²⁷.

LAT apibrėždamas vienašališko sutarties nutraukimo pagrindus, pažymėjo, kad jeigu sutartis pažeidžiama termino praleidimu (esminis sutarties pažeidimas) nukentę šalis gali nutraukti sutartį, prieš tai nustatiusi papildomą terminą sutarčiai vykdyti remiantis LR CK 6.209 str., 6.217 str. 3 d. normomis, tačiau kitose nutartyse yra laikomasi visai kitos pozicijos.

Minėjome, kad kvalifikuojant sutarties pažeidimą esminiu, atsižvelgiama LR CK 6.217 str. 2 d. kriterijus, todėl LAT naujausioje praktikoje suformuluota taisyklė, kad kai termino praleidimas prievolėje turi esminio pažeidimo reikšmę, taikomos CK 6.217 str. 1, 2 d. bei 6.218 str. nustatytos taisyklės²²⁸, tačiau esant esminiam pažeidimui, nukentę šalis gali nenutraukti sutarties, tuo suteikdama galimybę kitai sutarties šaliai (pažeidėjui) vykdyti sutartį per papildomą terminą. Remiantis tokiu nukentę šalies sprendimu, pats pažeidimas praranda savo esmingumą, o nutraukiant sutartį būtina remiamasi ne LR CK 6.217 str. 1, 2 d., 6.218 str., o LR CK 6.209 str., 6.217 str. 3 d., 6.218 str. Tokiame pozicijai išsakė ir teisėjų kolegija: „*pranešimu apie sutarties nutraukimą atsakovas nustatė kasatoriui papildomą terminą sutarčiai vykdyti, taigi toks sutarties pažeidimas – kredito ir kitų pagal sutartį priklausančių sumokėti mokėjimų nesumokėjimas – savo prigimtimi netaikytinas esminiui, todėl tiesiogiai netaikytini ir esminis pažeidimas bei sutarties nutraukimas tokiame pažeidime esant reglamentuojantys LR CK 6.217 str. 1, 2 d. bei 6.218 str., o turi būti vadovaujama LR CK 6.209 str. nuostatomis*“²²⁹. LAT teismas taip pat pažymėjo, kad ši taisyklė, tvirtinanti pranešimo apie sutarties nutraukimą terminus, papildomo termino prievolei vykdyti nustatymą, paskirtis yra išlaikyti tarp šalių susiklosčiusius

²²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Olfega“ v. Vilniaus miesto savivaldybė, bylos Nr. 3K-3-1097/2003.

²²⁷ Drazdauskas S. Bendrosios sutarčių teisės vienodinimo taktika Lietuvos sutarčių teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 278.

²²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje A. I. v. A. K. I., bylos Nr. 3K-3-32/2006.

²²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje E. M.–M v. AB „DnB NORD bankas“, bylos Nr. 3K-3-247/2012.

santykius kartu nepažeidžiant nukentėjusios šalies interesų, paliekant galimybę jai savo praradimus kompensuoti kitomis kreditorių teisų gynimo priemonėmis, skaitant ir nuostolių atlyginimą²³⁰.

statyme tvirtinta vienašališko sutarties nutraukimo tvarka užtikrina, kad sutartį pažeidusi šalis iš anksto sužinos kitos sutarties šalies poziciją dėl tolimesnio sutarties likimo, ar pavluotas sutarties vykdymas bus priimtas, kokie bus dėl nevykdymo atsiradę nuostoliai, ar prievolės vykdymą užtikrinusiems asmenims neatsiras pareiga vykdyti prievolės už skolinkirį pan.²³¹ Vadinasi, vienašališko sutarties nutraukimo tvarka yra pateisinama ypač tuo atveju, kai sutarties pažeidimas yra neesminis ir sutartį pažeidusi šalis net nesitiki, kad sutartis gali būti vienašališkai nutraukta. Tai, kad šaliai privaloma suteikti galimybę iš anksto pasiruošti sutarties nutraukimui (tuo pačiu galimybę ištaisyti sutarties vykdymo trūkumus), atrodo sžininga ir suteikia daugiau vilios išsaugoti šalių sutartinius santykius²³².

Vadinasi, galima daryti išvadą, jog teis tai nutraukiant sutartį privalu laikytis jos nutraukimo tvarkos. Remiantis statyminiu sutarties nutraukimo pagrindu, kai termino praleidimas neturi esminės reikšmės, nutraukiant sutartį vadovaujamas LR CK 6.209 str., 6.217 str. 3 d., 6.218 str.

Vadovaujantis šalių laisvės išraiška LR CK 6.217 str. 5 d., sutartis nutraukiama remiantis sutartyje tvirtintomis nuostatomis arba LR CK 6.218 str.

Visais kitais atvejais, draudžiama vienašališkai nutraukti neesminio pažeidimo atveju, tuo siekiant civilini teisinių santykių stabilumą.

Siūlytina pakoreguoti LR CK 6.209 str. 4 d. redakciją, panaikinant min tos nuostatos tekste vartojamą žodį „nedidelė“, ir LR CK 6.209 str. 4 d. išdėstyti taip: „Šio straipsnio 3 dalis netaikoma, jeigu nevykdyta prievolė sudaro 1/3 sutarties nevykdžiusios šalies sutartini prievolių dalį“. Kitas galimas variantas yra apskritai atsisakyti šios dalies taikymo, dėl nepakankamo teisinio reikšmingumo, o sutarties nutraukimo teisumą vertinti taikant draudimo piktnaudžiauti teise institutą.

²³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Dizaino kryptis“ v. UAB „TLO“, bylos Nr. 3K-3-599/2012.

²³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje AB „DnB NOR bankas“ v. D. A., bylos Nr. 3K-3-241/2009

²³² Drazdauskas S. Bendrosios sutarties teisės vienodinimo taktika Lietuvos sutarties teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teisė (01S) LTU-Vilnius, 2008. P. 278.

5. TEISM PRAKTIKOS D L SUTARTIES NUTRAUKIMO NEESMINIO JOS PAŽEIDIMO ATVEJU ANALIZ

Kitose šio magistro darbo dalyse aptar me teorinius sutarties nutraukimo pagrindus. Pri jome prie išvados, kad viena iš sutarties šali nežymia dalimi pažeidusi sutart , sukuria prielaid , nukent jusiai šaliai pasinaudoti sutarties nutraukimu kaip savigynos priemone. Ta iau pati sutartis privalo b ti nutraukiama tik teis tai, nes kitu atveju, pareiškimas d l sutarties nutraukimo negali sukurti joki pageidautin teisini padarini . Sutarties šalys gali nutraukti sutart statyme numatyta tvarka arba remiantis sutartyje numatytomis s lygomis, jeigu jos neprieštarauja imperatyvioms teis s normoms (LR CK 6.217 str. 5 d.).

Norint suvokti tiek statyminio (LR CK 6.209 str.), tiek sutartinio (LR CK 6.217 str. 5 d.) sutarties nutraukimo esant neesminiam pažeidimui pagrind taikym , paanalizuosime kelet svarbi LAT praktikos pavyzdži . Pirmiausia aptarsime statymin sutarties nutraukimo pagrind .

Vienoje civilin je byloje kilo gin as d l atsakovo AB DnB NORD banko d l vienašališko kreditavimo sutarties nutraukimo pripažinimo neteis tu ir kreditavimo sutarties prat simo²³³. Buvo nustatyta, kad atsakovas nutrauk kreditavimo sutart 2009 m. lapkri io 13 d. išsiunt s ieškovui pranešim apie nutraukim . Civilini byl skyriaus teis j kolegija (toliau – CBS teis j kolegija) atkreip d mes tai, kad šiame 2009 m. lapkri io 11 d. datuotame pranešime nutraukimas grindžiamas kreditavimo sutarties 41 punktu ir nurodoma, kad, pra jus dešimties dien terminui nuo šio rašto išsiuntimo dienos ir skolininkei ne vykdžius rašte nurodyt sipareigojim , bankas, kit dien , einan i po pirmiau nurodyto termino pasibaigimo dienos, vienašališkai nutraukia kreditavimo sutart ir pradeda vykdyti priverstin skolos išieškojim iš skolininkei priklausan io turto ir l š . CBS teis j kolegija pažym jo: „tokia kreditoriaus suformuota pozicija reiškia, jog sprendžiant d l sutarties nutraukimo turi b ti vadovaujamasi **sutartin mis s lygomis**. Jos *ex officio* patikrinamos s žiningumo aspektu, jeigu sutartis yra vartojimo (LR CK 6.188 str.). Sutarties nutraukimo pagrindus numatan iame sutarties 44.1 punkte kaip pagrindas nurodyta: kredito gav jas sutartyje nustatytais terminais negr žina bankui bent vienos kredito dalies ir/arba nemoka pal kan , papildom pal kan , delspinigi , baud bei kit sutartyje numatyt mok jim .

Pažym tina, kad tokios nuostatos, LAT praktikoje yra pripaž stamos kaip prieštaraujan ios bendriesiems s žiningumo reikalavimams ir iš esm s pažeidžian ios šali teisi ir pareig pusiausvyr vartotojo (kredito gav jo) nenaudai (LR CK 6.188 str. 1, 2 d.), tod l

²³³ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2012 m. geguž s 24 d. nutartis civilin je byloje *E. M.–M. v. AB „DnB NORD bankas“*, bylos Nr. 3K-3-247/2012.

negaliojančiomis *ab initio* (LR CK 6.188 str. 7 d.)²³⁴. Atsakovas nustatė papildomą terminą sutarčiai vykdyti, todėl kredito ir kitą pagal sutartį priklausantį sumokėti mokėjimą nesumokėjimas – savo prigimtimi nelaikytinas esminiu, todėl nutraukiant sutartį turėtų būti vadovaujama **LR CK 6.209 str. nuostatomis**.

Panašią situaciją susiklostė ir 2011-06-15 d. civilinėje byloje Nr. 3K-7-272/2011, kur pareiškėjas AB DnB NORD bankas ir suinteresuoti asmenys V. S. ir I. S. 2008 m. balandžio 28 d. sudarė Kreditavimo sutartį, pagal kurią suinteresuotiems asmenims buvo suteiktas 34 754,40 euro kreditas²³⁵. Užtikrindami šio kredito grąžinimą ir visą su juo susijusį mokėjimą vykdymą, hipotekos lakštu suinteresuoti asmenys keičė pareiškėjų AB DnB NORD bankui nekilnojamąjį turtą. Kreditavimo sutarties 43 punkte buvo nurodyta, kad esant sutarties nutraukimo pagrindams bankas turi teisę vienašališkai, nesikreipdamas teismu prieš dešimt dienų išsidadamas kreditą gavę jį raštiškai pranešimą nutraukti sutartį; 44 punkte nustatyta, kad kreditą gavę pareiškėjai iki sutarties nutraukimo termino su jimo sugrąžinti visą paimtą kreditą, sumokėti iki kredito sugrąžinimo dienos apskaituotas ir nesumokėtas palūkanas, papildomas palūkanas, delspinigius bei kitus sutartyje numatytus mokėjimus; 46.1 punkte nustatytas sutarties nutraukimo pagrindas – jei kreditą gavę sutartyje nustatytais terminais negrąžina bankui bent vienos kredito dalies ir (arba) nemoka palūkanų, delspinigių, baudų bei kitų sutartyje numatytų mokėjimų.

2010 m. rugpjūčio 27 d. pareiškėjas AB DnB NORD bankas, nurodė, kad skolininkai tinkamai ir laiku nevykdė prievolių, todėl jis vienašališkai nutraukė sutartį, kreipėsi teismu, prašydamas pradedti priverstinį 31 236,43 euro skolos bei 133 Lt žyminio mokesčio išieškojimą iš skolininkų 2008 m. balandžio 30 d. hipotekos lakštu keisto nekilnojamojo turto. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad „atlikdamas kreditoriaus pareiškime nurodytą reikšmingą teisėtą taikymui aplinkybę ir pateiktą dokumentų tyrimą hipotekos teisėjas nusprendžia dėl teisinio pareiškėjų reikalavimų pagrįstumo. Kai kreditorius prašo pradedti priverstinį išieškojimą iš hipoteka keisto turto (LR CK 4.192 str., LR CPK 558 str.) prieš terminą nutraukus kreditavimo sutartį, jis turi pateikti rodymus, o hipotekos teisėjas – **patikrinti, ar sutartis nutraukta laikantis sutartyje ar statyme nustatytos tvarkos**“²³⁶.

Nagrįs jame buvo konstatuota, kad „kreditavimo sutarties sąlygos, suteikiantios kreditoriui teisę, jei kreditą gavę sutartyje nustatytais terminais negrąžina bankui bent vienos kredito dalies, nutraukti kreditavimo sutartį ir reikalauti iki sutarties nutraukimo termino su jimo sugrąžinti visą paimtą kreditą, palūkanas, delspinigius bei kitus sutartyje

²³⁴ Ten pat.

²³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje AB „DnB NORD bankas“ v. A. P ir kt., bylos Nr. 3K-7-272/2011.

²³⁶ Ten pat.

numatytus mokėjimus, yra **nes žiningos vartotojo atžvilgiu**, todėl negalioja (LR CK 6.188 str.), **taikytinos statymo normos**, reglamentuojančios sutarties nutraukimą, todėl išplatinė teisė kolegija nenagrinėjo teisės klausimą, susijusį su sutarties nutraukimu joje nustatyta tvarka. Šioje byloje buvo pažymėta, kad LR CK 6.209 3, 4 d. nuostatos taikomos ir kreditavimo sutartims, todėl tais atvejais, kai sutarties sąlygos, nustatančios kreditoriaus teises nutraukti sutartį dėl termino praleidimo, gyvendinimo tvarkos, pripažįstamos nes žiningomis, hipotekos teises jas privalo atsižvelgti nurodytą teisinį reguliavimą, spręsdamas klausimą dėl priverstinio išieškojimo pagrindą²³⁷.

Išplatinė teisė kolegija pažymėjo, kad nesant reikiamų duomenų, ne manoma buvo nustatyti, ar pagrindinė sutartis nutraukta laikantis statyme nustatytos tvarkos (LR CK 6.209 str., 6.217 str. 3 d.). Dėl šios priežasties hipotekos teises negalėjo pradėti priverstinio išieškojimo procedūros (priimti nutartį areštuoti keistą daiktą ir išspręsti kitus su tuo susijusius klausimus), bet privalėjo kreditoriaus prašymą atmesti (LR CK 4.192 str. 1 d., LR CPK 558 str.)²³⁸.

Nutraukiant kreditavimo sutartį prieš terminą sutartyje, o statyme nustatyta tvarka (tais atvejais, kai sutarties sąlygos, nustatančios kreditoriaus teises nutraukti sutartį dėl termino praleidimo, pripažįstamos nes žiningomis²³⁹), sujungia papildomas terminas (LR CK 6.209 str.) po to yra vertinama ar per papildomą terminą yra ne vykdoma sutartis (LR CK 6.209 str. 3 d.), ar apskritai yra galimybė nutraukti sutartį (LR CK 6.209 str. 4 d.).

LAT vertindamas LR CK 6.209 str. normas esmė, pabrėžė, kad šioje normoje tvirtinta teisė nustatyti protingą papildomą terminą sutarčiai vykdyti yra šalių bendradarbiavimo ir ekonomiško prievolių vykdymo principo išraiška²⁴⁰. Teismų praktikoje pripažįstama, kad sutartinis prievolių šalių veiksmai sutarties vykdymo metu vertintini ir vieno pagrindini prievolių vykdymo principai – šalių bendradarbiavimo principo požiriu²⁴¹. Tačiau, šiuo atveju, šis principas veikia tuomet, kai nukentėjusiajai sutarties šalims yra galimybė vienašališkai nutraukti sutartį, tačiau ji pasirenka kitokį sprendimo būdą. t. y. LR CK 6.209 str. normos taikymą.

Vienoje byloje buvo nustatyta, kad šalys 2008 m. rugsėjo 19 d. pasirašė rapsalio aliejaus pirkimo-pardavimo sutartį, kuria susitarė dėl pagrindinių augalinio rapsalio aliejaus pardavimo

²³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje *AB DnB NORD bankas v. A.P ir kt.*, bylos Nr. 3K-7-272/2011.

²³⁸ Ten pat.

²³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje *AB „DnB NORD bankas“ v. D. P.*, bylos Nr. 3K-3-58/2012.

²⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje *Ž B „Minaiiai“ v. AB „Žemaitijos pienas“*, bylos Nr. 3K-3-208/2013.

²⁴¹ Ten pat.

s lyg²⁴². „Pasirašydamas sutarties pried , kasatorius sipareigojo iki 2008 m. gruodžio 5 d. perduoti atsakovui sutart kiek raps aliejaus, o atsakovas - ši prek priimti ir už j sumok ti. Šis terminas byl nagrin jusi teism pagr stai pripažintas prievol s vykdymo terminu. Buvo nustatyta, kad kasatorius praleido termin sutartam prek kiekiui pateikti, t. y. ne vykd sutarties. CBS teis j kolegija pripažino, kad d l tokio sutarties pažeidimo atsakovas tur jo teis atsisakyti pirkti aliej . Prievoli vykdymo terminas pagal sutarties pried buvo pusantro m nesio, tiek pat kasatorius praleido prievol s vykdymo termin , toks termino praleidimas yra didelis. Atsakovas iš esm s negavo to, ko tik josi iš sutarties, termino praleidimas vertintinas kaip esminis sutarties pažeidimas, tod l atsakovas tur jo teis atsisakyti pirkti prekes“²⁴³. Vadinasi šiuo atveju, nebuvo taikoma LR CK 6.209 str. norma, nes pats pažeidimas buvo esminis (LR CK 6.217 str. 1, 2 d.), o nukent jusi sutarties šalis nepasinaudojo LR CK 6.209 str. nuostatomis.

Kas kit yra, kuomet sutartis vienašališkai nutraukiama sutartyje (LR CK 6.217 str. 5 d.) numatytais atvejais. LR CK 6.217 str. 5 d. šalims suteikiama teis nutraukti sutart vienašališkai, kai sutartyje aptarti konkret s jos nutraukimo pagrindai, t. y. šioje normoje tvirtintas sutarties laisv s principas suteikia šalims galimyb susitarti d l bet koki sutarties nutraukimo s lyg ir tvarkos, jei toks susitarimas neprieštarauja imperatyviosioms teis s normoms²⁴⁴.

Ieškoviui laim jus Vilniaus miesto savivaldyb s skelbt konkurs automobili remonto paslaugoms pirkti, šalys 2001 m. spalio 19 d. sudar terminuot automobili remonto sutart²⁴⁵. „Šalys sutartyje nusistat tokias s lygas: sutartis gali b ti nutraukta bet kurios sutarties šalies iniciatyva, apie tai pranešus kitai šaliai ne v liau kaip prieš 30 dien , šalims visiškai atsiskai ius (7.4 p.); sutartis gali b ti nutraukta prieš termin be persp jimo vykdytojo iniciatyva, jeigu užsakovas negali atsiskaityti ilgiau kaip vien m nes (7.5 p.); užsakovas turi teis **be persp jimo** nutraukti sutart prieš termin , jeigu vykdytojas vienašališkai padidina darb kainas (7.8 p.). Užsakovas 2002 m. sausio 9 d. raštu praneš kitai šaliai, kad vienašališkai nutraukia sutart nuo 2002 m. sausio 10 d., remdamasis sutarties 7.8 punktu. Ieškovas, prašydamas pripažinti sutarties nutraukim neteis tu, nesir m LR CK 6.217 str. 2 d., o ieškinio reikalavim grind LR CK 6.38 str. ir 6.59 str. Pagal LR CK 6.217 str. 5 d. šalys gali susitarti d l vienašališko sutarties nutraukimo joje numatytais atvejais. Tokie vienašališko nutraukimo atvejai buvo

²⁴² Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 16 d. nutartis civilin je byloje UAB „Žvalguva“ v. UAB „Rapsola“, bylos Nr. 3K-3-517/2010.

²⁴³ Ten pat.

²⁴⁴ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2012 m. geguž s 24 d. nutartis civilin je byloje Latvijos Respublikos bendrov SIA „Salmers Latvija“ v. AB „Kraft Foods Lietuva“, bylos Nr. 3K-3-208/2012.

²⁴⁵ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2003 m. gruodžio 3 d. nutartis civilin je byloje UAB „Olfega“ v. Vilniaus miesto savivaldyb , bylos Nr. 3K-3-1097/2003.

numatyti šali sudarytoje sutartyje, vienas j yra tas, kad vykdytojas vienašališkai padidina darb kainas (7.8 p.)²⁴⁶. Nagrin jamoje byloje buvo pagrindas remtis LR CK 6.217 str. 5 d., nes toks susitarimas atitiko šali interesus, o LR CK 6.218 str. norma nebuvo taikoma, nes sutarties šalys numat kitoki sutarties nutraukimo tvark .

Kitoje civilin je byloje gin as d l sutarties nutraukimo teis tumo. Nagrin jamoje byloje nustatyta, kad 2003 m. rugs jo 29 d. ieškovo tuometinis direktorius ir UAB „Sampo banko lizingas“ sudar lizingo sutart , kurios s lygos buvo nustatytos suderinus abiej šali interesus, taip pat aptarta sutarties nutraukimo tvarka²⁴⁷. „UAB „Sampo banko lizingas“ neprieštaravo ieškovo direktoriaus prašymui nutraukti lizingo sutart , tod l nenusta ius sutarties vykdymo pažeidim , ieškovo direktorius gyvendino teis vienašališkai nesikreipiant teism nutraukti sutart LR CK 6.217 str. 5 d. nustatyta tvarka ir pasinaudodamas šia, nepažeid sutarties nuostat ir teis s akt reikalavim , juolab, kad UAB „Sampo banko lizingas“ negin ijo šio sutarties nutraukimo teis tumo, o LR CK 6.217 str. 5 d. nuostatos suteik sutarties šalims galimyb vienašališkai nutraukti sutart , kai sutarties pažeidimas n ra esminis²⁴⁸.

Kitas pavyzdys susij s su LR CK 6.217 str. 5 d. normos taikymu: „Ieškovas praš teismo sprendimu patvirtinti 2002 m. sausio 2 d. pirkimo-pardavimo sutarties sudarym su atsakovu. Šia sutartimi atsakovas sipareigojo perduoti ieškovui pastato dal , o ieškovas - mok ti prad in 20 800 Lt mok , likusi sum sumok ti per 24 m nesius, kiekvien m nes mokant po 2300 Lt. Ieškovui sumok jus pastato kain , atsakovas atsisak sudaryti ši pirkimo-pardavimo sutart . 2004 m. vasario 5 d. atsakovas pasinaudojo sutarties 5 ir 6 punktuose tvirtinta šali teise nutraukti sutart , išskai iuojant iš ieškovo už kiekvien m nes nuo sutarties pasirašymo dienos 2523 Lt nuomos mokes io, motyvuodamas, kad ieškovas nevykd savo sipareigojim atsiskaityti iki 2003 m. gruodžio 25 d.²⁴⁹.

Teismai nustat , kad imperatyvios teis s normos nebuvo pažeistos, tod l atsakovas pagr stai pasinaudojo sutartyje tvirtinta galimybe vienašališkai nutraukti sutart LR CK 6.217 str. 5 d. pagrindu²⁵⁰.

²⁴⁶ Ten pat.

²⁴⁷ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilin je byloje V „Teisin s informacijos centras“ v. UAB „ Sampo banko lizingas“, UAB „ Autardas“, bylos Nr. 3K-3-300/2009.

²⁴⁸ Ten pat.

²⁴⁹ Lietuvos Aukš iausiojo Teismo 2008 m. lapkri io 17 d. nutartis civilin je byloje I. S. T B „(duomenys neskelbtini)“ v. UAB „Askela“, bylos Nr. 3K-3-474/2008.

²⁵⁰ Ten pat.

Analizuojant teismų praktiką, akivaizdu, kad teismai griežtai vertina sutarties nutraukimą neesminio pažeidimo atveju. Sutarties nutraukimo galimybe esant neesminiam pažeidimui dažniausiai pasinaudoja kredito staigos, siekdamos maksimaliai užtikrinti savo interesus vykdant sutartį. Rečiau sutartis nutraukiama remiantis LR CK 6.217 str. 5 d. (neesminio pažeidimo atveju), galbūt todėl, kad sutarties šalys yra labiau suinteresuotos sutarties vykdymu, nei nutraukimu, ryškus prioritetą yra skiriamas santykių stabilumui.

IŠVADOS

1. Tuo metu, kai egzistavo gana siaura ekonominė sistema, stabilūs ir kategoriški sutartiniai santykiai nebuvo didelio poreikio nutraukti sutartį esant neesminiam sutarties pažeidimui, apskritai sutarties šalims buvo ribojamos sutarties nutraukimo galimybės. Tačiau naujojo LR CK kodekso rengėjai vadovaudamiesi UNIDROIT Principais ir sutarties laisvės idėjomis tvirtino sutarties nutraukimą esant ir neesminiam pažeidimui. Analogiškos UNIDROIT Principų 7.1.5 ir 7.3.1 str. nuostatos tvirtintos LR CK 6.209, 6.217 str.

2. Sutarties nutraukimas galimas ir esant neesminiam sutarties pažeidimui. Skiriami du sutarties nutraukimo neesminio pažeidimo atvejai pagrindai: 1) statyminis pagrindas tvirtintas LR CK 6.209 str.; 2) sutartinis pagrindas tvirtintas LR CK 6.217 str. 5 d.

3. Nors *favor contractus* principas užima pakankamai svarbią vietą sutarčių teisėje, tačiau šis principas nėra absoliutus, šalys gali nutraukti sutartį esant neesminiam pažeidimui, remiantis bendrai suderinta šalių valia arba sutarties nevykdymu.

4. Neesminis sutarties pažeidimas – tai nereikšmingas sutarties šalies sutartinis pareigojimas nevykdomas ar kriterijai kurie nepatenka LR CK 6.217 str. 2 d. nuostatas, nežymus sutarties vykdymo termino praleidimas, ar sutarties šalies bendru susitarimu apibrėžtos sutarties nutraukimo ribos.

5. PECL, DCFR ir UNIDROIT Principuose yra numatyta sutarties nutraukimo esant neesminiam pažeidimui galimybė, neesminio sutarties nevykdymo klausimas aiškiai iškeliamas kai kalbame apie papildomą protingo termino nustatymą sutarčiai vykdyti.

6. LR CK 6.217 str. 4 d. numatyta galimybė (teisė vienašališkai teismine tvarka nutraukti sutartį neesminio sutarties pažeidimo atveju) nėra aiškiai atskleista ir visiškai išplėta mūsų teisiniame reguliavime ir doktrinoje. Remiantis aktualiausiu teismų praktikos išaiškinimu, LR CK 6.217 str. 4 d. tvirtinta norma taikytina kartu su kitomis LR CK nuostatomis, tvirtinančiomis konkrečius sutarties nutraukimo pagrindus.

7. LR CK 6.209 str. 3 d. norma nors ir apriboja nukentėjusios šalies teisę nutraukti sutartį esant papildomam terminui, tačiau yra pakankamai svarbi, siekiant santykių stabilumo, ypač tuo atveju, kai sutartį pažeidusiai šaliai yra suteikiama laikina statyminė apsauga prievolei vykdyti. Pati sutartis gali būti nutraukiama neatsižvelgiant tai ar sutarties pažeidimas yra esminis ar neesminis. Reikalavimas nustatyti papildomą terminą sutarčiai vykdyti yra viena iš svarbiausių šios teisės gyvendinamųjų lygių, kartu ir sutartį pažeidusios šalies garantija.

8. LR CK 6.209 str. 4 d. normos reikšmingumas, žvelgiant tiek praktiniu, tiek teoriniu aspektu, vis dėlto yra itin didelis, nes ir esant nedidelei sutarties nevykdžiusios šalies sutartinė prievoli daliai, netaikoma ši norma, kai pats pažeidimas yra t stinis, t. y. nuolat pasikartojantis. Vadinasi, nukent jusi sutarties šalis, gali nutraukti sutart remiantis LR CK 6.209 str. 1, 3 d., net jei yra likusi tik nedidel ne vykdyta sutartin s prievol s dalis.

9. Vienašališkai nutraukiant sutart , remiantis sutartyje tvirtintomis nuostatomis, vadovaujamas LR CK 6.217 str. 5 d. Kiekvienu atveju kilus gin ui ar sutartis vienašališkai nutraukiama teis tai turi b ti atsižvelgiama tai, ar sutarties šalys tinkamai tvirtino sutartyje numatytas vienašališko sutarties nutraukimo s lygas, ar jos neprieštarauja sutarties imperatyvioms statymo normoms, taip pat ar sutartyje numatytos s lygos atitinka faktines aplinkybes, kuriomis nukent jusi šalis remiasi vienašališkai nutraukiant sutart .

10. Norint teis tai nutraukiant sutart privalu laikytis jos nutraukimo tvarkos. Remiantis statyminiu sutarties nutraukimo pagrindu, kai termino praleidimas neturi esmin s reikšm s, nutraukiant sutart vadovaujamas LR CK 6.209 str., 6.217 str. 3 d., 6.218 str. Vadovaujantis šali laisv s išraiška LR CK 6.217 str. 5 d., sutartis nutraukiama remiantis sutartyje tvirtintomis nuostatomis arba LR CK 6.218 str. Visais kitais atvejais, draudžiama vienašališkai nutraukti neesminio pažeidimo atveju, tuo siekiant civilini teisini santyki stabilumo.

11. Teismai griežtai vertina sutarties nutraukim neesminio pažeidimo atveju. Sutarties nutraukimo galimybe esant neesminiam pažeidimui dažniausiai pasinaudoja kredito staigos, siekdamos maksimaliai užtikrinti savo interesus vykdant sutart . Re iau sutartis nutraukiama remiantis LR CK 6.217 str. 5 d. (neesminio pažeidimu atveju), galb t todėl, kad sutarties šalys yra labiau suinteresuotos sutarties vykdymu, nei nutraukimu, ryškus prioritetas yra skiriamas santyki stabilumui.

Darbas baigtas: 2014-03-03 d.

Laura Andrijauskien

laura.andrijauskiene@gmail.com

PASI LYMAI

Si lytina pakoreguoti LR CK 6.209 str. 4 d. redakcij , panaikinant min tos nuostatos tekste vartojam žod „nedidel“, ir LR CK 6.209 str. 4 d. išd styti taip: „Šio straipsnio 3 dalis netaikoma, jeigu ne vykdyta prievol sudaro 1/3 sutarties ne vykđžiusios šalies sutartini prievoli dal“. Kitas galimas variantas yra apskritai atsisakyti šios dalies taikymo, d l nepakankamo teisinio reikšmingumo, o sutarties nutraukimo teis tum vertinti taikant draudimo piktnaudžiauti teise institut .

LITERATŲ RAŠAS

Normin literatūra

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014 su vėlesniais priimtais pakeitimais ir papildymais.
2. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 1964, Nr. 19-138.
4. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės // Valstybės žinios, 1969, Nr. 13-480.
5. Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių // Valstybės žinios, 1995, Nr. 102-2283.

Specialioji literatūra

6. Ambrasienė D., Baranauskas E. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vadovėlis: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, Vilnius, 2004 (naujas leidimas – 2009).
7. Ambrasienė D., Cirtautienė S., Dambrauskaitė A., Selelionytė-Drukteinienė S., Tiknaitė A. Lyginamoji sutarčių teisė: Lietuva europiniame kontekste. Vilnius: Justitia, 2013.
8. Glendon M. A., Gordon M. W., Osakwe Ch. Vakarų teisės tradicijos. Vilnius: Pradai, 1993.
9. Keinys S. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. – Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012.
10. Kiršienė J., Pakalniškis V. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2004. T1.
11. Mikėnas V. ir kt. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I) // Justitia, 2003.
12. Mikėnas V. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. – Vilnius: Justitia, 2002.
13. Mikėnas V. Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. Vilnius: Justitia, 1996.
14. Mikėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos // Justitia, 2001.
15. Mockėvičius R. Lietuvos Respublikos statymuose vartojamų sąvokų žodynas – Vilnius: V Teisinių informacijos centras, 2000.
16. Nekrošius I., Nekrošius V., Vilyvis S. Romėnų teisė. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia, 2007.

17. Nork nas A., Selelionyt -Drukteinien S. Civilin s atsakomyb s praktikumas: mokomasis leidinys. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008.
18. Atiyah P. S. The Rise and Fall of Freedom of Contract. Oxford: Clarendon Press, 1979.
19. Bar Christian von. The interaction of contract law and tort and property law in Europe: a comparative study. München: Sellier European Law Publishers, 2004.
20. Beale, H. Et al. Cases, Materials and Text on Contract Law. 2 edition, Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2010.
21. Beatson J. Anson's law of contract. 28th edition. England: University of Cambridge, 1991.
22. Bénédicte Fauvarque-Cosson, Denis Mazeaud, Jean-Baptiste Racine. European contract law: materials for a common frame of reference, terminology, guiding principles, model rules. München: Sellier European Law Publishers, 2008.
23. Busch D., Et al. The principles of European contract and Dutch law. The Hague: Kluwer Law International, 2006.
24. Clarke P., Clarke J., Zhou M. Contract law: commentaries, cases and perspectives. Oxford: Oxford University Press, 2008.
25. Coester-Waltjen D. The new approach to breach of contract in German law // Comparative remedies for breach of contract. –Oxford: Hart publishing, 2002.
26. Curzon. L.B. Dictionary of Law. 6th edition. – England, 2002.
27. Epstein A. Contract law fundamentals. Columbus (Ohio), Pearson: Prentice Hall, 2008.
28. Goldberg V. Framing contract law: an economic perspective. London: Harvard University Press, 2006.
29. Hugh Beale. Contract law - general editors. Portland (Or.): Hart Publishing, 2002.
30. Ibbetson, David J. A historical introduction to the law of obligations New York (N.Y.): Oxford University Press, 1999.
31. Schlechtriem P. Termination and Adjustment of Contracts // European Journal of Law Reform, 1999. Vol. 1. No. 3.
32. Schlechtriem P., Schwenger I. Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). 2-oji laida. Oxford: Oxford University Press, 2005.
33. Sodan H. Öffentliches, Privates und Europäisches Wirtschaftsrecht. Baden-Baden: Nomos, 2007.
34. Stephen A. Smith. Contract theory. Oxford: Oxford University Press, 2008.
35. Vogenauer S., Kleinheisterkamp J. Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC). Oxford: Oxford University Press, 2009.

36. Vogenauer S., Weatherill S. The harmonisation of European contract law: implications for European private laws, business and legal practice. Portland (Or.): Hart Publishing, 2006.
37. . . . , 1994.
38. Balikonis R. Sutar i vykdymo teisin s problemos: esminis sutarties pažeidimas: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2004.
39. Jonaitis M. Rom n privatin s teis s taka šiuolaikinei civilinei ir civilinio proceso teise: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2005.
40. Girsberger D., Zapolskis P. Fundamental alteration of the contractual equilibrium under hardship exemption // Jurisprudencija 2012, Nr. 19(1).
41. Dambrauskait A. ne manomumo vykdyti prievol taka sandori galiojimui: principo *impossibilium nulla obligatio est* taikymas šiuolaikin je teis je // Jurisprudencija. 2009 Nr. 3(117).
42. Didžiulis L. Numatomo sutarties pažeidimo doktrina: samprata, kvalifikavimo pagrindai ir teisinis poveikis // Teis s problemos. 2007. Nr. 1 (55).
43. Drazdauskas S. Bendrosios sutar i teis s vienodinimo taka Lietuvos sutar i teisei: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2008.
44. Jarulaitis M. Vienašališko sutarties nutraukimo pagrindai, tvarka bei pasekm s Lietuvos Respublikos civilin je teis je // Teis s problemos. Justitia. 2006, Nr. 2(52).
45. Kiršien J. and Leonova N. qualification of pre-contractual liability and the value of lost opportunity as a form of losses // Jurisprudencija. 2009, Nr. 1(115).
46. Pasvenskien A., Kiršien J. Atskiro turto režimas vedyb sutartyje : ar galioja sutartis, kai akivaizdu, jog vieno iš sutuoktini turtin pad tis pagal sutart bus geresn ? // Jurisprudencija. 2009, Nr. 4(118).
47. Rudzenskait N. Ar vertindamas sutarties nutraukim d l esminio pažeidimo teismas turi atsižvelgti sutart pažeidusios šalies nuostoli dyd ? // International Journal of Baltic Law. Volume 1, No. 4 December, 2004.
48. Selelionyt -Drukteinien S. Sutartin atsakomyb : gr sta kalte ar be kalt s? // Jurisprudencija 2011, Nr. 18(4).
49. Stonys A. Reguliacin s sutartys viešojoje teis je: daktaro disertacija: soc. mokslai: teis (01S) LTU-Vilnius, 2013.
50. Šulija G. Sutarties laisv s principas ir jo taikymo ribos: analiz tarptautini aviacijos sandori pavyzdžiu // Teis s problemos. 2012, Nr. 4 (78).

51. Zaveckas K. *uberrimae fidei* principo turinys draudimo sutartiniuose teisiniuose santykiuose // Jusrisprudencija. 2007, Nr. 5(95).

Teismų praktika

52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Remolita ir Ko“ v. UAB „Autopartis“*, bylos Nr. 3K-3-795/2002.
53. Lietuvos Apeliacinio Teismo 2002 m. balandžio 9 d. nutartis civilinėje byloje *Kauno miesto savivaldybės valdyba v. R. J. Firmos (duomenys neskelbtini) filialas*, bylos Nr. 2A-129/2002.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Stella Vitae“ v. AB „Dirbtinis pluoštas, AB „Kauno energija“*, bylos Nr. 3K-3-759/2003.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. gruodžio 3 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Olfega“ v. Vilniaus miesto savivaldybė*, bylos Nr. 3K-3-1097/2003.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje *V. Manišienė v. UAB „Progresyvos investicijos“*, bylos Nr. 2A-144/2004.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. balandžio 15 d. Konsultacija, Nr. A3-104.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 29 d. plenarinės sesijos nutartis *J. Zolotariovas v. UAB „Baldras“ ir V Registrų centro Klaipėdos filialas*, bylos Nr. 3K-P-346/2004.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje *V. Zumeris v. UAB „Olympic Gym“ ir AB „Nord LB Lietuva“*, bylos Nr. 3K-3-368/2004.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje *V. M. v. UAB „Olympic Gym“ ir UAB „Progresyvos investicijos“*, bylos Nr. 3K-3-451/2004.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje *R. Vižainiškis v. T. Mizarienė, K.J. Mizaras*, bylos Nr. 3K-3-261/2005.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje *A. I. v. A. K. I.*, bylos Nr. 3K-3-32/2006.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje *V. S. ir N.S. v. UAB „ABUVA“*, bylos Nr. 3K-3-141/2006.
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje *R. A. v. Vutauto Didžiojo universitetas*, bylos Nr. 3K-3-402/2006.

65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Rov“ v. UAB „Serneta“, bylos Nr. 3K-3-521/2006.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Omnitel“ v. UAB „Marijampolės gelžbetonis“, bylos Nr. 3K-3-235/2007.
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje 791-oji daugiabuio savininkų bendrija ir kt. v. AB „Grigiškės“, Nr. 3K-3-211/2008.
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugpjūčio 29 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Tikroji vaivorykštė“ v. UAB „Glass market“, bylos Nr. 3K-3-430/2008.
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Ivano Subotiko tikroji kin bendrija „Autovjas“ v. UAB „Askela“, bylos Nr. 3K-3-474/2008.
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje R. A. v. UAB „Vilsima“, UAB „Ilija“, bylos Nr. 3K-3-261/2009.
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje A. R. v. V. R., G. R., bylos Nr. 3K-3-31/2009.
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pineka“ v. UAB „Liuks“, bylos Nr. 3K-3-128/2009.
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 27 d. nutartis civilinėje byloje R. A. v. UAB „Vilsima“, UAB „Ilija“, bylos Nr. 3K-3-261/2009.
74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Agaras“ v. K. V. firmos-prekybos namai, bylos Nr. 3K-3-55/2009.
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje N. S. v. I. R., bylos Nr. 3K-3-287/2009.
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje D. L. v. I. K., bylos Nr. 3K-3-148/2010.
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Ervin“ v. AB „Ageratec“, bylos Nr. 3K-3-128/2010.
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Refosa“ v. UAB „Veho“ ir UAB „Swedbank lizingas“, bylos Nr. 3K-3-133/2010.
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB NTA „Realus pasiūlymas“ v. UAB „Mega Property“, bylos Nr. 3K-3-569/2010.
80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 10 d. nutartis civilinėje byloje Šiaulių miesto savivaldybė v. UAB „Artapolas“, bylos Nr. 3K-3-323/2010.
81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „ŽVC“ v. AB „Pineka“, bylos Nr. 3K-3-559/2010.

82. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplatinamas teisingumo kolegijos 2010 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „ŽVC“ v. UAB „Pineka“, bylos Nr. 3K-7-262/2010.
83. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Ž. B. „Minaičiai“ v. AB „Žemaitijos pienas“, bylos Nr. 3K-3-14/2010.
84. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Miaras“ v. I. „Aldaujana“, bylos Nr. 3K-7-409/2010.
85. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje AB „Alvil“ v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ir žuivystės registrų centro Vilniaus filialas, bylos Nr. 3K-3-473/2010.
86. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Žvalguva“ v. UAB „Rapsoila“, bylos Nr. 3K-3-517/2010.
87. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „ŽVC“ v. AB „Precizika“, bylos Nr. 3K-3-123/2011.
88. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje AB DnB *NORD bankas* v. A.P. ir kt., bylos Nr. 3K-7-272/2011.
89. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje VŠ „Aušveita“ v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, bylos Nr. 3K-3-18/2011.
90. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje A. P., D. P. v. AB „DnB *NORD bankas*“, bylos Nr. 3K-3-58/2012.
91. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Tamro vaistinė“ v. UAB „Gamafondas“, bylos Nr. 3K-3-150/2012.
92. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vindeva“ v. UAB „Vilpra“, bylos Nr. 3K-3-146/2012.
93. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Evakas“ v. AB „SEB lizingas“, bylos Nr. 3K-3-206/2012.
94. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje E. M.-M. v. AB „DnB *Nord bankas*“, bylos Nr. 3K-3-247/2012.
95. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje J. G. v. AB „SEB bankas“, bylos Nr. 3K-7-306/2012.
96. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 12 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kavaska“ v. UAB „Swedbank lizingas“, bylos Nr. 3K-3-472/2012.
97. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje AB „Akvil“ v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio, bylos Nr. 3K-7-306/2012.

98. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Dizaino kryptis“ v. UAB „TLO“*, bylos Nr. 3K-3-599/2012.
99. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje *Nordea Bank Finland Plc v. G. K. ir D. K.*, bylos Nr. 3K-3-588/2012.
100. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje *V. Valstybės turto fondas v. UAB „Struktus“*, bylos Nr. 3K-3-45/2013.
101. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje *A. K. v. Klausu ir kredito unija*, bylos Nr. 3K-3-345/2013.
102. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje *V. P., J. P. v. AB DnB bankas*, bylos Nr. 3K-3-244/2013.
103. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 16 d. nutartis *Lietuvos kariuomenė v. UAB „EISIGA“*, bylos Nr. 3K-3-230/2013.
104. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje *R. S., D. S. v. AB DNB bankas*, bylos Nr. 3K-3-349/2013.
105. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 30 d. nutartis civilinėje byloje *R. S. v. L. L. K.*, bylos Nr. 3K-3-443/2013.
106. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Danske lizingas“ v. Ž. B. „Vadokliai“*, bylos Nr. 3K-3-40/2014.

Interneto svetainės

107. www.lat.lt
108. www.lrs.lt
109. www.infolex.lt
110. www.litlex.lt
111. www.lrs.lt
112. <http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/283/PECL.pdf>
113. <http://jleo.oxfordjournals.org/cgi/content/abstract/28/3/381>
114. <http://jiplp.oxfordjournals.org/cgi/content/abstract/6/12/889>
115. <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract>
116. <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.ht>
117. http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20engelsk/engelsk_partI_og_II.htm;
118. http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf

SANTRAUKA

Darbe analizuojamos Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso (toliau - LR CK) nuostatos, tvirtinančios galimybę sutarties šalims nutraukti sutartį esant neesminiam sutarties pažeidimui, kartu pateikiant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuluotas nuostatas ir šiuos nuostatus taikymo principus. Atsižvelgus į tai, kad sutarties nutraukimo reglamentuojančios LR CK normos yra UNIDROIT Principų recepcija, nemažai dėmesys skiriamas šių Principų analizei. Palyginimui analizuojami ir kiti svarbūs teisiniai dokumentai, tai: 1980 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinių prekių pirkimo-pardavimo sutarčių, Europos sutarčių teisės principai (PECL), Bendros principų sistemos metmenys (DCFR) ir kt.

Pirmojoje darbo dalyje analizuojami istoriniai aspektai, atskleidžiantys sutarties nutraukimo esant neesminiam pažeidimui kilmę. Konstatuojamas UNIDROIT Principų ir sutarties laisvės principo teisinis pamatinis pagrindas sutarties nutraukimo instituto dalies atsiradimui.

Antroji darbo dalis skirta apibendrinti sutarties nutraukimo esant neesminiam pažeidimui pagrindus, tai - statyminis LR CK 6.209 str. ir sutartinis LR CK 6.217 str. 5 d. pagrindai.

Trečiojoje darbo dalyje apibrėžiama sutarties pažeidimo samprata. Pateikiami teisiniai vertinimai, kurie padėtų atskirti esminį sutarties pažeidimą nuo neesminio. Prieinama prie išvados, kad neesminis sutarties pažeidimas galima apibrėžti tik plačiąja prasme, atsižvelgiant individualiai kiekvienai situacijai. Šis apibrėžimas skamba taip: **neesminis sutarties pažeidimas** - tai nereikšmingas sutarties šalių sutartinissipareigojimų nevykdymas, kriterijai kurie nepatenka LR CK 6.217 str. 2 d. nuostatos, nežymus sutarties vykdymo termino praleidimas ar sutarties šalių bendru susitarimu apibrėžtos sutarties nutraukimo ribos.

Ketvirtojoje dalyje yra skiriamas didžiausias dėmesys vienašališko sutarties nutraukimo pagrindams. Išsamiai aptariamas tiek statyminis, tiek sutartinis sutarties nutraukimo pagrindas. Apibrėžiamos nukentėjusios šalies teisės ribos. Siekdamas tinkamai gyvendinti suteiktą teisę nutraukti sutartį esant neesminiam pažeidimui, šalis privalo tiksliai laikytis statyme ar sutartyje nustatytos sutarties nutraukimo tvarkos. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika šiuo klausimu išsiskiria. Todėl vadovaujantis LR CK 6.209 str., 6.217 str., 6.218 str. nuostatomis, taip pat naujausia teismų praktika apibrėžiama sutarties nutraukimo tvarka, teisėtumo ribos.

Analizuojant sutarties nutraukimo neesminiu pažeidimo atveju, didelis dėmesys buvo skiriamas teismų praktikai, todėl paskutinėje, t.y. penktojoje darbo dalyje, pateikiami praktiniai pavyzdžiai ir aptariami jų aspektai. Pabaigoje pateikiamos išsamios išvados bei pasiūlymas dėl LR CK nuostatos, reglamentuojančios papildomo termino sutarčiai vykdyti, tobulinimo.

SUMMARY

The thesis analyzes provisions of the Civil Code of the Republic of Lithuania (hereinafter referred to as the CC) that establish the possibility for the parties to terminate the contract in case of immaterial breach, and provides provisions formulated by the Lithuanian Supreme Court as well as principles of application of these provisions. Given the fact that provisions of the CC governing termination of contract are adaptation of the UNIDROIT Principles, much attention is paid to the analysis of these Principles. For the purposes of comparison, other important legal documents, i.e. United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods of 1980, Principles of European Contract Law (PECL), Draft Common Frame of Reference (DCFR), etc. are analyzed as well.

The first part of the thesis analyzes the historical aspects, revealing the origin of an institute of termination of contract in case of immaterial breaches. It also finds legal basis for the emergence of the institute of termination of contract inherent in the UNIDROIT Principles and the principle of freedom of contract.

The second part of the thesis summarizes grounds for the termination of contract in case of immaterial breaches, i.e. statutory (Article 6.209 of the CC) and contractual (paragraph 5 of Article 6.217 of the CC).

The third part of the thesis defines the concept of breach of contract. Moreover, it provides legal evaluations that would help to differentiate between material and immaterial breach of contract. It arrives at a conclusion that immaterial breach of contract can be defined only in a broad sense, depending on each individual situation. The definition reads as follows: **immaterial breach of contract** is unessential failure of the parties to the contract to perform their contractual obligations, criteria that fall outside the scope of the provisions of paragraph 2 of Article 6.217 of the CC, insignificant delay to perform the contract or conditions for the termination of contract set down by mutual agreement of the parties.

The fourth part focuses on grounds of unilateral termination of contract. Both statutory and contractual grounds for termination of contract are discussed in detail and the limits of the rights of the injured party are defined. To properly execute the right to terminate contract in case of immaterial breach, parties are required to strictly comply with the termination procedure set down in the laws or the contract. Case law of the Lithuanian Supreme Court differs on the matter. Therefore, procedure for termination of contract and the limits of legitimacy are defined in accordance with the provisions of Articles 6.209, 6.217 and 6.218 of the CC as well as the latest case law.

In the analysis of termination of contract in case of immaterial breach, great attention was paid to the case law; therefore, the last, i.e. the fifth, part of the thesis presents practical examples and discusses their aspects. The thesis ends with comprehensive conclusions and proposal for improvement of the provision of the CC that governs additional period for the performance of contract.